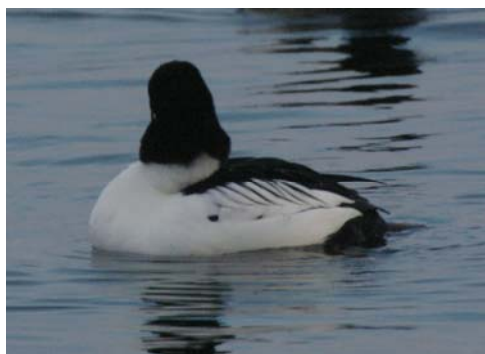

Internationella sjöfågel – och gåsinventeringarna i Sverige

Årsrapport för 2008/2009

Leif Nilsson

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Summary	3
Inledning	5
Material och metodik	6
Indexinventeringarna av sjöfåglar	6
Flyginventeringar till havs	9
Gåsinventeringar	12
Väderleksförhållanden	12
Indexinventeringarna	13
De viktigaste arterna	16
Havsfågelinventeringen	38
Västkusten	38
Östersjön	42
Gåsinventeringarna	49
Tack	69

Ekologiska institutionen, Lunds Universitet
Lund 2009

Kontakt adress:

Leif Nilsson, Ekologihuset, 223 62 Lund

Leif.nilsson@zoekol.lu.se

TEL: 046-2223709. 070-5255709

SUMMARY

Nilsson, L. 2009. International waterfowl and goose counts in Sweden. Annual report 2008/09. Department of Ecology, Lund University. 69 pp.

*This report presents the results of the **International Waterfowl Census (IWC)** in January, including the supplementary national September count, and the International Goose counts in Sweden. The main aim of the January and September counts are to produce annual population indices for the more common species. The midwinter counts have been organized every year since the start of the IWC in 1967, whereas September counts started in 1973. The report also give the first results from offshore aerial surveys of Swedish waters in 2009.*

*Since 1987-89, the coverage has been standardized to give representative indices for the southern parts of the country (there is now open water further north). Indices are calculated as chain indices, i.e. comparing counts in two consecutive years, then recalculating primary indices to the master years. In the last comparison data from 145 sites in September and 602 in January were used (see **Fig. 1**). The indices are shown in **Tables 2 and 3** and graphs are presented in the species sections. After low midwinter indices the very mild winter 2007, midwinter indices were more normal in 2008, showing further increases to January 2009. January 2009 was a more normal winter with ice in the lakes and in the bays along the coasts in the northern part of the Baltic proper.*

*Regular goose counts started in Sweden in 1977/78 and have been undertaken every year since then. Now they include counts in September (started in 1984 for Greylag Geese), October, November counts and January counts. Annual totals for the more important species are presented in graphs with examples of distribution maps for the last season. Totals counted during the last season are found in **Table 12**.*

*Since the start of the **Greylag Goose** in 1984 the numbers counted in Sweden has increased from about 20 000 to more than 225 000. In October the majority of the taiga **Bean Geese** are probably staging in Sweden. In October 2008 as in October 2007, more than 60000 Bean Geese were counted in the country, i.e. more than in the preceding years. Swedish data together with data from Germany and Poland indicate that the total population of the sub species has decreased to about 70000 – 90000 or even less. The **Canada Goose** is still increasing, with more than 70000 counted in January 2009 The **Barnacle Geese** was still common in the autumn of 2008 with close to 110000 counted but numbers in the autumn of 2007 was the highest on record with more than 150000. The increase for this species has been very marked and reflect markedly changed staging habits..*

*The offshore Swedish areas in the Baltic were for the first time surveyed in one season, the total population of **Long-tailed Ducks** was estimated to be around 580 000, with a marked dominance for the offshore banks and the areas east of Gotland. All data indicate very marked decreases in important areas.*

Homepage:

www.biol.lu.se/zoekologi/waterfowl/index.htm

INLEDNING

Denna rapport sammanfattar resultaten från de internationella gås- och sjöfågelinventeringarna i Sverige under hösten 2008 och januari 2009. De traditionella and- och gåsinventeringarna kunde genomföras som planerat. Grågåsinventeringen i september var liksom förra året kombinerad med en traninventering. Den stora Östersjöinventeringen, som påbörjades i januari 2007 kunde göras färdig under 2009 och för första gången har de svenska utsjöfarvattnen från Gävlebukten till norska gränsen kunnat inventeras under en och samma vinter. Det stora material som insamlades under vintern 2009 har naturligtvis inte hunnit detaljanalyseras ännu, men några av de viktigare resultaten presenteras här som en första information från projektet.

Syftet med hela inventeringsprogrammet är att kartlägga de olika våtmarksberoende fågelarternas förekomst och beståndsutveckling på en internationell nivå samt att följa förändringar i bestånden av de olika arterna. Den insamlade databasen kan sedan utnyttjas för planering av olika naturvårdsåtgärder på internationell nivå. Bl.a. ligger inventeringarna till grund för de kriterier som används för att fastställa vilka områden som klassas som internationellt betydelsefulla enligt våtmarkskonventionen.

De **internationella midvinterinventeringarna av sjöfågel (IWC)** i Sverige har pågått sedan januari 1967, dvs. sedan starten av det internationella programmet. De organiseras och samordnas av Wetlands International (tidigare IWRB) med säte i Nederländerna och täcker hela Europa med angränsande områden. En nationell samordnare i varje land leder inventeringarna och rapporterar till högkvarteret samtidigt som man svarar för de nationella bearbetningarna. De svenska inventeringarna ingår också som ett led i den av Naturvårdsverket organiserade Nationella Miljöövervakningen. Förutom midvinterinventeringen ingår sedan 1973 också en kompletterande nationell septemberinventering för att främst täcka in de arter som under vintern lämnar landet.

Medan de årliga midvinterinventeringarna avser att ge underlag för att följa trenderna och beståndsutvecklingen i de flesta vanligare andfåglar så krävs speciella insatser med bl.a. flyg och båt för att täcka in de havslevande arterna. De internationella midvinterinventeringarna kompletteras därför med jämna mellanrum med mer heltäckande inventeringar. Landstäckande inventeringar av de inre farvattnen i Sverige och andra länder har genomförts några gånger, i Sverige senast under vintern 2004.

Parallellt med sjöfågelinventeringarna organiserar Wetlands International **internationella gåsinventeringar**, vilka pågått i Sverige sedan 1977/78. Det internationella programmet innefattar också räkningar av övervintrande **vadare** (organiserade av den fristående Wader Study Group, numera en integrerad del av Wetlands International), men dessa är inte aktuella i Sverige eftersom vi normalt har mycket få övervintrande vadare i landet.

Även om de internationella sjöfågelinventeringarna liksom gåsinventeringarna och vadarräkninarna startade som europeiska projekt och fortfarande har sin största täckning i denna del av världen, så säger namnet Wetlands International att man syftar till att nå en global täckning. Man har därför upprättat regionala kontor i olika världsdelar.

Resultaten från Wetlands Internationals arbete redovisas på många olika sätt i rapporter, i vetenskapliga arbeten och vid internationella konferenser, den senaste världsomspännande konferensen hölls i Edinburgh i april 2004. Arbetet på fältet inom de olika delarna av inventeringsprogrammet redovisas regelbundet vid olika konferenser för olika arbetsgrupper. Sålunda möttes arbetsgruppen för änder i Danmark 2006 och i Camargue, Frankrike 2009,

gåsgruppen i Ladakh i Indien våren 2008, medan svangruppen hade i Lettland hösten 2008. I oktober 2009 planerar gåsarbetsgruppen ett nytt möte i Höllviken i Skåne.

De internationella resultaten från projektet samt andra delar av Wetlands Internationals arbete för skyddet av våtmarkerna och deras fauna återfinns på Wetlands Internationals hemsida: www.wetlands.org, där man också finner länkar till de olika delprojekten samt resultatsammanställningar på internationell nivå. En viktig publikation utgiven av Wetlands International (men som också kan laddas ner på nätet) är Waterfowl Populations Estimates, som uppdateras med tre års intervall och som ger en sammanfattning av kunskapen om beståndsstorlek, trender och hotbild för världens vattenfåglar baserat på de senaste undersökningarna.

Årets rapport redovisar resultaten från både sjöfågel och gåsinventeringarna i Sverige 2008/09 men redovisar också trender i bestånden sedan starten av inventeringarna. Före 2004/05 redovisades dessa inventeringar redovisades tidigare i separata rapporter. Resultaten från inventeringarna återfinns också på INTERNET under adressen:

www.biol.lu.se/zoekologi/waterfowl/index.htm.

På hemsidan kan man dels hitta allmän information om projektet, men också ladda hem äldre rapporter, samt snabbare få aktuell information från de pågående och kommande inventeringarna. Man hittar också sammanställningar över inventeringsresultat för viktigare lokaler samt mer detaljerade redovisningar av inventeringsresultaten för vissa arter. Här finns också mer detaljerade länkar till Wetlands Internationals redovisning av inventeringsresultaten. De i de tidigare gåsrapporterna redovisade tabellerna över antalet gäss på olika lokaler finns nu t.ex. på hemsidan och trycks inte längre i den årliga rapporten. Den som saknar tillgång till INTERNET kan fortfarande få en pappersversion av tabellerna genom att kontakta mig.

Vid årets septemberinventering liksom vid inventeringen i september 2005 - 2007 var täckningen av grågåslokalerna mer fullständig än de närmast föregående åren tack vare en extra satsning tillsammans med Viltskadecentrum för att försöka få en totalinventering av landets grågäss och tranor. Resultaten från traninventeringen redovisas i en separat rapport.

Andfågelinventeringarna finansieras med anslag från Naturvårdsverket, där de ingår som ett led i den nationella miljöövervakningen. Gåsinventeringarna stöds av anslag från Svenska Jägareförbundet ("Forskningstjugan") och när det gäller den speciella grågåsinventeringen i september med anslag från Viltskadecentrum.

MATERIAL OCH METODIK

Indexinventeringarna av sjöfåglar

Inventeringarnas omfattning

Sedan 1993 har sjöfågelinventeringarna i Sverige varit mer standardiserade än tidigare och midvinterinventeringen koncentrerad till ett antal större (referens)områden (**Fig. 2**) jämnt fördelade över södra Sverige för att ge ett säkert underlag för de årliga populationsindexen. I planerna för midvinterinventeringarna ingår också att dessa med ett antal års mellanrum skall vara så heltäckande som möjligt. En sådan landsomfattande inventering genomfördes senast i

januari 2004, varvid samtliga inre farvatten och skärgårdar till och med Vaddö-kusten i Uppland kunde täckas i sin helhet bl.a. genom omfattande land och flyginventeringar. En så fullständig täckning har inte genomförts sedan början av 1970-talet.

Vid septemberinventeringen 2008 inventerades 182 lokaler mot 161 året innan. I jämförelsen mellan 2007 och 2008 ingick 145 lokaler. Täckningen var i princip densamma som de närmast föregående åren, dvs. med större sammanhängande kustområden inventerade i södra Halland, Skånes västkust samt i norra Kalmarsund samt stickprovsmässig täckning i övriga delar av södra Sverige (**Fig. 1**).

Vid midvinterinventeringen 2009 inventerades 743 lokaler, medan 785 lokaler inventerades året innan. 602 lokaler ingick i underlaget för beräkning av midvinterindex mellan 2007 och 2008. Indexlokalernas geografiska läge framgår av **Fig. 1**.

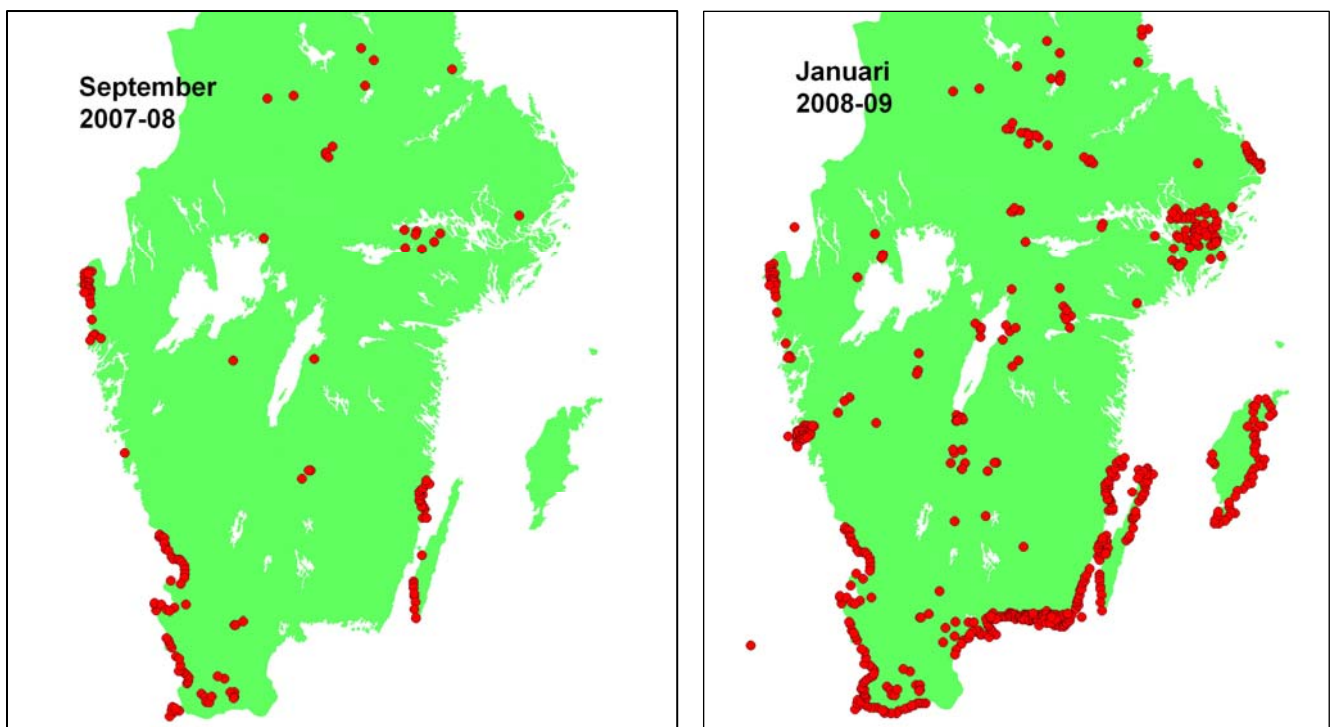

Fig. 1. Indexlokalernas geografiska läge

The geographical position of the sites used in the calculations of annual indices in September and January, respectively.

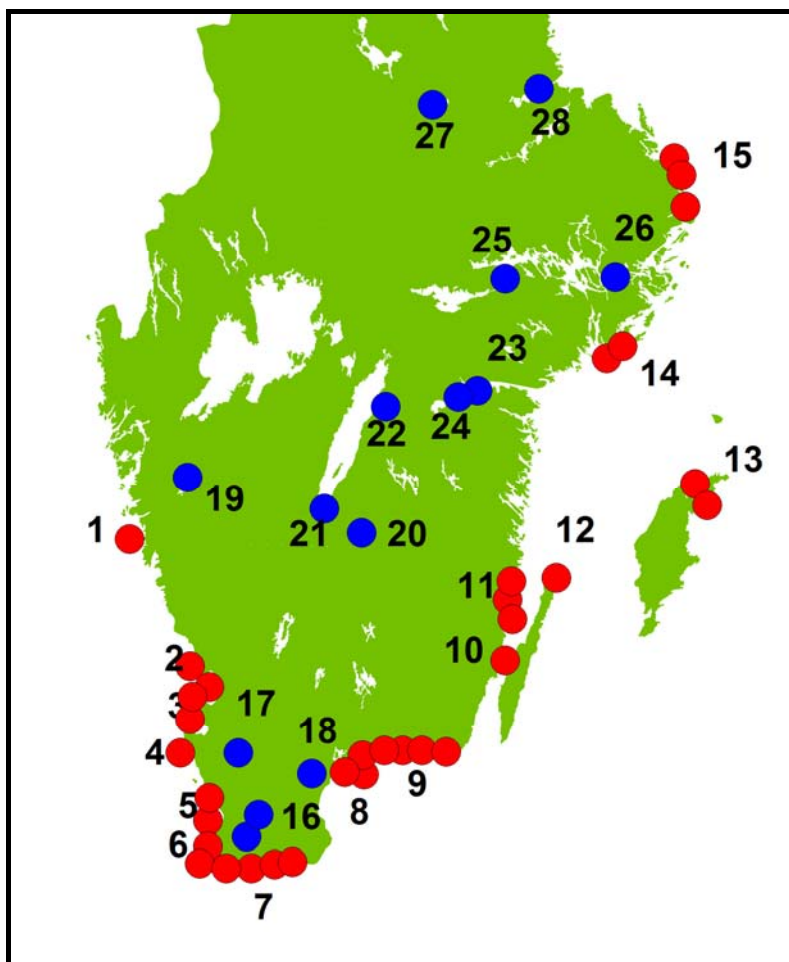

Fig. 2. Gedografiskt läge för referenslokaler, dvs. större områden som räknats varje vinter sedan 1987. 1-15 kustområden, 16 – 28 inlandslokaler.

Geographical position for reference areas, i.e. larger areas covered in the same way every winter since 1987. 1-15 coastal areas, 16 – 28 inland areas.

Sedan 1987 har en del av inventeringslokalerna vid midvinterinventeringarna koncentrerats till ett antal referensområden (**Fig. 2**) med flera ingående mindre räkningsenheter, vilka inventerats varje år. Därutöver har som vanligt ett antal mindre lokaler ingått i underlaget för de årliga beståndsindexen. För vissa mindre vanliga arter illustreras beståndsutvecklingen sedan 1987 av antalet inräknade individ på referensområdena.

Inventeringsmetodik

Metodiken för de landbaserade sjöfågelräkningar och gåsinventeringarna är väl etablerad och behöver inte beskrivas närmare i denna rapport. Sjöfågelinventeringarna genomfördes liksom tidigare som landbaserade räkningar inom definierade områden, i huvudsak samma som tidigare år.

Indexberäkning

Sjöfågelräkningarna ingår i beräkningarna av de internationella midvinterindexen. Liksom tidigare redovisas förutom det senaste årets resultat uppdaterade indexdiagram sedan starten av projektet. Index i denna rapport är kedjeindex, d.v.s. de har beräknats på samma sätt som tidigare år, men en anpassning till en ny internationell standard (TRIM) kommer att ske senare.

För några mindre vanliga arter, där underlaget speciellt under de första inventeringsåren varit otillräckligt, visas beståndsutvecklingen för de senaste 20-talet år som totalsummorna på referensområdena (**Fig. 2**).

Flyginventeringar till havs

Fig. 3. Vid flyginventeringarna till havs utnyttjades en CESSNA 337 Skymaster, en högvingad tvåmotorig maskin med god sikt. Minst 2 observatörer medverkade vid inventeringarna, men ofta var vi tre i planet förutom piloten.

During aerial surveys at sea we used a CESSNA 337 Skymaster, a high-winged twin-engined aircraft with good visibility. At least two observers were employed but often we were three in the aircraft besides the pilot.

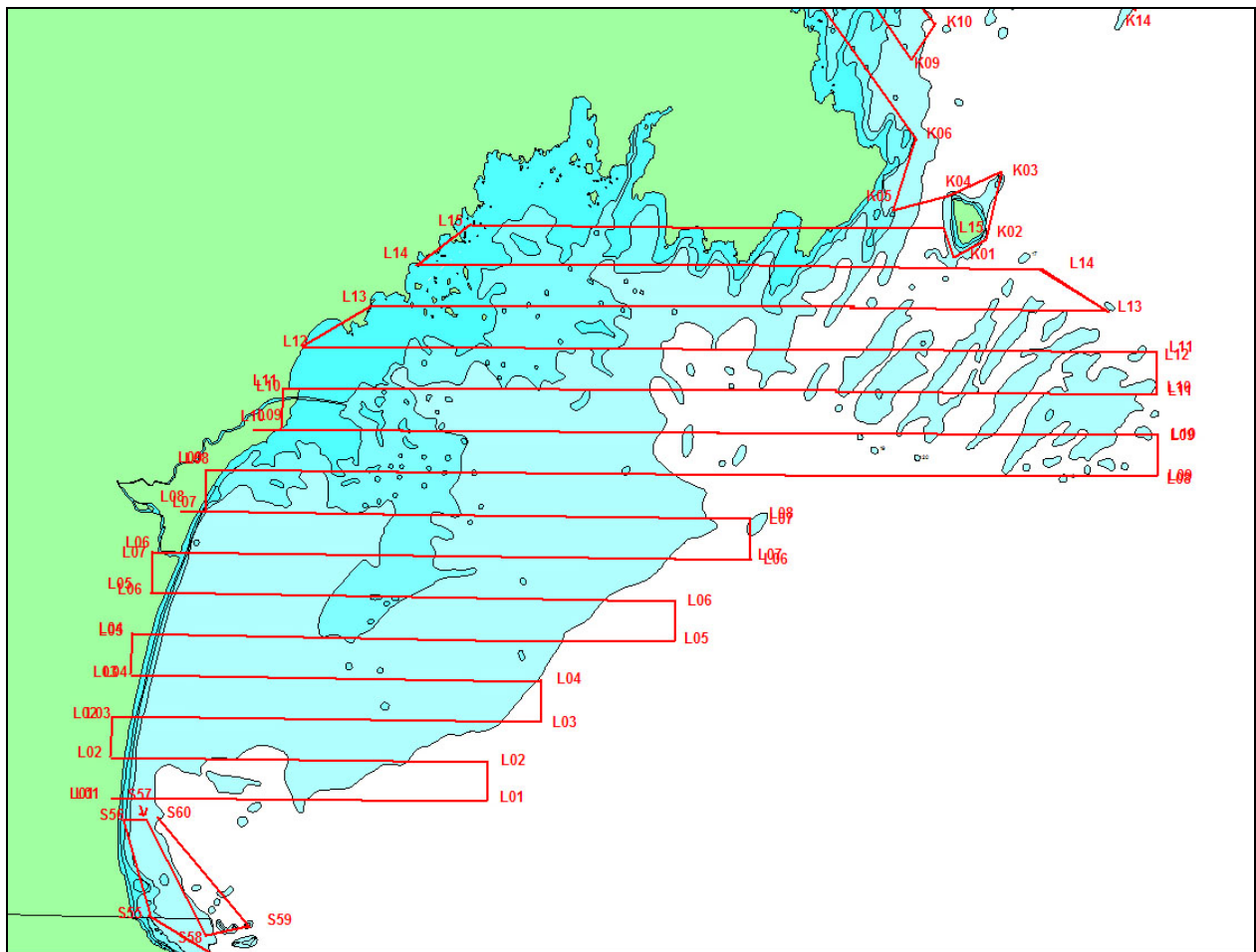

Fig. 4. Exempel på inventeringslinjer i Hanöbukten. Linjerna låg här med 2 km mellanrum, men vi utnyttjade 4 km mellanrum inom merparten av de svenska farvattnen.
Example of lines used for aerial surveys in Hanöbukten in south Sweden. Here the lines are 2 km apart but in the main areas we used 4 km between the survey lines.

De yttre havsområdena täcktes med linjetaxeringar från flygplan. Inventeringslinjerna lades ut så att de täcker alla viktigare havsområden (inkl. utsjöbankar) i de svenska havsområdena. Gränsen för täckningen ut mot djupare vatten har lagts vid ett djup på ca 30 m. Ett exempel på utlägg av inventeringslinjer visas från Hanöbukten (**Fig. 4**). Här har linjerna lagts med 2 km mellanrum, men i de flesta havsområden har vi lagt inventeringslinjerna med 4 km mellanrum. I områden med en smalare grundvattenzon utanför kustlinjen har vi lagt ut inventeringslinjer parallellt med kusten på olika avstånd från densamma och inte som i Hanöbukten där linjerna går från stranden ut till djupt vatten. I ostkustskärgårdarna startade linjerna i princip i zonen med större öar och gick ut till djupt vatten.

Vid flyginventeringarna använder vi över öppet hav en CESSNA 337 Skymaster, en tvåmotorig högvingad maskin (**Fig. 3**). Säkerhetsskäl till havs kräver tvåmotorigt flyg och denna maskin har god sikt. Normalt flyger vi linjerna på ca 70 m höjd med en hastighet av ca 150 – 180 km/h. Navigeringen sker mellan förutbestämda waypoints. Vid observationerna medverkar minst två observatörer, en bredvid piloten och en bakom, vilka täcker var sin sida av planet. Ibland medföljer en tredje observatör. Alla iakttagelser talas in på band med tidsangivelse. Flyg-tracken loggas på en separat GPS. Observationerna läggs sedan in i en dagtabas med exakta positioner för varje observation.

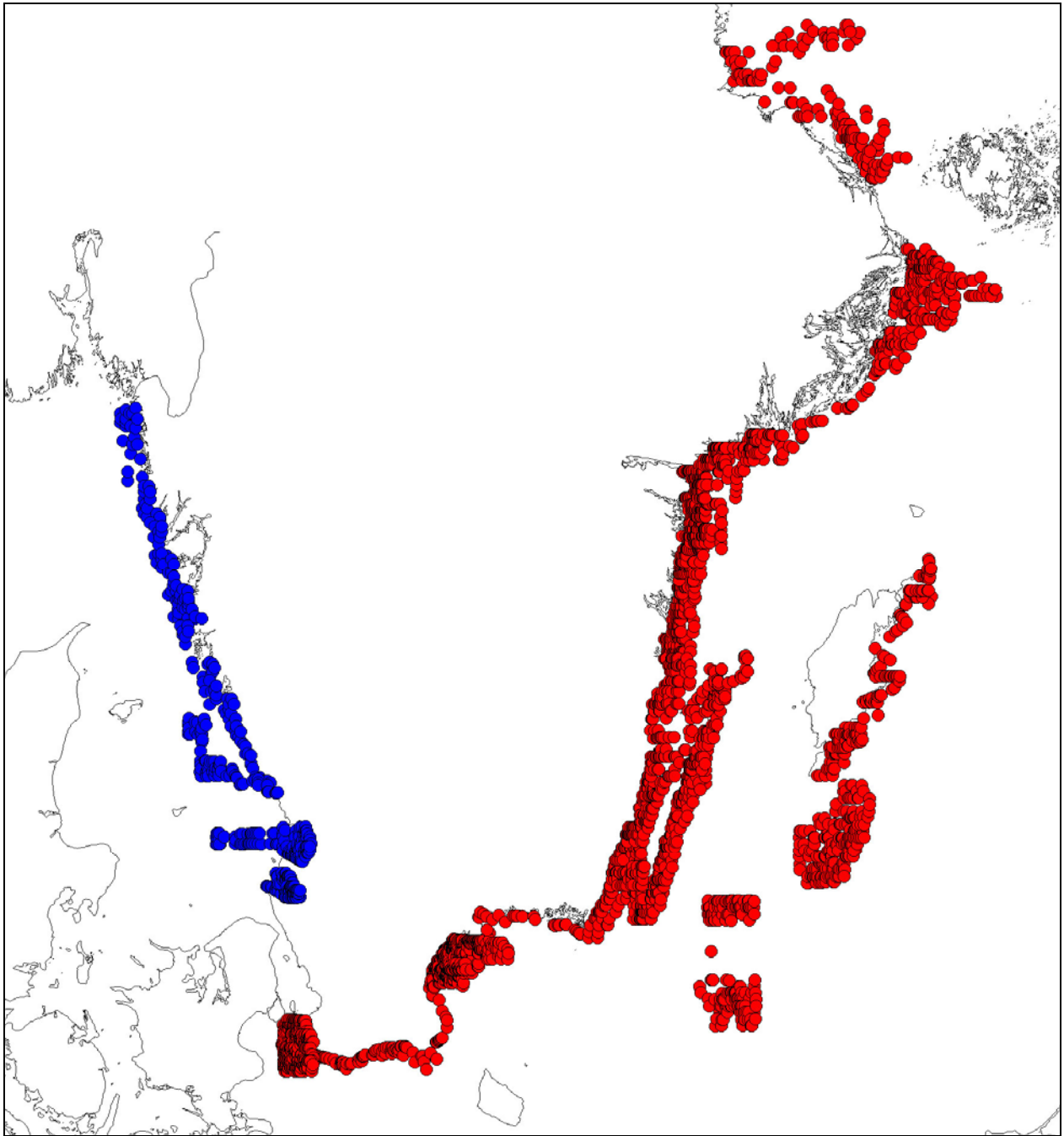

Fig. 5. Omfattningen av flyginventeringarna i de yttre svenska farvatten vintern 2009.
Aerial surveys in offshore Swedish waters in the winter 2009.

Vid inventeringarna räknar vi samtliga observerade fåglar. Inventeringarna koncentreras till ett band på 200 m på vardera sidan av flygplanet. Fåglar utanför denna zon noteras som extra information och markeras speciellt i databasen. Vid inventeringarna har observatörerna en död zon på vardera sidan av planet, som beräknas till ca 40 m på vardera sidan. Detta innebär i praktiken att den inventerade zonen blir 320 m bred. Vid analyserna har sedan inventeringsdata från linjerna omräknats till antal per större områden baserat på täckningsgraden inom relevanta djupområden.

Inventeringarna har endast genomförts under goda väderförhållanden. Dvs det skall vara tillräckligt hög molnhöjd och därmed ljus. Dessutom är det viktigt att det inte blåser för mycket, vid sjögång kan fåglarna vara svåra att upptäcka och räkna på vattenytan.

Inventeringarna på ostkusten genomfördes helt som linjetaxeringar. Linjetaxeringar genomfördes också i den södra delen av Kattégatt, medan inventeringarna i norra Halland och Bohuslän genomfördes som områdesinventeringar. Detta innebär att områdena täcktes i sin helhet med flygspaning. Inventeringen på västkusten var speciellt inriktad på att täcka in ejder och inriktades därför på områden där man kan förvänta sig större antal ejdrar, dvs de inre fjordarna och vikarna innanför Orust och Tjörn samt en del andra större öar täcktes inte.

Täckningsgraden vid inventeringarna vintern 2009 framgår av **Fig. 5**. Totalt omfattade flyginventeringarna ca 45 tim, var till kommer ungefär 20 timmar i transportflygningar till och från inventeringsområdena. Totalt sett omfattade flyginventeringarna vintern 2009 fler flygtimmar eftersom en del områden inventerades vid flera tillfällen inom ramen för andra specialprojekt.

Gåsinventering

Gåsinventeringarna strävar efter att täcka alla lokaler av betydelse för gässen. De inventeras dels genom att räkna på fälten eller vid vissa lokaler genom att räkna gässen under inflygningen till rastplatserna på kvällen eller utfloget på morgonen. Rapporter till SVALAN gicks också igenom.

VÄDERLEKSFÖRHÅLLANDEN

September 2008 liksom september 2007 kännetecknades av tämligen normala medeltemperaturer att jämföras med samtliga septembermånader sedan 1997, vilka varit varmare än normalt. September 2008 hade en ostadig inledning, medan mitten av månaden, dvs kring inventeringsperioden kännetecknades av högtrycksväder. I norra Sverige medförde detta kalla nätter och en del frost. Det högtrycksdominerade vädret var rådande under större delen av inventeringsperioden.

Oktober hade ett temperaturöverskott på mellan en halv och en grad i större delen av landet. Skillnaderna mellan olika delar av landet var ganska måttliga. Vädret var varierande och månadens inledning kännetecknades av mycket nederbörd och blåst. Tillfälligt blev det varmt i mitten av oktober, dvs kring inventeringen. Under slutet av månaden blev det kallt i betydande delar av landet med tillfällig snö vid månadsskiftet.

November hade liksom förra året varierande väder beroende på ett antal lågtryckspassager med åtföljande stormar, vilket medförde betydande växlingar mellan milt och blåsigt och kallt och klart väder. Totalt sett var månaden något varmare än normalt. Under sista veckan fick större delen av landet snötäcke under några dagar.

Januari 2009 inleddes med några dagars kallt väder, med de lägsta temperaturerna i sydsverige kring trettonhelgen, dvs precis före inventeringsstarten. Efter en mild period kom kylan tillbaka i mitten av månaden. Totalt sett var januari 2009 mildare än normalt i hela landet. Medeltemperaturerna var dock ett par grader högre föregående vintrar.

I början av januari låg nysis längs kustbandet ner till den norra delen av Östersjön samt i Mälarens och Vänerens norra skärgårdar. Det förekom också nysis i de inre ostkustskärgårdarna längre söderut, dock inte i Blekinge. Sjöarna i inlandet var i huvudsak istäckta.

INDEXINVENTERINGARNA

I och med årets inventeringar har septemberinventeringarna pågått under 36 säsonger, medan midvinterinventeringarna, som startade 1967, har pågått i 43 år. Antalet inräknade individ av de olika arterna på samtliga lokaler räknade vid de landbaserade inventeringarna framgår av **Tabell 1**, medan underlaget för indexberäkningarna 2007/2008 jämfört med 2006/2007 presenteras i **Tabell 2** och **3**.

Populationsutvecklingen för de viktigaste arterna presenteras nedan tillsammans med diagram för september resp. januariindex. För några arter som var mer sällsynta i början av inventeringsperioden, men som senare blivit vanligare, presenteras istället totalsummorna på referensområdena vid kusterna under perioden 1987 – 2008.

Vintern 2008 var liksom den föregående vintern 2007 mild, men den var inte lika extrem med öppet vatten långt norrut i landet som vintern 2006/07. Det milda vädret återspeglas naturligtvis i indexvärdena. 2007 visade sålunda mycket låga index, men för flera arter var index för januari 2008 åter på en mer normal nivå, medan andra arter visade ungefär samma index som 2007.

Septemberindex visade däremot mer den vanliga blandningen mellan ökning och minskning. Situationen de båda senaste åren, speciellt i januari, visar klart betydelsen av långa serier för att följa trender, medan variationerna mellan olika år i stor utsträckning påverkas av de aktuella väderförhållandena.

För de aktuella arterna nedan ges en kortfattad kommentar till de internationella trenderna, vilka publiceras på Wetlands Internationals hemsida. Dessa har tyvärr en eftersläpning på några år beroende på det stora material som skall analyseras. Detta innebär att det inte skett någon uppdatering av det internationella materialet sedan den nationella rapporten för 2006/07 publicerades. I analyserna delar man in Europa i fem regioner, varav Östersjöregionen är den för oss mest intressanta, men många av våra sjöfågelarter flyttar också till den nordvästeuropeiska regionen.

Tabell 1. Antalet inräknade individ av de olika arterna vid de internationella sjöfågelinventeringarna i Sverige i september 2008 och januari 2009.

Total numbers counted of the different species at the September and January counts in 2008/2009 Separate totals are given for coastal and inland sites in addition to the overall totals.

ART	SEPTEMBER			JANUARI		
	Kust	Inland	Summa	Kust	Inland	Summa
Gräsand <i>Anas platyrhynchos</i>	10887	5568	16494	91163	28918	94081
Kricka <i>Anas crecca</i>	8238	3141	11379	636	35	671
Snatterand <i>Anas strepera</i>	117	2097	2214	61	1	62
Bläsand <i>Anas penelope</i>	7722	3956	11687	11912	22	11934
Stjärtand <i>Anas acuta</i>	265	103	368	318	1	319
Skedand <i>Anas clypeata</i>	94	148	242	1	1	2
Bergand <i>Aythya marila</i>	99	2	101	11389	1	11390
Vigg <i>Aythya fuligula</i>	5383	4235	9618	121592	1051	122643
Brunand <i>Aythya ferina</i>	112	7857	7969	2484	23	2507
Knipa <i>Bucephala clangula</i>	1523	1064	2587	35460	685	36145
Alfågel <i>Clangula hyemalis</i>	1	8	9	16828	0	16828
Svärta <i>Melanitta fusca</i>	177	0	177	1196	0	1196
Sjööorre <i>Melanitta nigra</i>	362	7	369	3247	1	3248
Alförädare <i>Polysticta stelleri</i>	0	0	0	4	0	4
Ejder <i>Somateria mollissima</i>	9332	0	9332	11087	5	11092
Småskrake <i>Mergus serrator</i>	1019	1	1020	6698	0	6698
Storskrake <i>Mergus merganser</i>	337	164	501	7822	370	8192
Salskrake <i>Mergus albellus</i>	0	0	0	4082	22	4104
Gravand <i>Tadorna tadorna</i>	60	1	61	18	0	18
Knölsvan <i>Cygnus olor</i>	4200	4172	8372	24221	352	24573
Sångsvan <i>Cygnus cygnus</i>	8	109	117	2506	820	3326
M Sångsvan <i>Cygnus bewickii</i>	0	0	0	0	1	1
Sothöna <i>Fulica atra</i>	3121	29995	33116	25036	3059	28085
Skäggdopping <i>P. cristatus</i>	365	1486	1851	3109	37	3146
Gråhaked. <i>P. griseigena</i>	10	10	20	45	0	45
Svarthakedopping <i>P. auritus</i>	8	6	14	56	0	56
Småd. <i>Tachybaptus ruficollis</i>	10	39	49	200	15	215
Storlom <i>Gavia arctica</i>	3	39	42	59	0	59
Smålom <i>Gavia stellata</i>	1	0	1	37	0	37
Islom <i>Gavia immer</i>	0	0	0	1	0	1
Häger <i>Ardea cinerea</i>	392	133	525	481	133	614
Egretthäger <i>Egretta garzetta</i>	0	1	1	0	0	0
Rördrom <i>Botaurus stellaris</i>	0	0	0	2	0	2
Storskarv <i>Phalacrocorax carbo</i>	7185	1202	8387	8275	131	8406
Toppskarv <i>Ph. aristotelis</i>	23	0	23	68	0	68
Sillgrissla <i>Uria algae</i>	1	0	1	2	0	2
Tordmule <i>Alca torda</i>	4	0	4	1	0	1
Tobisgrisla <i>Cephus grylle</i>	13	0	13	65	0	65
ANTAL LOKALER	130	52	182	550	193	743
Number of sites						

Tabell 2. Septemberindex för de viktigaste arterna 2007 och 2008 samt förändring i index mellan åren. Dessutom anges antalet individer 2008 på de xxx lokaler som inventerats båda åren. Medelindex för åren 1973-1982 = 100.

September indices for different species in 2007 and 2008 with changes in the indices between the years. Moreover the totals for 2008 are given for the xxx sites included in the index calculations. Mean index for the years 1973-1982 is set to 100.

ART	INDEX		FÖRÄNDRING Change %	ANTAL 2008 Total 2008
	2007	2008		
Gräsand <i>Anas platyrhynchos</i>	51	50	2	14313
Kricka <i>Anas crecca</i>	63	36	78	11136
Bläsand <i>Anas penelope</i>	205	134	-34	10992
Vigg <i>Aythya fuligula</i>	74	124	65	8863
Knipa <i>Bucephala clangula</i>	74	71	-4	2415
Ejder <i>Somateria mollissima</i>	71	76	7	8387
Småskrake <i>Mergus serrator</i>	182	232	25	984
Storskrake <i>Mergus merganser</i>	232	179	-22	427
Knölsvan <i>Cygnus olor</i>	77	89	16	7720
Skäggdopping <i>Podiceps cristatus</i>	21	24	15	1715
Storskarv V <i>Phalacrocorax carbo</i>	451	520	15	4741
Sothöna <i>Fulica atra</i>	43	56	30	5068

Obs. Tåkern och Hornborgasjön ingår inte i index för sothönan, se art texten!

Tabell 3. Januariindex för de viktigaste arterna 2008 och 2009 samt förändring i index mellan åren. Dessutom anges antalet individ 2009 för de 602 lokaler som inventerades båda åren. Medelindex för 1969 – 1978 =100.

January indices for different species in 2008 and 2009 with changes in the indices between the years. Moreover the totals for 2009 are given for the 602 sites included in the index calculations. Mean index for the years 1969 – 1978 is set to 100.

ART	INDEX		FÖRÄNDRING Change %	ANTAL 2009 Total 2009
	2008	2009		
Gräsand <i>Anas platyrhynchos</i>	177	241	36	101786
Vigg <i>Aythya fuligula</i>	218	269	24	116402
Brunand <i>Aythya ferina</i>	927	1190	28	2487
Knipa <i>Bucephala clangula</i>	283	341	20	29410
Ejder <i>Somateria mollissima</i>	261	254	-3	9423
Småskrake <i>Mergus serrator</i>	268	300	12	5668
Storskrake <i>Mergus merganser</i>	48	62	29	7075
Knölsvan <i>Cygnus olor</i>	248	259	4	20522
Sångsvan <i>Cygnus cygnus</i>	244	188	-23	2607
Sothöna <i>Fulica atra</i>	212	254	20	26749
Storskarv V <i>Phalacrocorax carbo</i>	38	56	47	3287

De viktigaste arterna

Skäggdopping *Podiceps cristatus*

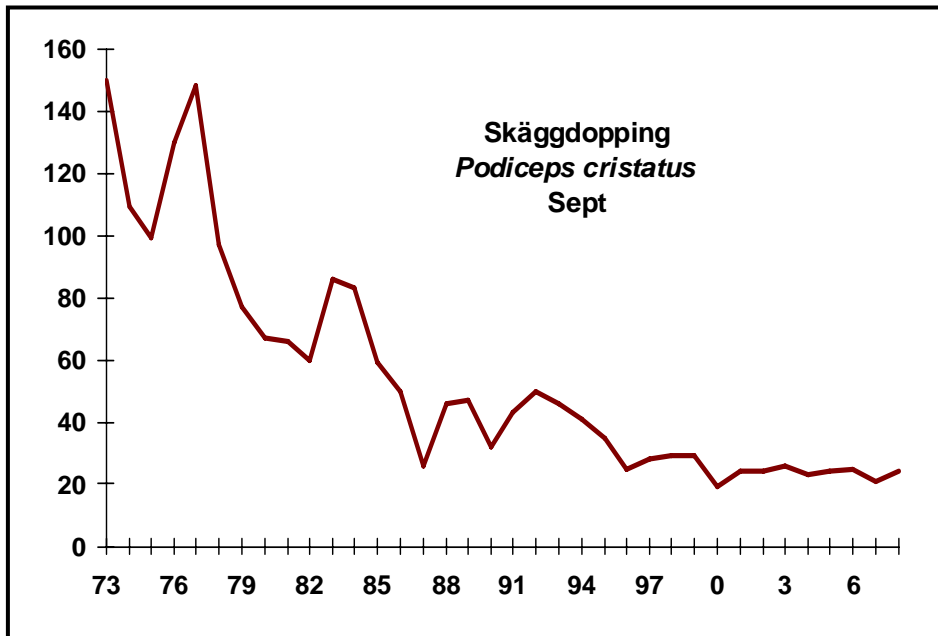

Fig. 6. Septemberindex för skäggdopping *Podiceps cristatus* 1973 – 2008.
September indices for Great Crested Grebe in Sweden 1973 – 2008.

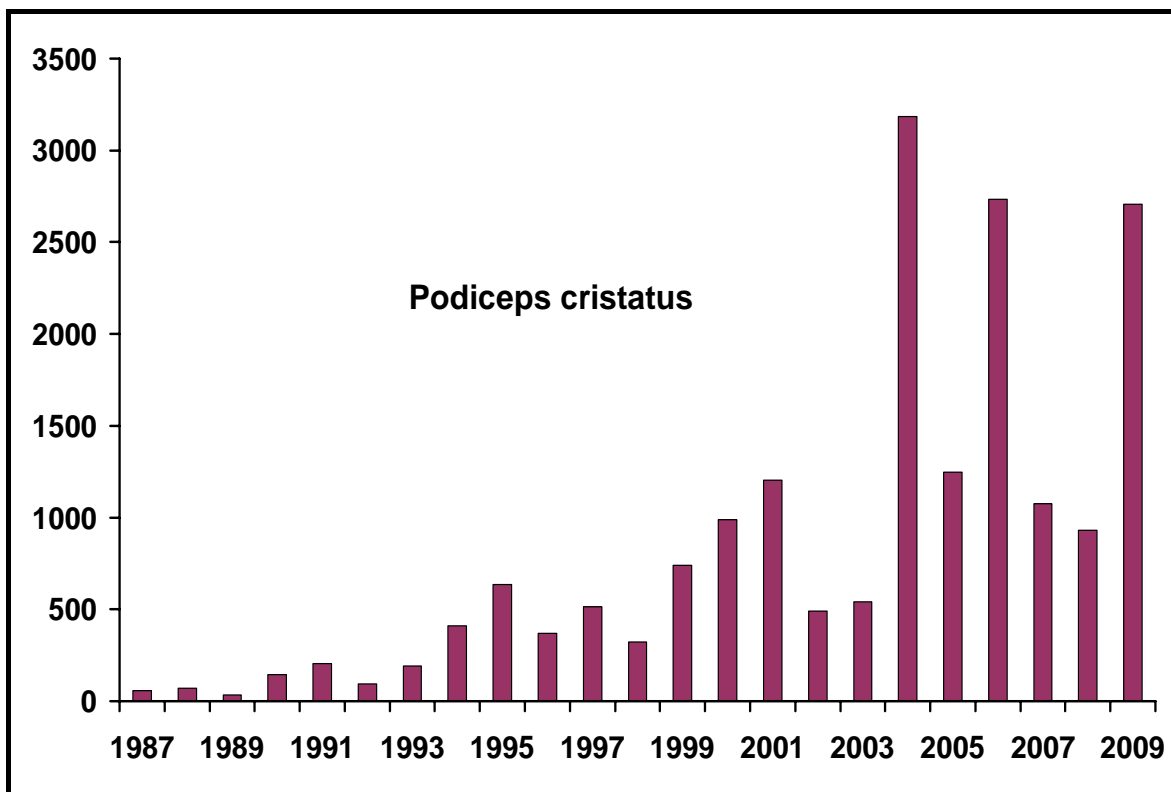

Fig. 7. Antalet skäggdoppingar *Podiceps cristatus* inom referensområdena längs kusterna (Fig. 2) i januari 1987-2009.
*Number of Great Crested Grebes *Podiceps cristatus* on reference areas along the coasts (Fig. 2) in January 1987-2008.*

Skäggdoppingen har visat en markant nedåtgående trend under perioden. Förändringarna i index mellan 1996 - 2007 var emellertid obetydliga med index på en konstant låg nivå (**Fig. 6**). Index 2008 låg på ungefär samma nivå som 2001 och 2002. Frågan är om indexnedgången enbart orsakas av en beståndsförändring (nedgång) eller om en del av minskningen i index hänger samman med förändrade flyttningsvanor i takt med att våarna och därmed häckningen blivit allt tidigare för många arter. Skäggdoppingarna kanske helt enkelt lämnade de viktigaste inlandslokalerna tidigare under 1990-talet jämfört med tidigare.

Före 1990 sågs endast enstaka skäggdoppingar vid midvinterinventeringarna, men från 1995 har antalet övervintrande skäggdoppingar vid de svenska kusterna ökat markant och vid inventeringen i januari 2004 sågs inte mindre än 3500 skäggdoppingar (**Fig. 7**). I januari 2007 sågs endast 1900 skäggdoppingar på de inventerade lokalerna och antalet var ännu lägre 2008, men många arter var spridda över ett stort antal isfria vatten. Troligen var det verkliga antalet skäggdoppingar i landet till och med högre än 2004. 2009 var det inräknade antalet skäggdoppingar åter betydligt högt och nästan i nivå med de högsta talen. En mycket stor del av skäggdoppingarna räknas i ett begränsat område i Öresund där möjligheterna att se flockarna varierar starkt med de varierande väderleksförhållandena.

Från de internationella inventeringarna saknas vinterindex för Östersjöregionen. För den nordvästeuropeiska regionen rapporteras en ökande trend för skäggdoppingen sedan 1988. Den ovan konstaterade stora nedgången i det svenska septemberbeståndet ägde emellertid rum före 1988.

Storskarv *Phalacrocorax carbo*

Antalet rastare under hösten ökade mycket markant under de första åren fram till 1996, varefter en markant nedgång noterats under de senaste tio åren. Vinterindex visade höga index ett antal år i senare delen av sjuttioalet men minskade sedan markant och efter 1983 kan indexserien närmast beskrivas som fluktuerande med ett högt värde i början på 90-talet. Index för den senaste säsongen avviker inte speciellt mycket från de föregående åren (**Fig. 8**).

September och januariinventeringarna representerar olika populationer. Septemberinventeringarna och den mycket markanta ökningen av dessa index motsvarar den allmänna ökning som noterats i det häckande beståndet av mellanskarv. Vinterindex däremot torde till en betydande del belysa utvecklingen hos övervintrande storskarvar från nordligare häckningsområden senare blandade med övervintrande mellanskarvar under senare år.

Det höga antalet skarvar under det tidiga sjuttioalet, som sedan minskade torde kunna återspegla antingen en nedgång i beståndet av övervintrare efter den kalla vintern 1979 och därpå följande kalla vintrar. Man kan också kanske tänka sig, vilket kanske är mer troligt, att de nordligare skarvarna under de mildare vintrarna stannat kvar längre norrut. Det finns uppgifter som tyder på att detta är fallet.

För perioden 1988 och framåt visar både index för Östersjöregionen och Nordvästeuropa klart ökande trender. Någon motsvarighet till minskningen i septemberindex under senare år finns inte i det internationella materialet. Notera dock att de internationella inventeringarna avser vinterförhållanden och inte höstinventeringar.

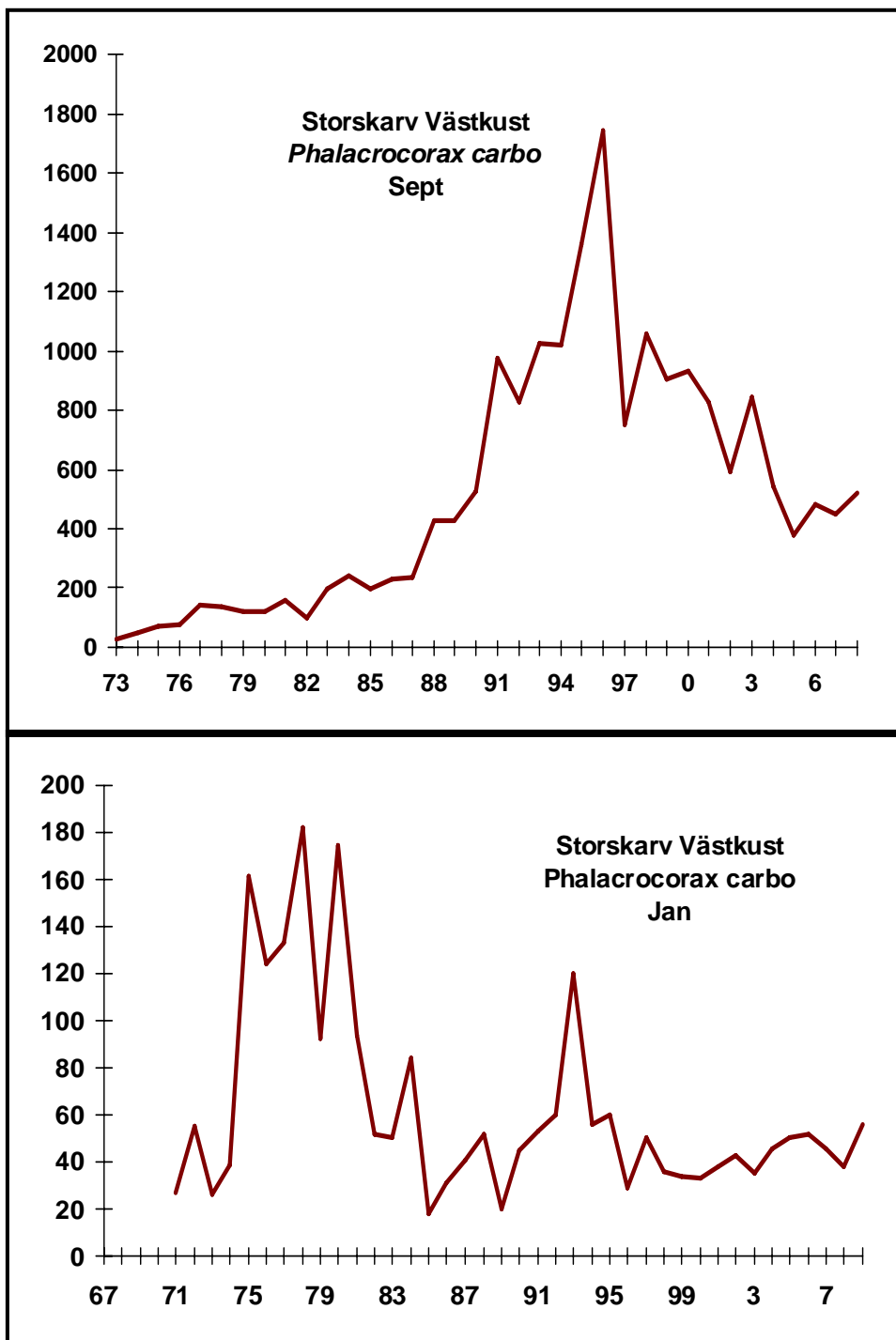

Fig. 8. Index för storskarv *Phalacrocorax carbo* vid den svenska västkusten september 1973 - 2008 och januari 1971-2009.

Indices for Cormorant Phalacrocorax carbo along the Swedish west coast in September 1973-2008 and January 1971-2009.

Index har endast beräknats för västkusten eftersom ostkustens viktigaste områden är dåligt representerade i materialet de flesta år. De sydligaste delarna täcks i januari, men de kan knappast anses representativa för hela ostkusten.

Gräsand *Anas platyrhynchos*

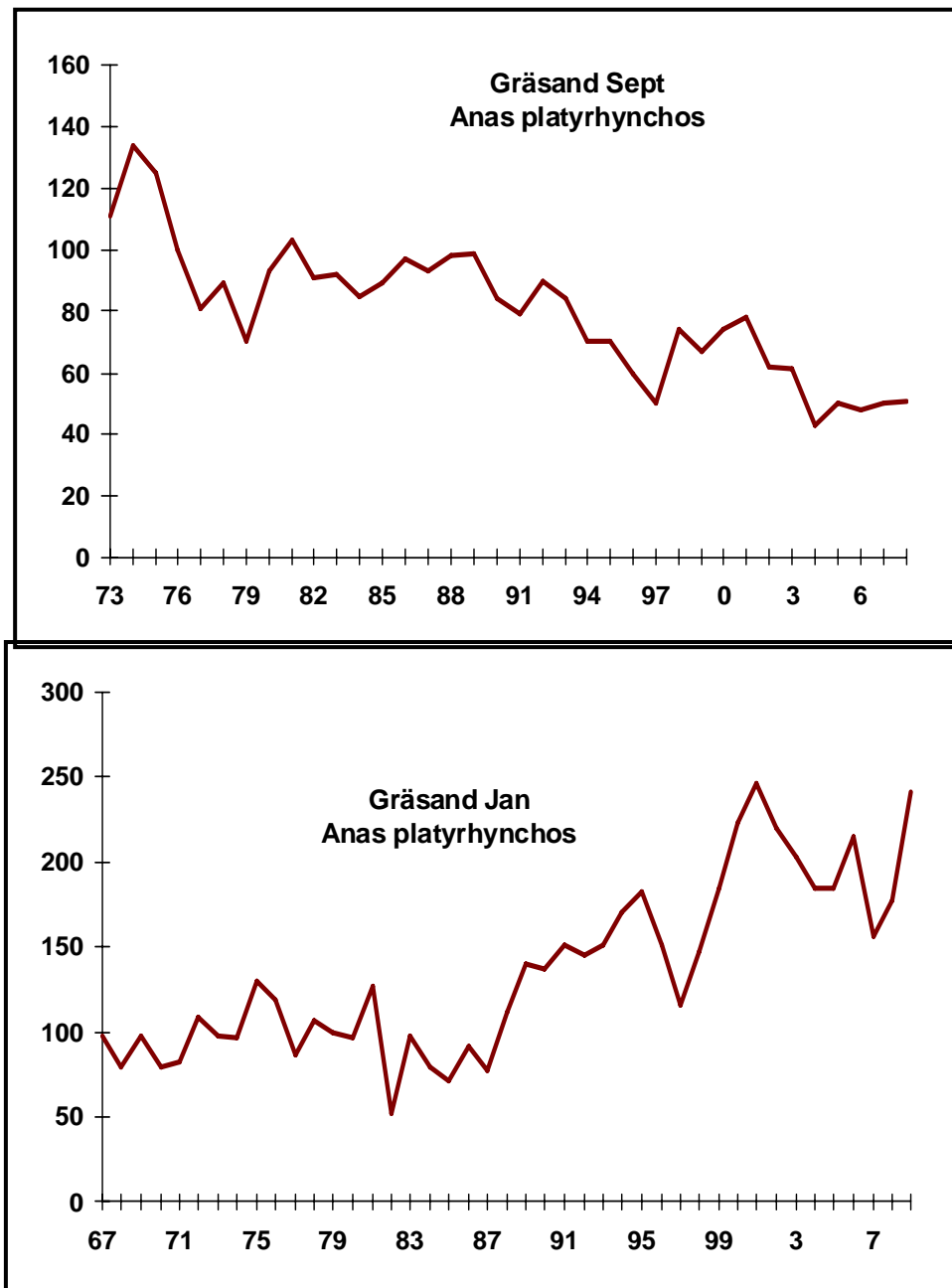

Fig. 9. Index för gräsand *Anas platyrhynchos* i Sverige september 1973 -2008 och januari 1967-2009.

*Indices for Mallard *Anas platyrhynchos* in Sweden in September 1973-2008 and January 1967-2009.*

Gräsanden tillhör de arter vars septemberindex visat en ganska stabil nivå fram till och med 1989 med undantag för de första åren (**Fig. 9**). Mellan 1991 och 1997 har gräsandindex dock visat en minskande tendens. Räknat över samtliga inventeringsår till och med 1997 visade arten en knappt signifikant neråtgående trend. Index för 1998 var dock väsentligt högre, men ändå inte i nivå med 1980-talet. Index för september 1999-2001 visar endast obetydliga avvikelser från 1998. Index för september 2002 och 2003 låg 20 % under index för föregående år och denna nedgång har sedan fortsatt till 2004. Index för 2005 – 2008 låg på en mycket stabil men låg nivå.

Gräsanden tillhörde länge de stabila arterna, vars vinterbestånd kunde karakteriseras som fluktuerande kring en relativt stabil nivå (**Fig. 9**). Denna bild var gällande fram till och med vintern 1987. Sedan dess har vinterindex för gräsanden visat en signifikant uppåtgående trend, som innebär mer än en fördubbling av antalet gräsänder i landet. Januari 2004 och 2005 visade emellertid något lägre index än de föregående åren, men en viss uppgång skedde till januari 2006, som åter visade ett högt index. Den milda vintern 2007 medförde en markant spridning av gräsänderna på många övervintringslokaler som normalt är frusna och därmed ett lägre index än tidigare. En viss mindre ökning noterades till januari 2008. I januari 2009 var isläget i landet annorlunda och gräsänderna visade åter en hög indexnivå.

Den senaste raden av milda vintrar har dock medfört att betydligt fler gräsänder stannat i landet jämfört med tidigare och därmed gett ett högre vinterindex. De minskande septemberindexen är lite mer svårtolkade. Frågan är här om vi har en reell minskning av det svenska höstbeståndet av gräsänder trots att vinterindex antyder ökat andel övervintrare. Även höstflyttningen skulle kunna påverka septemberindexen, så skulle t.ex. de milda vintrarna kunnat ge en tidigare häckning och senare en tidigare bortflyttning från koncentrations-lokalerna på hösten.

Gräsandens internationella index för Östersjöregionen visar inte oväntat en uppåtgående trend från 1970 och framåt, vilket inte är oväntat eftersom de svenska gräsänderna utgör en betydande andel av detta bestånd (runt 30 %). En närmare granskning av de internationella index för denna region visar samma mönster som de svenska indexen med fluktuationer kring en ganska stabil nivå fram till slutet av 1980-talet följt av en markant ökning. För den nordvästeuropeiska regionen visas inte oväntat en svagt neråtgående trend under samma period med fluktuationer kring en nivå på beståndet kring 1 200 000, medan beståndet för Östersjöregionen varierat mellan ca 150 000 och 400 000 beroende på vinterförhållandena.

Kricka *Anas crecca*

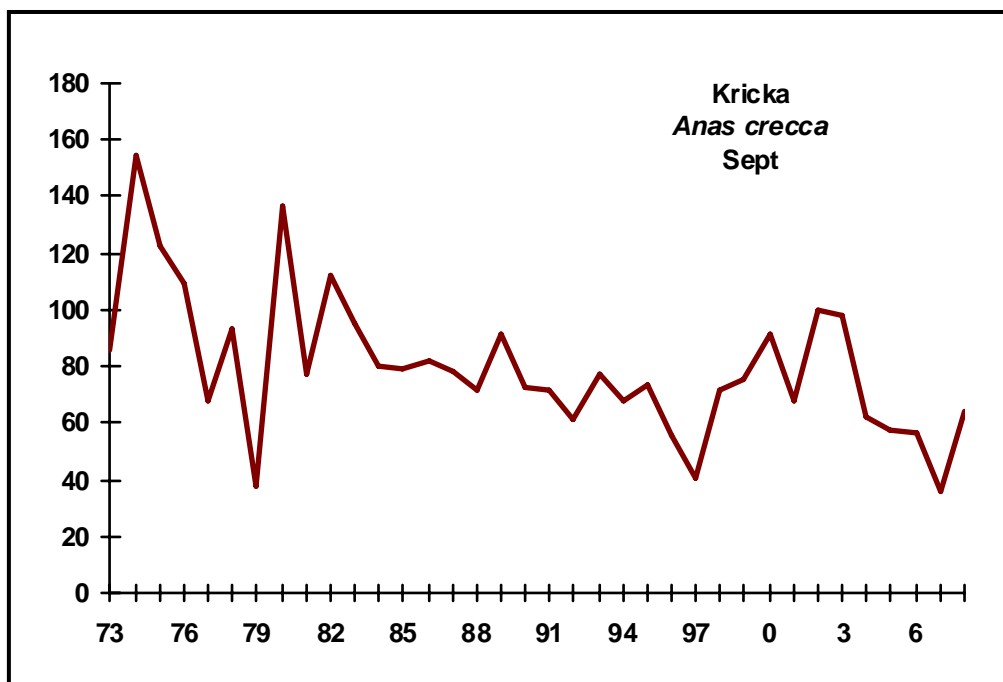

Fig. 10. Septemberindex för kricka *Anas crecca* 1973 – 2008.
September indices for Teal Anas crecca in Sweden 1973 – 2008.

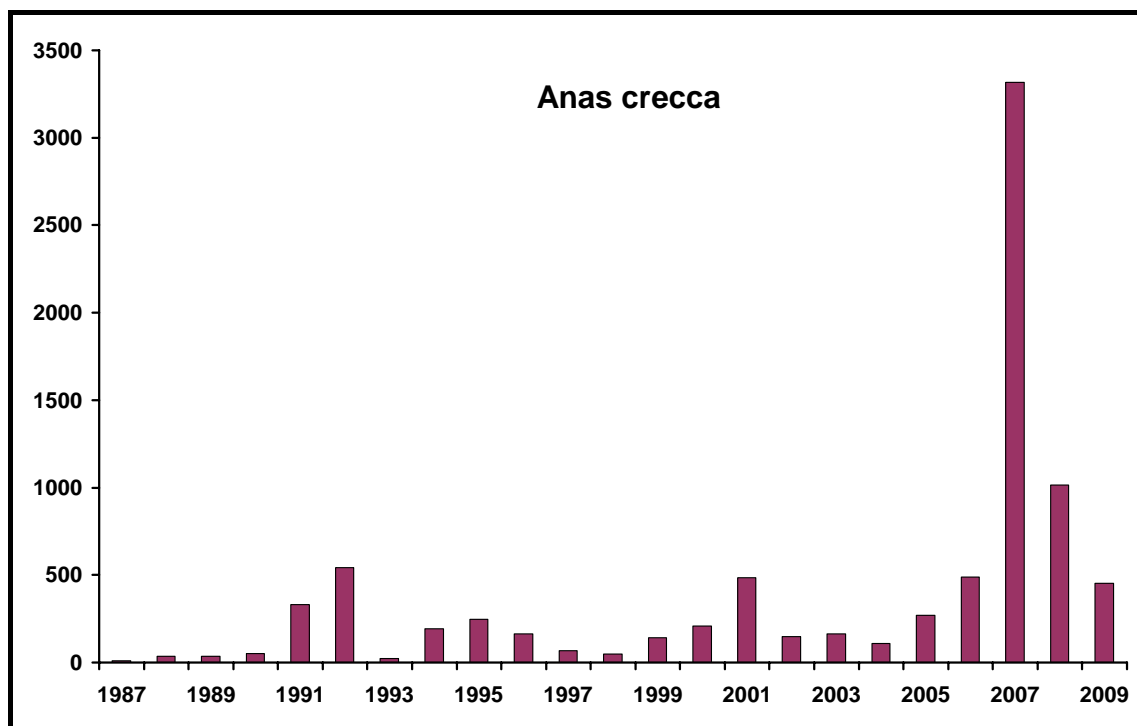

Fig.11. Antalet krickor *Anas crecca* inom referensområdena längs kusterna (Fig. 2) 1987-2008. Number of Teal *Anas crecca* on reference areas along the coasts (Fig. 2) during 1987-2008.

Krickan visade liksom bläsanden i början av serien markanta fluktuationer mellan olika år (**Fig. 10**). Från 1982 har emellertid svängningarna varit mycket måttliga och beståndsutvecklingen kan snarast beskrivas som en nedåtgående trend mellan 1980 och 1997. Därefter kan man konstatera en återhämtning även om indexvärdena ännu inte nått upp till de höga värden som registrerades vid ett par tillfällen på 1970-talet. Krickans index påverkas dock i betydande grad av några få lokaler med stora antal, vilket medför att man kan förvänta sig sådana här större fluktuationer. Index för krickan i september 2004 – 2006 tillhör de lägre värdena, men var mycket lika varandra. Ytterligare en viss nedgång noterades mellan 2006 och 2007.

Den milda vintern 2007 medförde att ovanligt många krickor stannade kvar i landet. Totalt inräknades 3300, de flesta i Skåne (**Fig. 11**). Vintrarna 2008 och särskilt 2009 var mer normala vädermässigt i södra Sverige och antalet inräknade krickor lägre. Tidigare högsta januarsiffra var kring ca 600 individ, vilket noterades 6 och 2002. Tidigare år sågs vanligen betydligt färre krickor i januari. Före 1990 kan arten betecknas som en sparsam till sällsynt vintergäst åtminstone utanför Skåne.

De internationella midvinterindexen för krickan visar en signifikant och klart ökande trend för 1974 – 2002. Vinterindex för Östersjöregionen saknas. Antalet krickor i januari i de övriga länderna runt Östersjön är lågt liksom i Sverige.

Bläsand *Anas penelope*

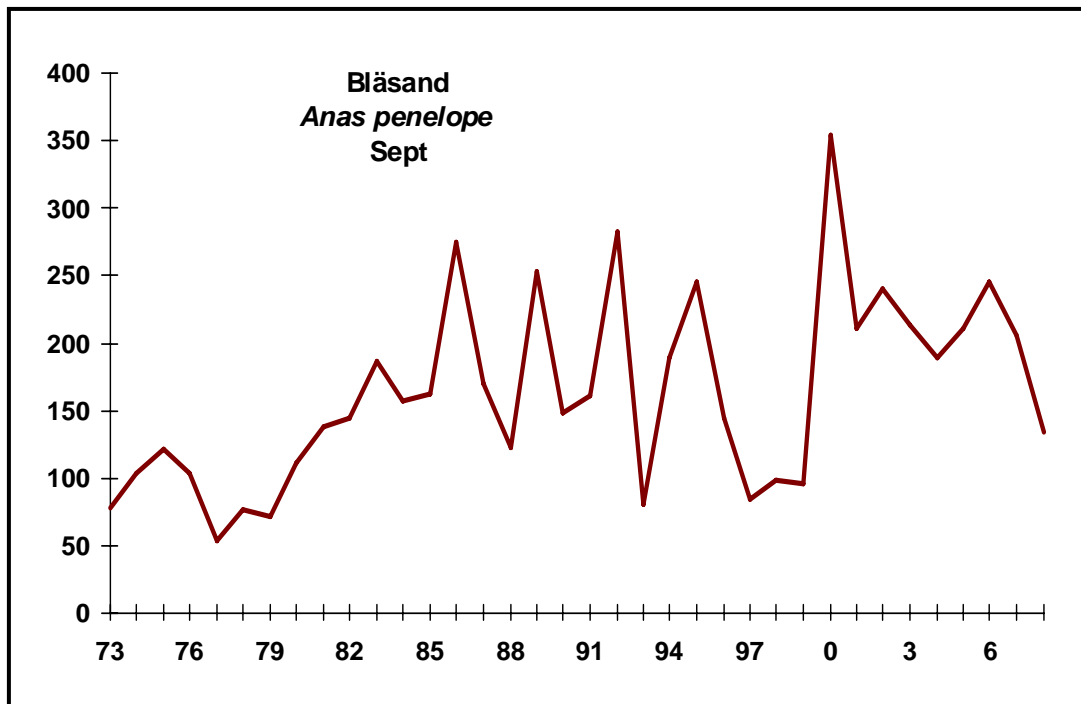

Fig. 12. Septemberindex för bläsand *Anas penelope* 1973 – 2008.
*September indices for Wigeon *Anas Penelope* in Sweden 1973 – 2008.*

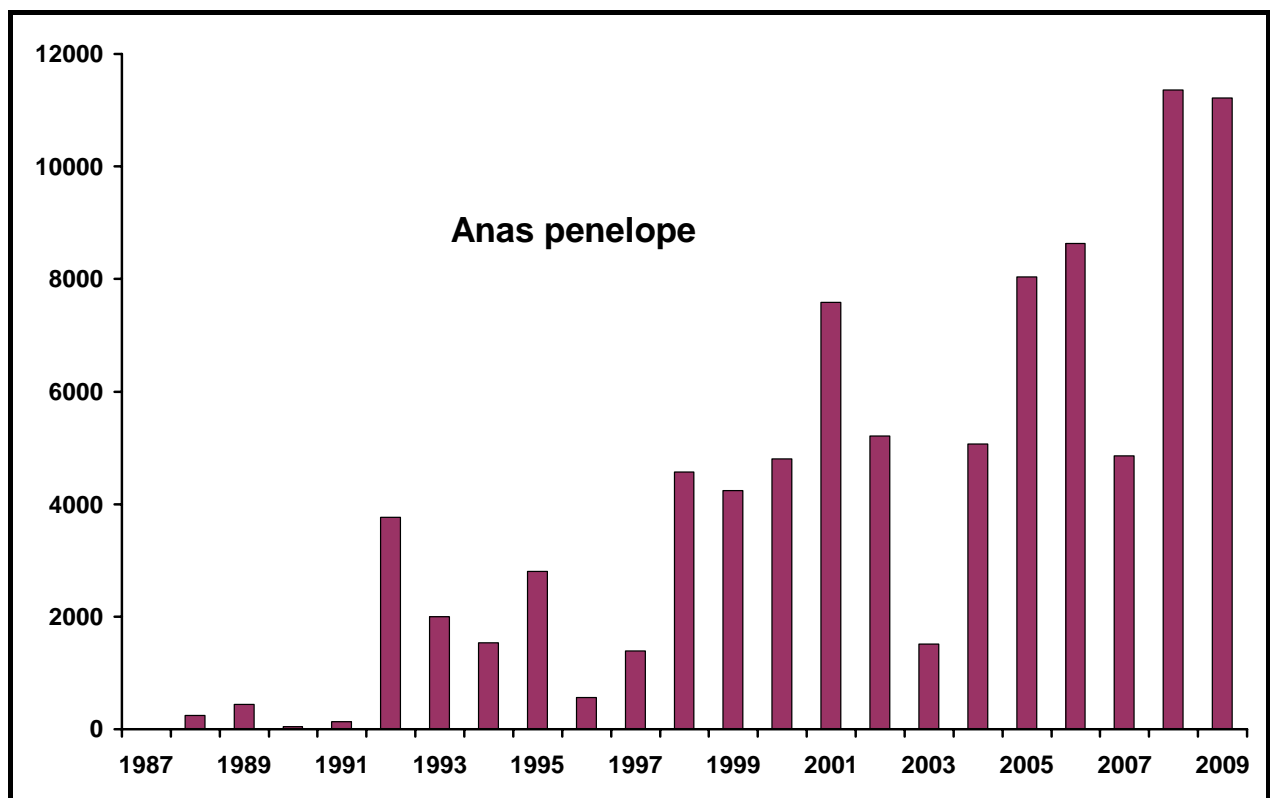

Fig. 13. Antalet bläsänder *Anas penelope* inom referensområdena längs kusterna (Fig. 2) i januari 1987-2009.
*Number of Wigeon *Anas penelope* on reference areas along the coasts (Fig. 2) in January 1987-2009.*

Bläsanden tillhör de arter, där index varierat mycket från år till år. Fram till och med 1985 (och en mycket markant topp 1986) visade index en klart ökande trend (**Fig. 12**). Beräknat över hela perioden är trenden också ökande, men under den senare delen med betydande fluktuationer mellan åren är ökningen mindre markant. Dessa kan med all säkerhet hänföras till variationer i artens flyttning, vilka kanske överlagras på reella förändringar i beståndens storlek. Höga toppar i septemberindex noterades 1986, 1989, 1992, och 2000.

Septemberindex för 1997 liksom 1998 och 1999 var dock nästan nere på samma låga nivå som under 1970-talet, vilken annars endast noterats under ”bottenåren”. September 2000 uppvisade däremot det högsta värdet hittills och antyder ev. att uppgången inte är bruten även om svängningarna mellan åren är stora. Index för september 2001 var åter väsentligt lägre, men fortfarande på en hög nivå liksom septemberindex för 2002 – 2007. 2008 hade dock index minskat ytterligare och var nu ganska lågt.

Bläsanden har vidare börjat övervintra i större antal i sydvästra Skåne de senaste åren. Före 1990 observerades normalt endast enstaka bläsänder i Sverige i januari, medan flockar om upp till något hundratal kunde ses under enstaka milda vintrar (**Fig. 13**). I januari 1992 räknades för första gången fler än 1000 bläsänder i Sverige. De kommande åren har bläsanden varit en vanlig övervintrare främst i Foteviksområdet och kringliggande delar av SV Skåne, men småflockar har också setts på andra kustlokaler. Ökningen har fortsatt och i januari 2001 sågs 7773 bläsänder, främst i Skåne, medan ett något lägre antal sågs i januari 2002, 5303. Den kalla vintern 2003 medförde betydligt hårdare villkor, men trots detta kunde inte mindre än 1520 bläsänder räknas in, de flesta i sydvästligaste Skåne. Vid de landbaserade räkningarna i Sverige i januari 2004 sågs 5600 bläsänder. Både vintern 2008 och 2009 gav rekordhöga siffror för bläsanden med över 11000 på referenslokalerna i januari.

Ökningen i januari har fortsatt och antalet bläsänder på de svenska räkningslokalerna uppgick till inte mindre än 8915 i januari 2006 (8005 i januari 2005). Anmärkningsvärt nog var antalet bläsänder lägre i januari 2007, med endast 6350 inräknade. Även här torde vi ha att räkna med en spridningseffekt under den milda vintern. I januari 2008 noterades en ny rekordnotering med ca 11000 bläsänder. Många bläsänder sågs på lokaler i inlandet där man aldrig ser dem vintertid. Beroende på det låga antalet i början av serien redovisas inga midvinterindex för bläsanden. Liksom för krickan var antalet bläsänder i Sverige före 1990 lågt.

De internationella midvinterindex för bläsanden 1974 – 2002 visade en mycket markant ökande trend för nordvästra Europa, med ett skattat vinterbestånd på ca 1,5 miljoner. Hur många bläsänder det finns i Östersjöregionen under milda vintrarna är inte känt.

Bergand *Aythya marila*

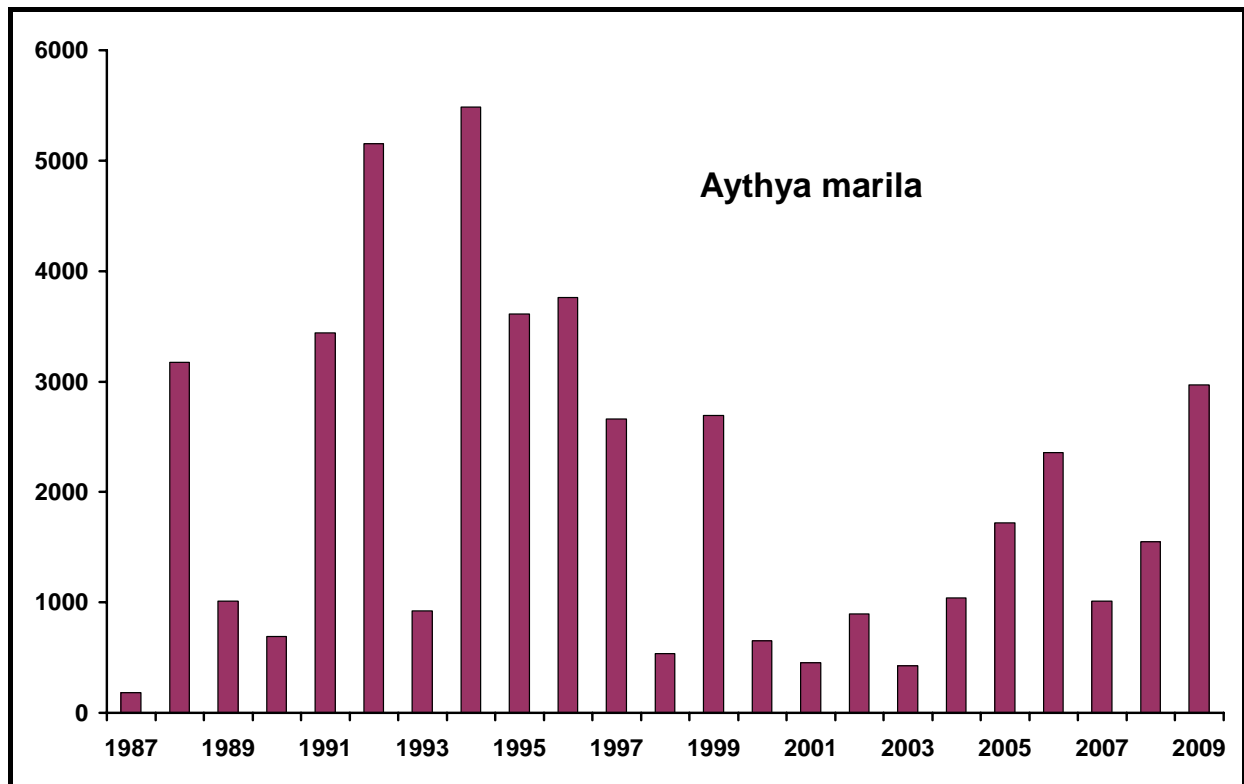

Fig. 14 Antalet bergänder *Aythya marila* inom referensområdena längs kusterna (Fig. 2) i januari 1987-2009.

*Number of Scaup *Aythya marila* on reference areas along the coasts (Fig. 2) in January 1987-2009.*

Berganden förekommer regelbundet på kustlokalerna i sydligaste Sverige, främst runt Gotland samt i Skåne och Blekinge. Vanligen ser man den i mindre antal i de stora viggflockarna, men rena flockar om några tusen bergänder har rapporterats vissa vintrar, främst från Gotland. Antalet bergänder har de flesta år varit för lågt för att index skall kunna beräknas.

På referenslokalerna har antalet bergänder varierat betydligt mellan olika år (**Fig. 14**). Totalt räknades sålunda ca 1500 på referenslokalerna i januari 2008, medan totalsumman för midvinterinventeringen samma år var 6900 med ett par stora flockar på andra lokaler. Bergandens uppträdande med stora flockar vissa år gör det svårt att få en bild av beståndsutvecklingen även över en ganska lång inventeringsserie. I januari 2009 sågs däremot närmare 3000 bergänder på referenslokalerna.

Vigg *Aythya fuligula*

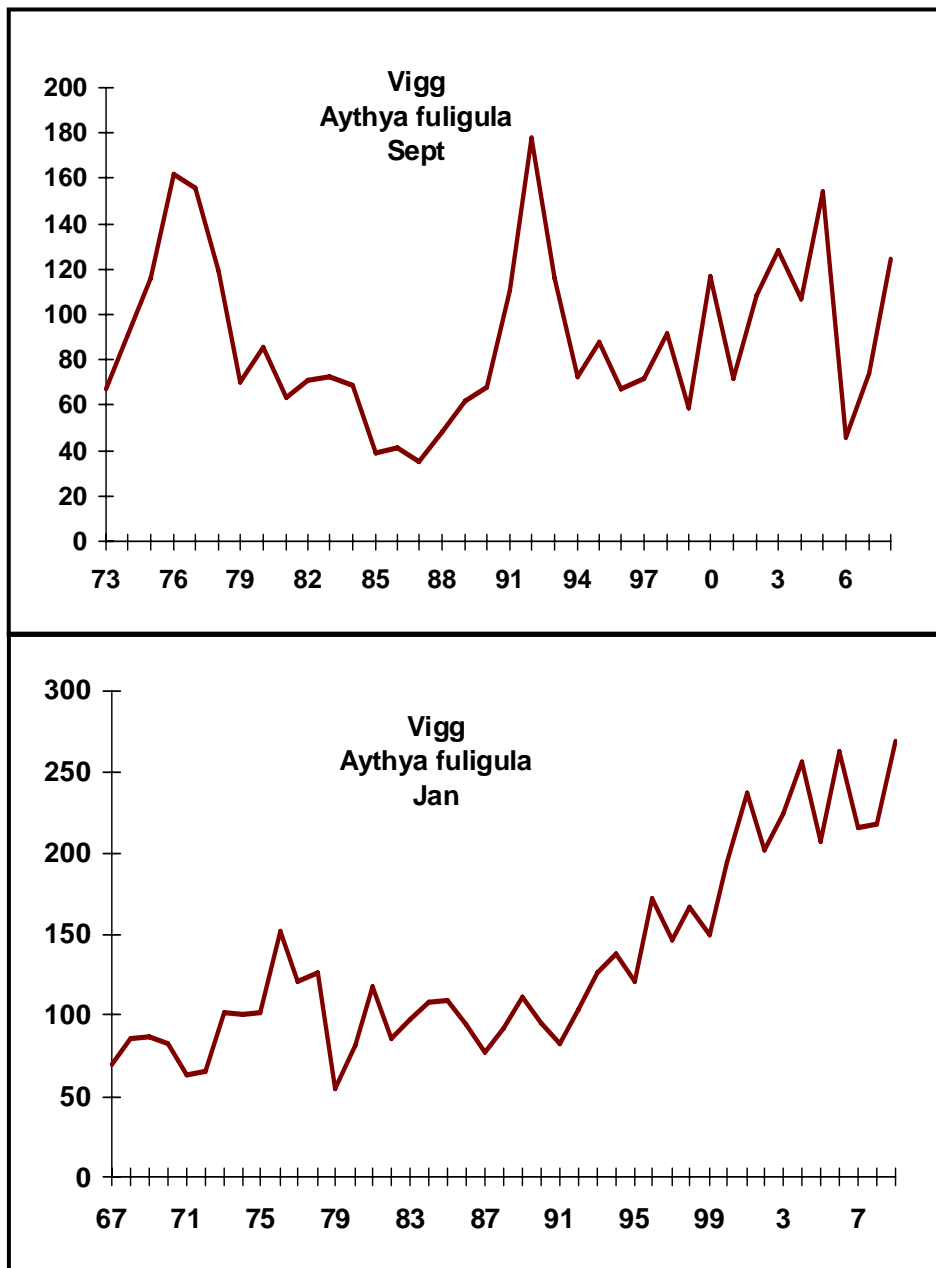

Fig. 15. Index för vigg *Aythya fuligula* i Sverige september 1973 -2008 och januari 1967-2009. *Indices for Tufted Duck *Aythya fuligula* in Sweden in September 1973-2008 and January 1967-2009.*

Viggen visar ingen klar beståndsutveckling över inventeringsperioden för september som det återspeglas i index (**Fig. 15**). I början noterades under några år ökande index, varefter index mellan 1976 och 1987 snarare beskrev en neråtgående trend. 1987 till 1992 ökade index markant för att sedan åter minska. En av orsakerna till de markanta svängningarna i index torde vara viggarnas vana att samlas i stora flockar på ett fåtal lokaler. Sker det förändringar i de stora flockarna ger detta naturligtvis klart utslag i index, särskilt i september där få vigglokaler ingår bland de inventerade lokalerna. Under de senaste åren har septemberindex visat en ökande tendens, men mellan 2005 och 2006 noterades en markant nedgång, vilken förklaras av att ett par större flockar "saknades" på sina vanliga lokaler. En mindre ökning noterades till september 2007 och fortsatte till september 2008.

Viggens vinterindex visade mellan 1973 och 1992 i stort sett visat en stabil nivå med en del fluktuationer (**Fig. 15**). En period med ökande indexvärden noterades under 90-talet, även om index legat relativt stilla på en jämn och hög nivå 1996-1999. Värdet för 2000 var åter något högre och utvecklingen i vinterbeståndet skulle liksom för gräsanden kanske bäst kunna beskrivas som fluktuationer kring en stabil nivå till och med 1980-talet följt av en ökande trend. Ökningen fortsatte och i januari 2006 noterades det hittills högsta indexvärdet för vigggen, 263. Liksom för flera andra arter torde ökningen i index hänga samman med att fler vigggar kunnat övervintra i landet under de milda vintrarna. Index för 2007 var något lägre, förmodligen beroende på den nämnda spridningseffekten under en mild vinter, men index var fortfarande högt. Endast små förändringar noterades mellan januari 2007 och 2008.

Det internationella index för Östersjöregionen visar en markant ökande trend under perioden 1974-2002, vilket inte är oväntat eftersom den svenska viggpopulationen utgör en mycket betydande del av Östersjöregionens vigggar. Viggindex för den nordvästra regionen visar en måttligt ökande trend under samma tidsperiod.

Brunand *Aythya ferina*

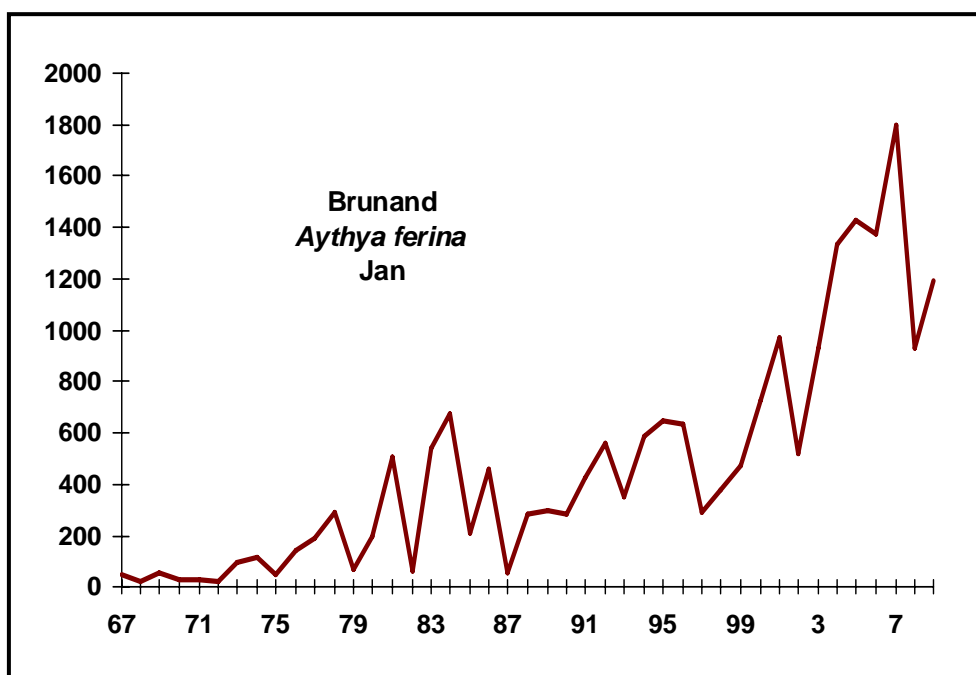

Fig. 16. Index för brunand *Aythya ferina* i Sverige januari 1967-2009
Indices for Pochard *Aythya ferina* in Sweden in January 1967-2009.

Brunanden förekom vissa år på ganska få lokaler i september. Ibland noterades mycket stora flockar på en eller ett par lokaler, andra år var dessa flockar borta. Underlaget medger inte beräkning av årliga septemberindex. Ett mycket stort antal brunänder inräknades i september 2005: 18465, varav 15000 i Tåkern och 2500 i Hornborgasjön. Tåkernflocken torde vara den största noterade vid inventeringarna. I september 2006 var antalet brunänder vid mittmånadsinventeringen 6500 resp. 7500 på de båda sjöarna. 2007 sågs också stora flockar på de båda sjöarna 8500 resp. 5400. Brunanden var fortfarande vanlig på sjöarna 2008, men summorna var nu 3000 respektive 4300.

För januari finns det underlag för beräkning av årliga index (**Fig. 16**). Dessa visar också en trend under perioden, men arten är känslig för kalla vintrar och betydande fluktuationer i index har noterats mellan olika år med mycket låga index under flertalet isvintrar med undantag för 1996, då index visade ett mycket högt värde. En markant minskning skedde dock till 1997. Index för 1998 var något högre. Ökningen har sedan fortsatt och midvinterindex för 2007 är det högsta hittills. En markant nedgång i index noterades dock mellan 2007 och 2008. Index för 2009 var obetydligt högre än index föregående år. Merparten av de inräknade brunänderna har noterats på ett fåtal lokaler i Blekinges skärgård.

Det internationella indexen för brunanden i Östersjöregionen visade en ökande trend för perioden 1974 – 2002 liksom det svenska index, medan index för den betydligt större populationen i NV Europa visar en svagt minskande trend. Den stora ökningen i det svenska indexen återfinns inte i Östersjöindex, men den svenska populationen i januari utgör endast en mindre del. Man torde dock ändå kunna räkna med att det skett en del omfördelningar mot norr hos de övervintrande brunänderna i Europa.

Knipa *Bucephala clangula*

Knipan är anmärkningsvärd eftersom septemberindex generellt visat en neråtgående trend under de första åren, medan januariindex visar en markant ökande trend över hela serien (**Fig. 17**). Under den senare delen av serien visar septemberindex en relativt stabil nivå med undantag för de 2001 – 2006, då väsentligt lägre värden noterades. En klar uppgång i index noterades mellan 2006 och 2007, medan index var nästan detsamma 2008 och 2007..

Knipans midvinterindex liksom småskrakens har visat en markant uppåtgående trend under större delen av perioden även om båda arterna minskade efter vintern 1987, mest markant hos småskranken. För båda arterna fortsatte nedgången i index till 1993 varefter index ökade till 1996 för båda, följt av en mindre nedgång till 1997. Knipan nådde sitt hittills högsta indexvärde i januari 2002. Index för 2006 var på ungefär samma nivå som 2002, medan mellanliggande år hade något lägre index. Index för 2007 var väsentligt lägre än index för 2006, vilket torde sammanhålla med den tidigare nämnda spridningen av kniporna över ett stort antal lokaler som var isfria 2007. Även om midvinterindex för knipan fortfarande var lågt i januari 2008, skedde en viss uppgång från 2007. Det skall emellertid noteras att vintern 2008 var nästan lika mild som 2007 med mycket lite is södra Sverige. Januari 2009 var mer normal och fler områden var isbelagda, vilket medför att knipan är mer koncentrerad. Index var klart högre än för 2008, men hade inte nått de högsta nivåerna.

Uppgången i vinterindex kan relateras till de mildare vintrarna under senare år, men allt tyder på att vinterindex bättre återspeglar situationen i den svenska knipstammen än septemberindex, där troligen andra orsaker än beståndsförändringar påverkat indexvärdena. Antalet inräknade knipor i september har varit ganska lågt.

Midvinterindex för Östersjöregionen 1974 – 2002 liksom för NV Europa visade båda en markant ökande trend för knipan. Även för knipan utgör det svenska beståndet en viktig andel med kanske 30 % eller mer av det totala vinterbeståndet under senare år.

a

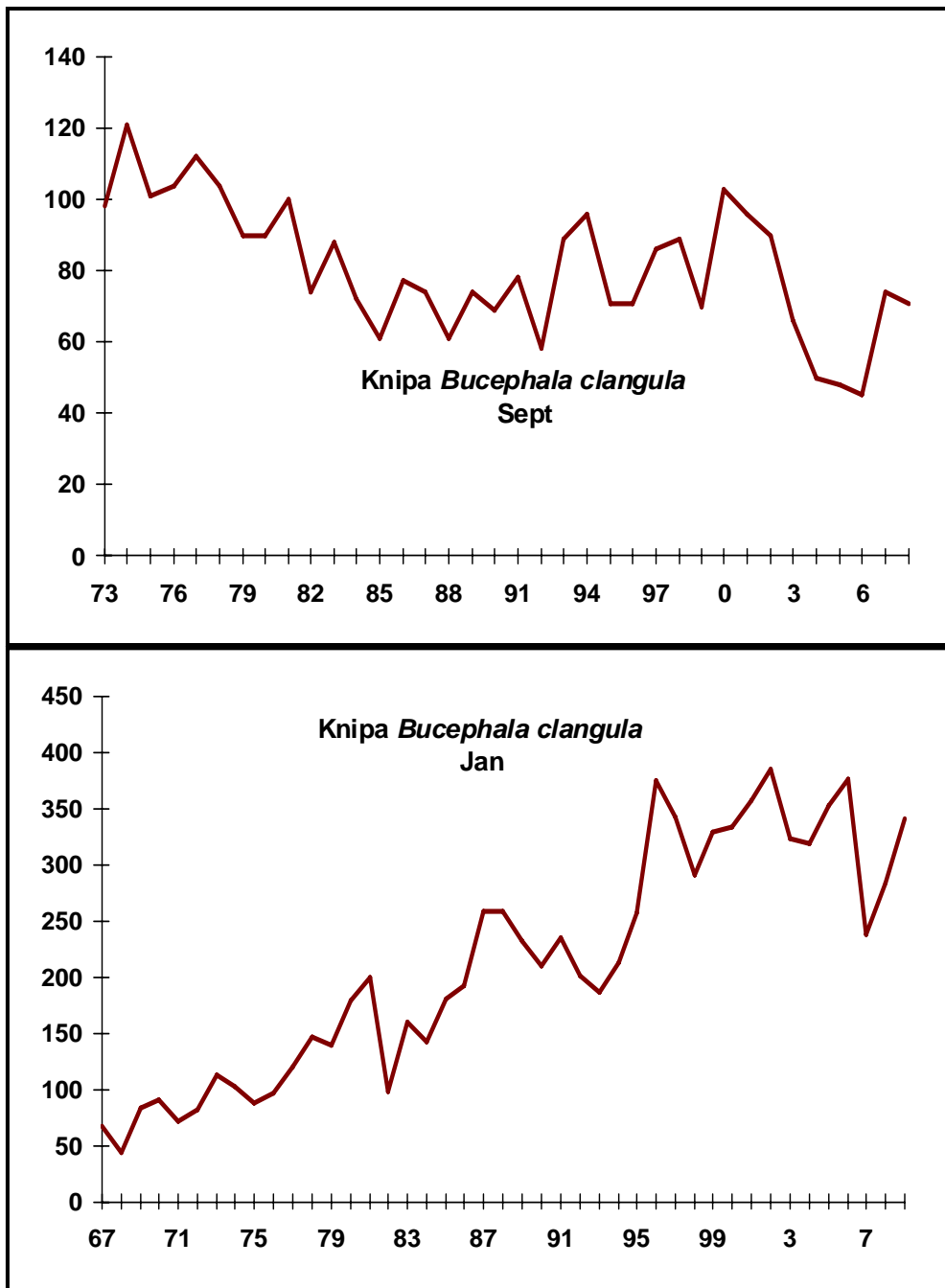

Fig. 17. Index för knipa *Bucephala clangula* i Sverige september 1973 -2008 och januari 1967-2009.

Indices for Goldeneye Bucephala clangula in Sweden in September 1973-2008 and January 1967-2009.

Ejder *Somateria mollissima*

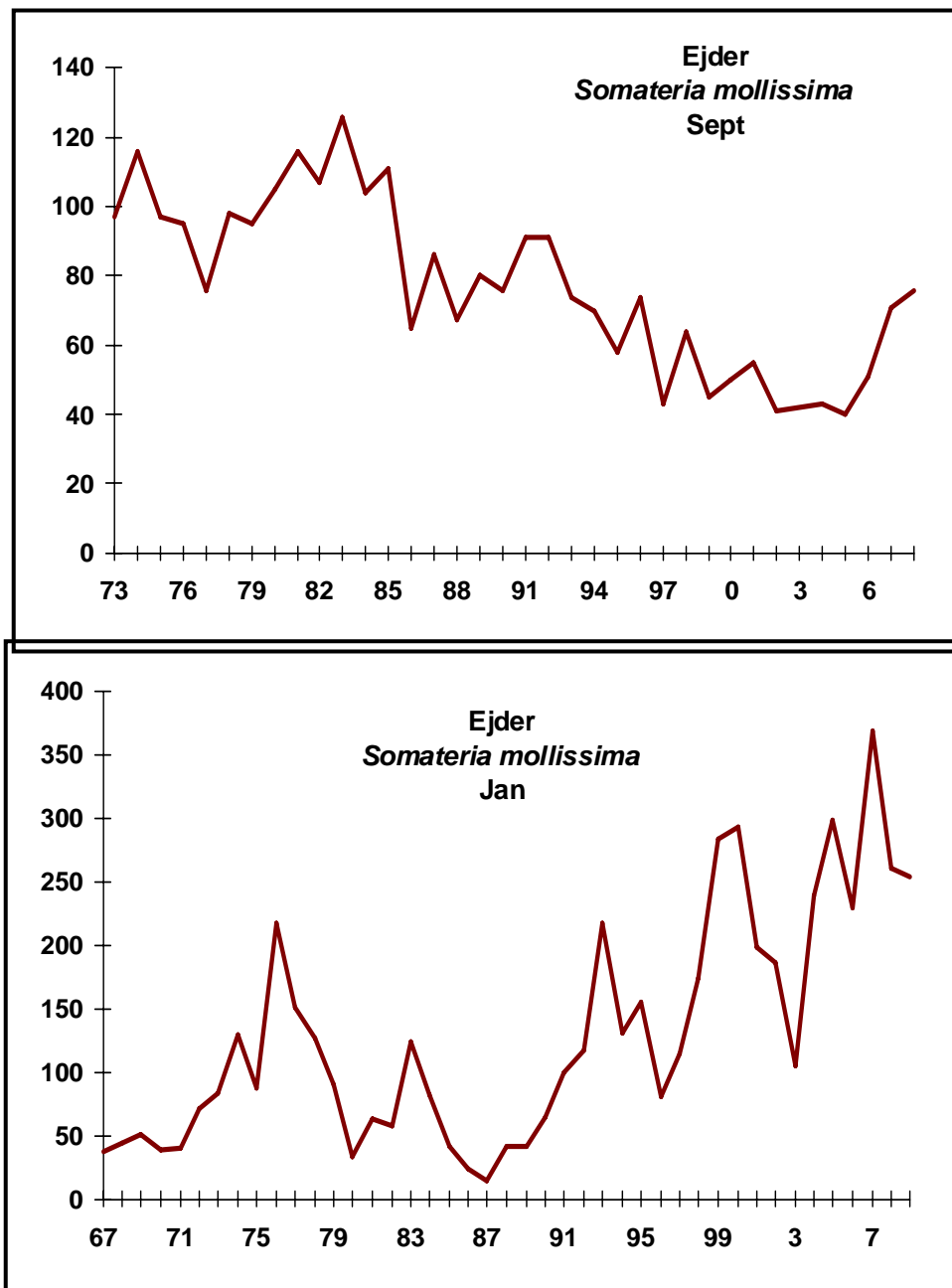

Fig. 18. Index för ejder *Somateria mollissima* i Sverige september 1973 -2008 och januari 1967-2009.

Indices for Eider Somateria mollissima in Sweden in September 1973-2008 and January 1967-2009.

Vid septemberinventeringen har kusten mellan Falkenberg och Malmö i princip inventerats i sin helhet de flesta år. Denna kuststräcka hyser ett betydande antal ejdrar, medan de inventerade Östersjölokalerna endast hyser begränsade mängder ejder. Septemberindex speglar därför situationen på den södra delen av västkusten. I september har däremot antalet inventerade lokaler

i Bohuslän varit ganska lågt och begränsat till den norra delen, medan lokalerna i Bohuslän är bättre spridda och representativa i januari.

Ejders septemberindex visade en ganska stabil nivå fram till 1985 (**Fig. 18**). Därefter låg index relativt stabilt på en lägre nivå under några år, för att sedan under 1990-talet minska kraftigt. Index de senaste höstarna har varit ungefär 1/3 av index när det var som högst med ganska måttliga fluktuationer mellan åren. 2003 – 2005 visade mycket lika och låga indexvärden. Även index för september 2006 var lågt om än något högre än index för 2005. Uppgången i index fortsatte mellan 2006 och 2007, men även index för 2007 och 2008 var fortfarande relativt låga.

Ejders januariindex visar mycket varierande värden med höga index vid tre tidigare tillfällen. Ser man serien i stort kan förloppet beskrivas som fluktuerande kring en stabil nivå fram till ca 1995 följt av ökande men fortfarande fluktuerande index. Det högsta värdet hittills noterades 2007 följt av en mindre nedgång till januari 2008 och 2009. Vintern 2009 genomfördes en extra totalinventering av ejdrarna på västkusten (se nedan!).

Liksom för övriga havsdykänder saknas internationella årliga vinterindex för ejdern. En analys av det samlade inventeringsmaterialet visade att ejderbeståndet generellt ökade till någon gång under 1990-talet, varefter en markant minskning konstaterades på många lokaler under senare år, vilket stämmer väl med bilden från de svenska septemberindex. Ökningen i januari torde å andra sidan motsvara en effekt av de mildare vintrarna som också setts hos andra arter.

Småskrake *Mergus serrator*

Småskraken förekommer normalt i ganska måttligt antal på de inventerade lokalerna i september och det är därför inte att förvåna att den visar betydande fluktuationer i index mellan olika år. Liksom för knippan har småskrakens septemberindex visat en neråtgående tendens genom åren, men i september 2000 registrerades ett index i nivå med de högsta värdena i seriens början. Index för 2001 – 2005 var åter väsentligt lägre index, men 2006 var index åter högt och i september 2007 registrerades det högsta Septemberindex för arten hittills, men uppgången fortsatte till september 2008 (**Fig. 19**).

Småskraken har liksom knippan visat en markant uppåtgående trend under större delen av perioden även om båda arterna minskade efter vintern 1987, mest markant hos småskraken (**Fig. 19**). För båda arterna fortsatte nedgången i index till 1993 varefter index ökade och nådde sitt hittills högsta index i januari 2001. Index för de följande vintrarna var däremot väsentligt lägre. 2007 visade ett lägre index än 2006, vilket kanske inte var oväntat med tanke på utspridningseffekten den milda vintern. En viss ökning noterades mellan 2007 och 2008 och fortsatte till 2009. Bilden av en ökande trend med fluktuationer framgår tydligt för januari.

De internationella midvinterindex för 1974 – 2002, både för Östersjöregionen och det större beståndet i den NV Europeiska regionen visade signifikanta och ökande trender. Även om det svenska småskrakbeståndet ingår i det internationella materialet för Östersjöregionen utgör det endast en mindre del av detta underlag.

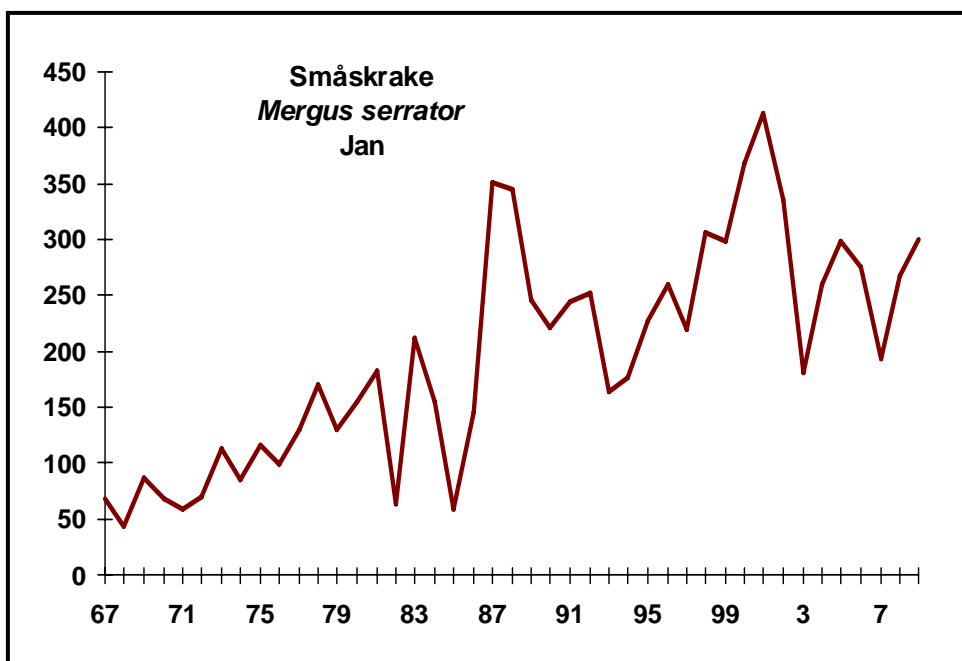
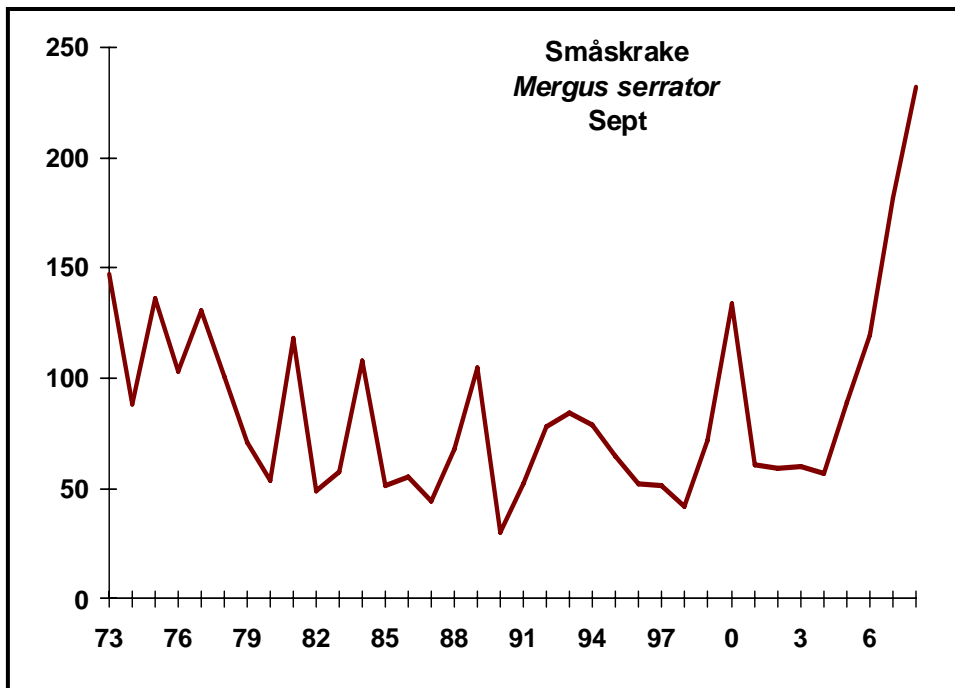

Fig. 19. Index för småskrake *Mergus serrator* i Sverige september 1973 -2008 och januari 1967-2009.

Indices for Red-breasted Merganser Mergus serrator in Sweden in September 1973-2008 and January 1967-2009.

Storskrake *Mergus merganser*

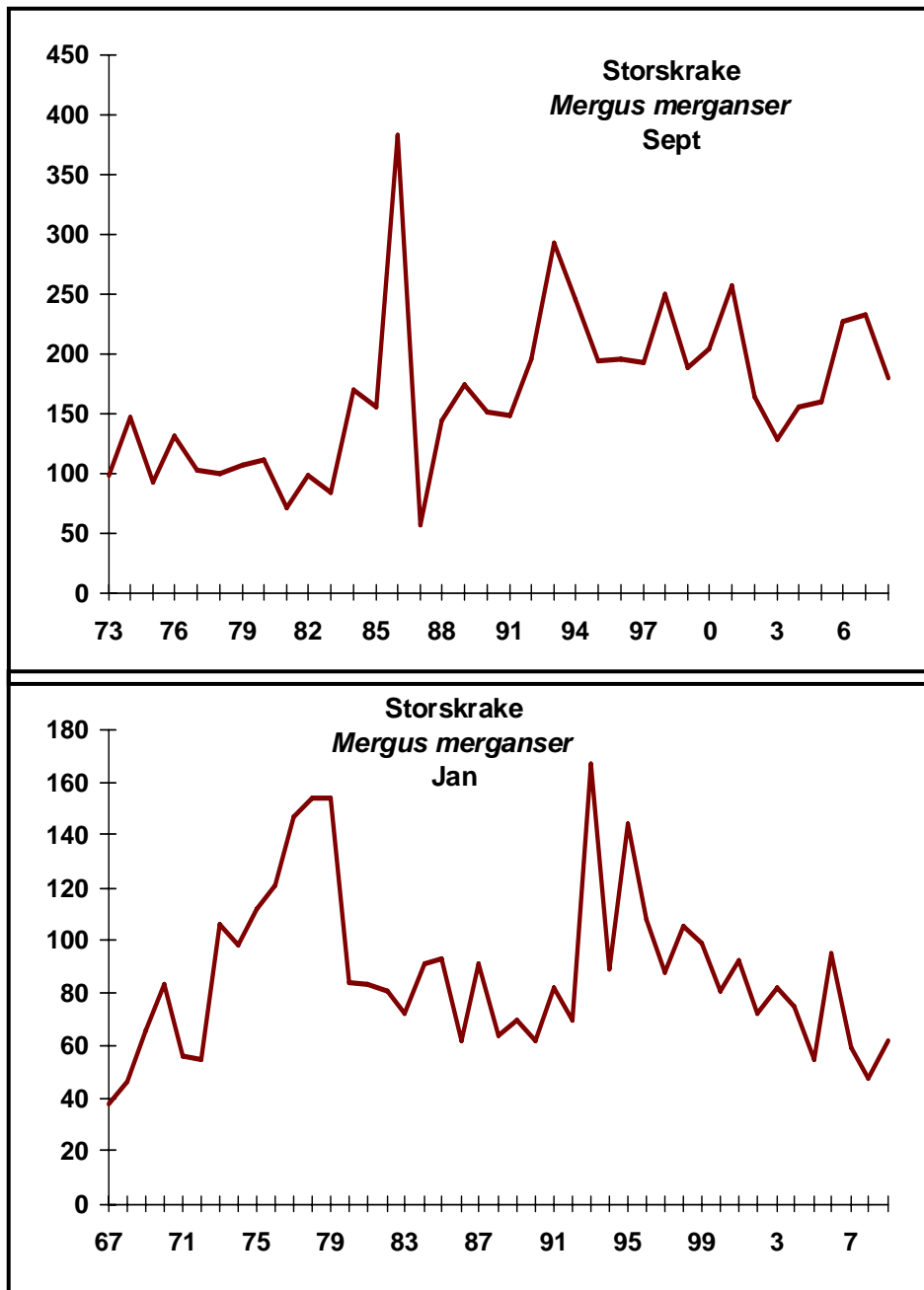

Fig. 20. Index för storskrake *Mergus merganser* i Sverige september 1973 -2008 och januari 1967-2009.

Indices for Goosander Mergus merganser in Sweden in September 1973-2008 and January 1967-2009.

Storskraken ses i tillräckligt höga antal både i september och januari för att ge underlag för beräkning av årliga index, även om antalet inräknade individ på indexlokalerna i september är relativt lågt. Septemberindex har under de senaste åren legat på en ganska jämn nivå med en del fluktuationer. I det längre perspektivet visar storskrakens septemberindex en högre nivå de

senaste åren jämfört med de första årens inventeringar. Mellan 2006 och 2007 noterades endast obetydliga förändringar i index ,medan en vis nedgång skedde till 2008 (**Fig. 20**).

Storskrakens januariindex visar en varierande bild under perioden först med en ökande trend, sedan en nedgång i samband med vintern 1979 och därefter en tämligen stabil men lägre nivå fram till och med 1992 och ett ovanligt högt index 1993, följt av ett annat högt index 1995 (**Fig. 20**). Indexvärdena har därefter visat en minskande tendens, men denna kan troligen förklaras av förskjutningar i utbredningen i relation till de mildare vintrarna. Storskraken tillhör de arter som snabbast reagerar på öppet vatten och flyttar över till åar och andra vattendrag som totalt sett är sämre täckta än kustlokalerna. Den neråtgående trenden fortsatte till 2005, medan index för 2006 var något högre igen. Storskraken förekommer vintertid ofta i betydande flockar, vilket kan påverka index. Liksom flera andra arter visade midvinterindex för storskraken ett lägre index för 2007 till en följd av den vid flera tillfällen omtalade spridningseffekten. Förändringarna till 2008 och 2009 var ganska måttliga.

Det internationella index för Östersjöregionen för 1974 – 2002 visare en markant ökande trend för storskraken. Däremot är tendensen för den nordvästeuropeiska regionen svagt minskande. Det svenska bidraget till Östersjöbeståndet är ganska måttligt.

Salskrake *Mergus albellus*

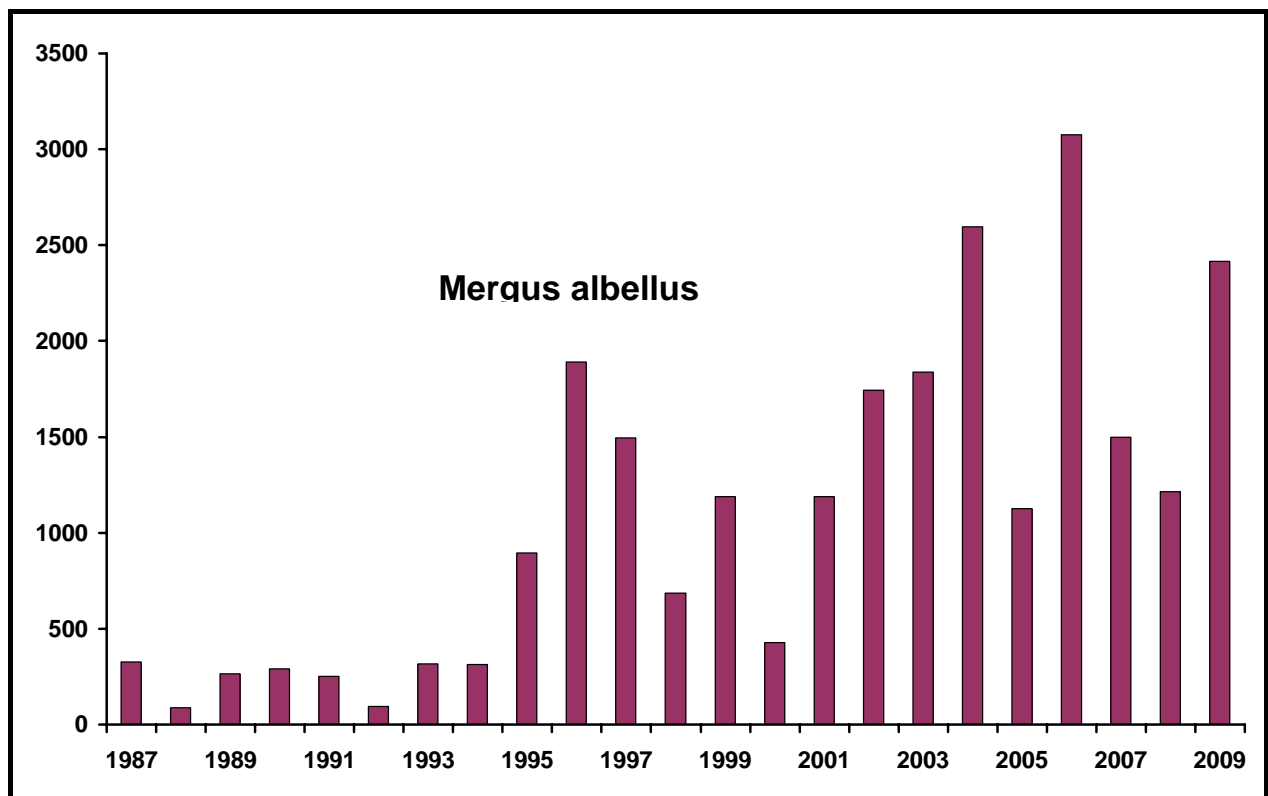

Fig. 21. Antalet salskrakar *Mergus albellus* inom referensområdena längs kusterna (Fig. 2) i januari 1987-2009.

Number of Smew Mergus albellus on reference areas along the coasts (Fig. 2) in January 1987-2009.

Före början av 1990-talet var antalet inräknade salskrakar i Sverige vid midvinterinventeringarna lågt, vanligen några få hundra. Från 1995 ökade antalet markant och som mest räknades över

3000 salskrakar i januari 2006 (**Fig. 21**). 2007 och 2008 var antalet lägre, kanske en effekt av den under flera arter nämnda utspridningen under de milda vintrarna. De flesta salskrakarna sågs i Blekinges skärgård. I januari 2009 var antalet salskrakar åter på en högre nivå.

Knölsvan *Cygnus olor*

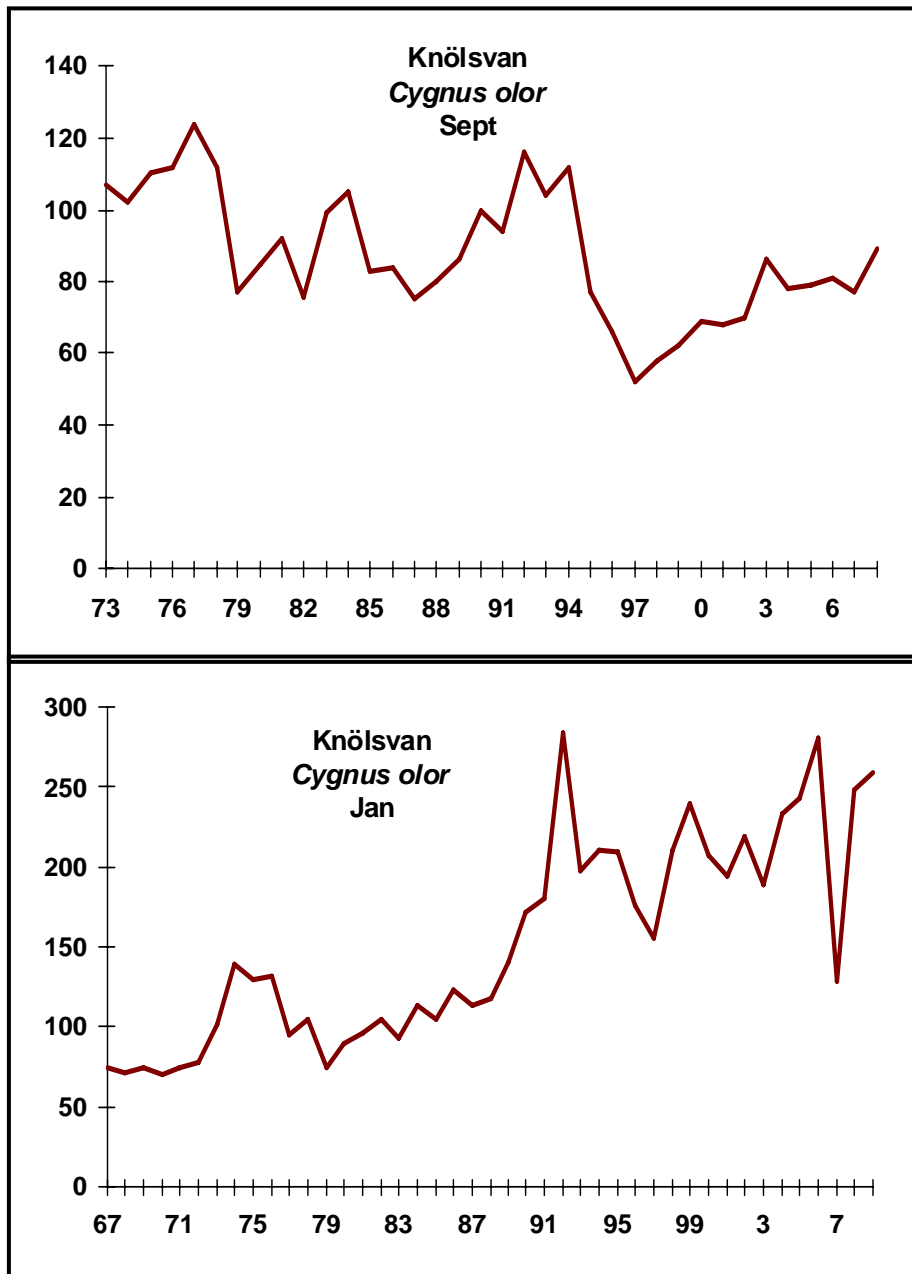

Fig. 22. Index för knölsvan *Cygnus olor* i Sverige september 1973 -2008 och januari 1967-2009. Indices for Mute Swan *Cygnus olor* in Sweden in September 1973-2008 and January 1967-2009.

Knölsvanens septemberindex har legat på en stabil nivå under de första tjugo årens inventeringar i kontrast med index för vinterinventeringarna, vilka visat en fortgående ökning under samma period (**Fig. 22**). De senaste åren har dock septemberindex varit lägre även om en viss upphämtning kunnat konstateras. Två stora koncentrationer ingår bland de inventerade lokalerna, Tåkern och södra Öresund och lokala förändringar i dessa områden kan ha en betydande genomslagskraft på index för knölsvanen. Septemberindex påverkas dock i hög grad av

situationen i de flockar av yngre icke häckande svanar som samlas på vissa lokaler. De återspeglar därför kanske i betydande grad ungproduktionen under åren närmast före inventeringen.

Knölsvanens midvinterindex visade under de första åren en mycket jämn nivå, men sedan början av 1970-talet har midvinterindex i princip beskrivit en ökande trend till 1995 (**Fig. 22**). En hög topp noterades visserligen 1992, men det kan vara orsakad av en tillfällig omfördelning bland svanarna. 1996 och 1997 var index åter lägre, en effekt av isvintern 1996? Från och med 1998 har midvinterindex för knölsvanen visat fluktuationer kring en nivå som är ungefär den dubbla mot när inventeringarna startade. Index för 2006 var endast obetydligt lägre än index för rekordåret 1992. Knölsvanens index för 2007 var däremot endast ungefär hälften av index för 2006. Detta torde säkert liksom övriga låga index 2007 kunna förklaras av den milda vintern med många knölsvanar kvar i häckningsområdena i januari 2007. I januari 2008 var index nästan tillbaka till den högre nivån igen med endast en ringa ökning till 2009.

Både index för Östersjöregionen 1974 – 2002 och för NV Europa under motsvarande period visade markant ökande trender. När det gäller Östersjöregionen utgör det svenska materialet en betydande andel av antalet inräknade svanar som ligger till grund för indexet, men den ökande nivån återfinns i hela området.

Sångsvan *Cygnus cygnus*

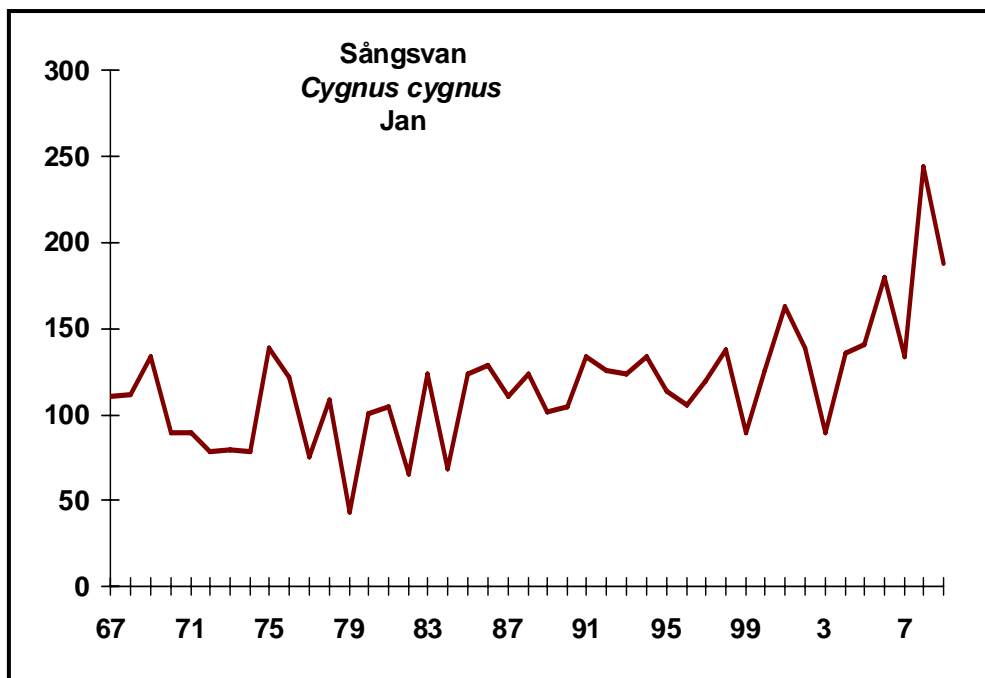

Fig. 23. Index för Whooper Swan *Cygnus cygnus* i Sverige januari 1967-2009.
*Indices for Whooper Swan *Cygnus cygnus* in Sweden in January 1967-2009.*

Sångsvanen visar en mer varierad bild än knölsvanen med betydande fluktuationer i index mellan olika år fram till mitten av 80-talet (**Fig. 23**). Från 1985 har variationen varit väsentligt mindre utpräglad och man kan ana en svagt ökande trend i beståndet. Index för 2006 var det högsta hittills för sångsvanen. 2007 visade inte oväntat något lägre index än 2006. Index för 2008 visade ett väsentligt högre värde, vilket också var det hittills högsta för arten, medan index åter sjönk till 2009.

De traditionella midvinterindex motsvarar på intet sätt ökningen i sångsvanbeståndet i landet. Sångsvanarna har emellertid i stor utsträckning ändrat vanor under de senaste åren och en ökande andel av det övervintrande beståndet i sydligaste Sverige uppehåller sig hela dagen på olika fält och täcks då inte av sjöfågelräkningarna. Hade dessa svanar också kommit med i stickprovet hade index visat en betydligt mer markant uppåtgående trend än den nuvarande bilden med fluktuationer kring en svagt ökande trendlinje.

Index för de båda aktuella regionerna (Östersjöområdet och NV Europa) för 1974 – 2002 visade klart ökande trender.

Sothöna *Fulica atra*

Sothönan tillhör de arter, vars index visat stora förändringar (**Fig. 24**. Beståndet kraschade efter den kalla vintern 1978/79. Nivån i september har sedan legat mycket lågt i flera år, men en återhämtning påbörjades efter den senaste kalla vintern 1987 även om det är långt kvar till de första årens höga index. Från omkring 1990 verkade index ha stabiliserat sig på en nivå, som visserligen var lägre än de första åren, men relativt stabil. 2003 – 2005 noterades betydligt högre index, men 2006 var index tillbaka på den låga nivån. Endast obetydliga förändringar registrerades i index mellan 2006 och 2008

När det gäller sothönan skall noteras att Tåkern och Hornborgasjön, som utgör de kanske viktigaste lokalerna för arten i materialet, inte ingår i indexberäkningarna för september. Lokala förhållanden som påverkar räkningarna skulle få mycket stort genomslag och styra hela index. Siffrorna från sådana lokaler måste analyseras separat. Förändringarna i Tåkern, där det finns en lång serie, är dock i stort sett desamma som i landet i övrigt.

I Hornborgasjön är situationen en annan eftersom de gynnsamma förhållandena för arten (liksom för många andra) först skapats av restaureringsarbetena och beståndsförändringarna därför endast återspeglar situationen i sjön. Stora antal sothöns har räknades i september vid både Hornborgasjön och Tåkern. 2008 räknades sålunda 15200 i Hornborgasjön mot 12000 i Tåkern. En betydande variation i antalet sothöns i de båda sjöarna har kunnat konstateras mellan olika år.

Sothönans januariindex visar liksom septemberindex en uppgång under 1970-talet, vilken torde ha hängt samman med en serie milda vintrar. Arten kraschade efter vintern 1978/79 och även januariindex låg på en låg nivå. Från januari 1990 har vinterindex ökat mycket markant och var 1994 och 1995 nästan på samma höga nivå som under 1970-talet. 2006 noterade sothönan sitt högsta januariindex hittills. Index för 2007 var något lägre, men ändå det näst högsta värdet under serien. En mindre nedgång noterades mellan 2007 och 2008, kompenserad av en ungefär lika stor uppgång till 2009.

Internationella index för Östersjöregionen visar liksom de svenska index en hög nivå för de första åren följt av låga index de kommande åren liksom de svenska index. Fluktuationerna under senare år har varit litet annorlunda än de svenska index. Index för NV Europa visade fluktuationer runt en svagt minskande trend

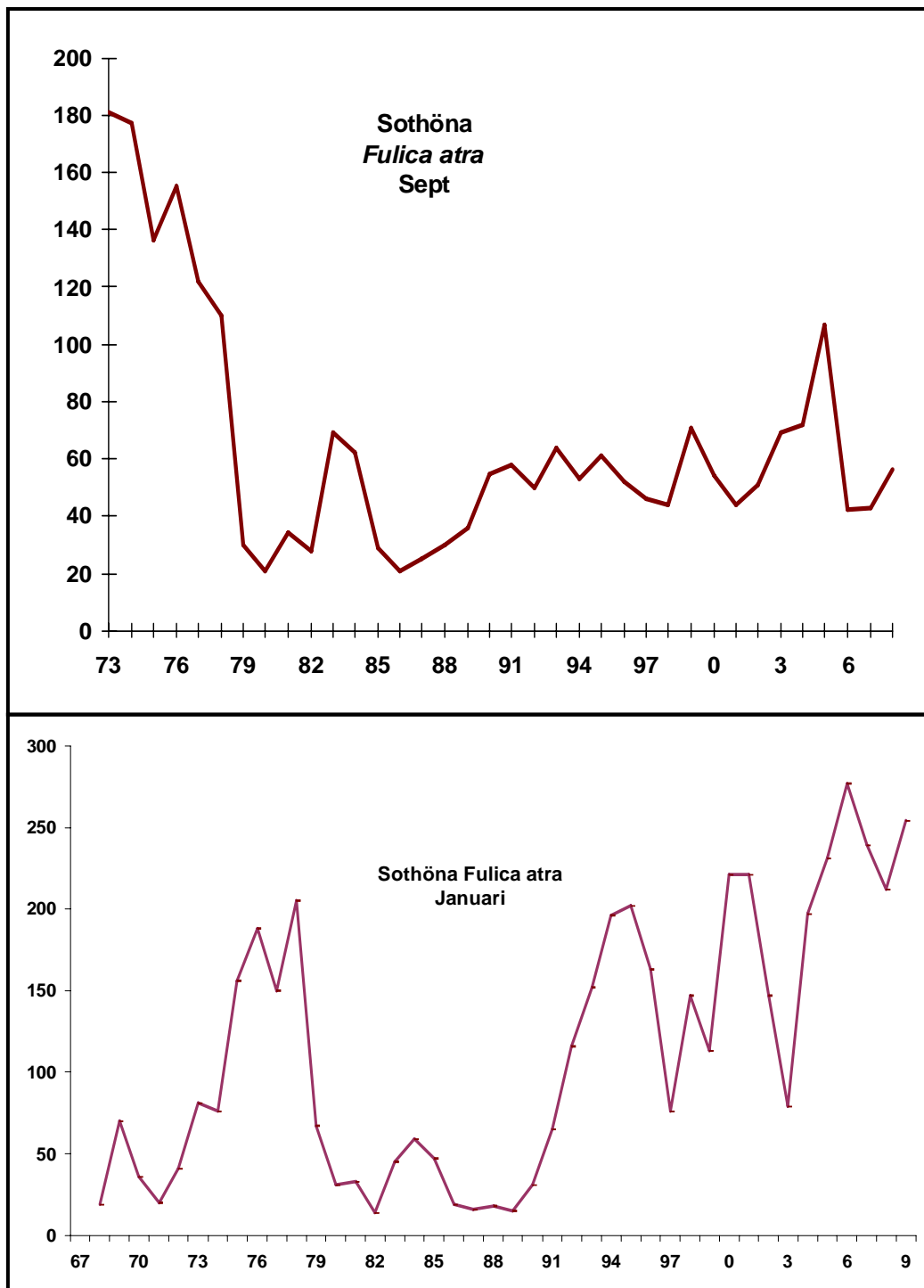

Fig. 24. Index för sothöna *Fulica atra* i Sverige september 1973 -2008 och januari 1968-2009.
Indices for Coot *Fulica atra* in Sweden in September 1973-2008 and January 1968-2009.

HAVSFÅGELINVENTERINGEN

Västkusten

Tabell 4. Antalet inräknade individer av ett antal vanligare arter vid en flyginventering efter kusten av norra Halland (från Falkenberg norrut) samt i Bohuslän (exkl. de inre farvattnen samt Göteborgs södra skärgård, vilken täckts av båtinventeringar) februari 2009.

Number of individuals counted of a number of more common waterbirds at an aerial survey along the coast of northern Halland (from Falkenberg northwards) and in Bohuslän (excl. inner water areas and the southern archipelago of Gothenburg, which is covered by boat counts) February 2009.

ART	BOHUSLÄN	NORRA HALLAND
Gräsand <i>Anas platyrhynchos</i>	1004	2744
Knipa <i>Bucephala clangula</i>	2616	372
Sjöorre <i>Melanitta nigra</i>	44	8
Ejder <i>Somateria mollissima</i>	34384	2670
Småskrake <i>Mergus serrator</i>	87	36
Storskrake <i>Mergus merganser</i>	72	18
Gravand <i>Tadorna tadorna</i>	0	12
Knölsvan <i>Cygnus olor</i>	563	280
Storskarv <i>Phalacrocorax carbo</i>	807	1019
Toppskarv <i>Phalacrocorax aristotelis</i>	28	0

Tabell 5. Beräknat antal ejdrar *Somateria mollissima* på västkusten vid de fyra tillfällen områdena flyginventerats (kompletterat med landbaserade räkningar).

*Estimated totals of Eiders *Somateria mollissima* on the west coast in the four periods when aerial surveys were undertaken here (additional data from ground counts also included).*

	1971-74	1987-89	2004	2009
Bohuslän	2900	5500	36600	40700
Halland	1200	2300	9300	5300
NV Skåne	4500	1900	2400	6000
SUMMA	8600	9700	48300	52000

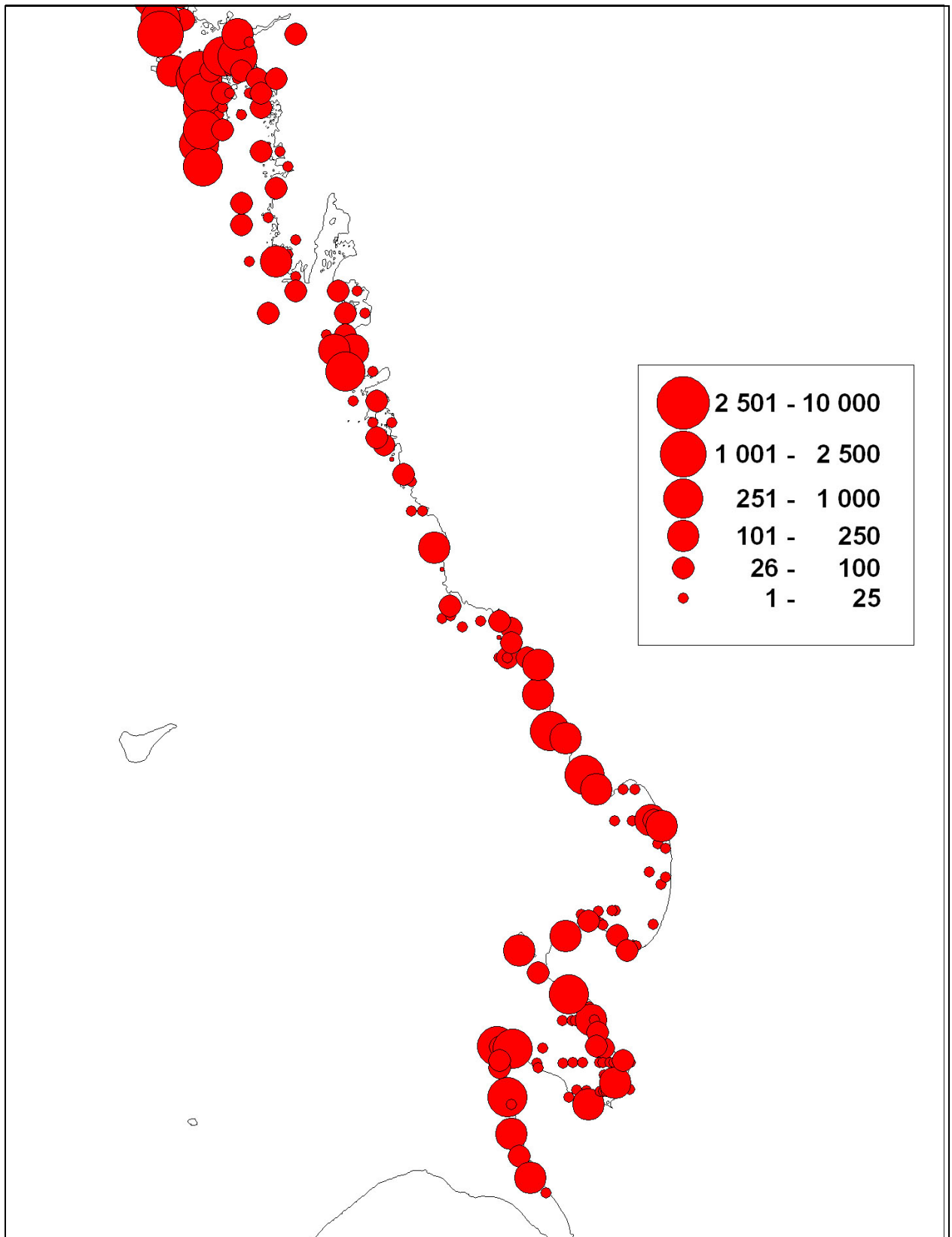

Fig. 25 Ejderns *Somateria mollissima* utbredning i Kattegatt vid flyginventering 26 januari 2009.
*The distribution of Eiders *Somateria mollissima* in Kattegatt at aerial surveys January 26 2009.*

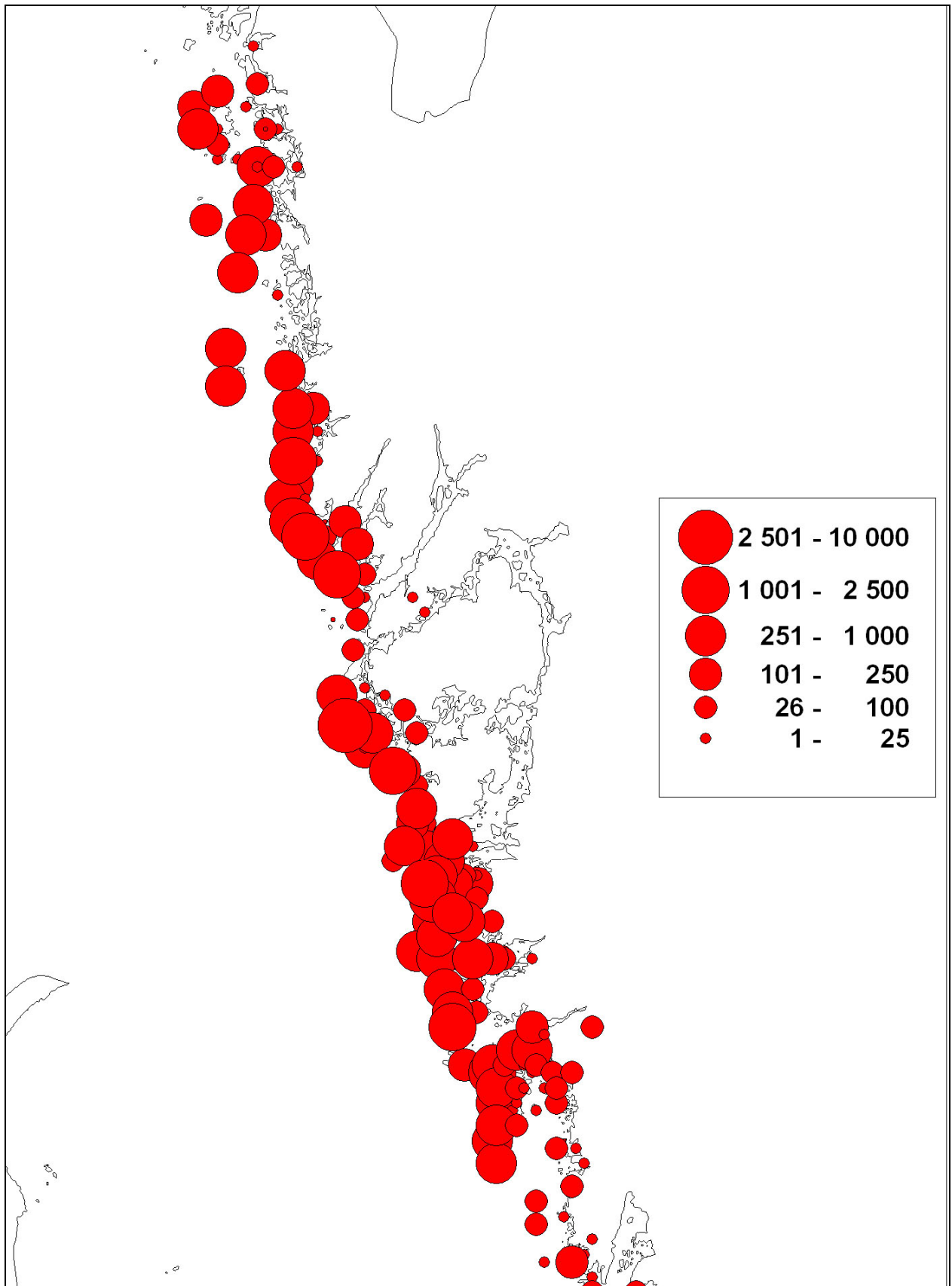

Fig. 26 Ejderns *Somateria mollissima* utbredning i Bohuslän vid flyginventering 26 januari 2009.
*The distribution of Eiders *Somateria mollissima* in Bohuslän at aerial surveys January 26 2009*

Under senare år har ejderns situation i Europa varit omdiskuterad bl.a. eftersom många inventeringar tyder på att beståndet i betydande delar av området minskat drastiskt. Årets midvinterinventering kompletterades därför med flyginventeringar på västkusten (de yttre farvattnen i Östersjön ingick redan i andra projekt). Merparten av västkustens ytterområden täcktes under loppet av två dagars flygning. Några mindre områden som täcks fullständigt med båt/landinventeringar ingick inte i flyginventeringarna. Dessutom koncentrerades inventeringarna till de yttre områdena med större förekomster av ejder. Detta innebär att vi inte inventerade farvattnen innanför Orust och Tjörn samt vissa andra inre vikar.

Vid inventeringarna noterades samtliga observerade arter, men eftersom lokalurvalet styrdes av möjliga ejderförekomster ger inventeringarna ingen representativ bild för övriga arterna. För att ändå ge en viss uppfattning om fågelförekomsten i de yttre delarna av västkustens farvatten i januari 2009 visas summorna för de viktigaste arterna i **Tabell 4**. Som framgår av tabellen dominerar dykänderna och då främst ejdern, men knippan har också en rik förekomst i västkustfarvattnen. Det kan också noteras att åtskilliga flockar av gräsand och knölsvan återfinns i de yttre skärgårdsområdena under vintern. En ny företeelse i protokollen är toppskarven, som börjat övervintra mer och mer i Bohuslän. Arten torde vara klart underrepresenterad, då den är notoriskt svår att skilja ut från storskarvarna.

När det gäller ejdern på Västkusten noterades totalt 52000 ejdrar i området från norra Öresund till och med Bohuslän. Ett mindre antal ejdrar torde förekomma i de icke inventerade områdena, men erfarenheterna från de totalinventeringar som tidigare företagits här (senast 2004) visar att detta knappast kan påverka resultaten annat än högst marginellt.

Merparten av ejdrarna noterades i Bohuslän, medan Kattegatt svarade för ca 20% (se **Fig. 25 , 26**). Några större förändringar i antalet övervintrande ejdrar på västkusten har inte skett sedan den närmast föregående inventeringen, då ca 48000 ejdrar räknades in (**Tabell 5**). En del omfördelningar förekom dock i Kattegatt. Inventeringarna 1971-74 och 1987-89 visade emellertid betydligt lägre siffror för ejdern.

Ett annat viktigt område för ejdern i Sverige under vintern är farvattnen kring Falsterbo, de flesta ejdrarna här (totalt upp till 10000 i området) återfinns emellertid söder och öster om näset och räknas tillsammans med Östersjön.

Tabell 6. Räknat och skattat bestånd för sjöorre *Melanitta nigra* och svärta *Melanitta fusca* i Skälderviken och Laholmsbukten vintern 2009.

Counted (lefthand columns) and estimated (righthand columns) totals for scoters (Melanitta spp.) in Skälderviken and Laholmsbukten in the winter 2009.

ART	Räknat i inventeringslinjerna		Skattat bestånd i resp. område	
	Skäldervik.	Laholmsbuk.	Skäldervik.	Laholmsbuk.
Sjöorre <i>Melanitta nigra</i>	722	1760	4500	11000
Svärta <i>Melanitta fusca</i>	211	180	1320	1120
Obest <i>Melanitta</i>	120	210	750	1310
SUMMA	1053	2150	6580	13430

Två arter av speciellt intresse på västkusten vid sidan av ejdern är svärta och sjöorre, vilka åtminstone tidigare haft sina enda större förekomster i Sverige i Kattegatt även om stora förekomster konstaterades i Östersjön 2007 (se dock nedan!).

Vid inventeringarna i Kattegatt i januari 2009 inräknades betydande antal av främst sjöorre, men även svärta i de båda traditionella områdena i Kattegatt dvs. Skälderviken och Laholmsbukten (Tabell 6). Det samlade beståndet för båda arterna skattades till i storleksordningen 20 000 individ med stark dominans för sjöorren.

Förekomsterna i de båda områdena är väl dokumenterad sedan inventeringarna startade i slutet av 1960-talet, men det saknas jämförelsematerial täckande hela havsområdet eftersom flyginventeringarna de första åren inte var standardiserade till linjetaxeringar på samma sätt som numera.

Östersjön

I rapporten för 2007 presenterades en del resultat från den första säsongens inventeringar i de yttre havsområdena i Östersjön. På grund av svåra väderförhållanden för flyginventeringarna kunde då endast en begränsad del av det aktuella området inventeras från luften. Under 2009 kunde vi däremot genomföra inventeringarna inom hela det planerade området, varför vi för första gången kan ge en någorlunda samlad bild av främst alfågeln förekomst i de svenska farvattnen.

På grund av väderförhållandena genomfördes de första flygningarna i mitten av januari samtidigt med den ordinarie midvinterinventeringen, medan de sista flygningarna genomfördes den 3 april. Detta är inget problem för alfågeln, vilken inte lämnar Östersjön förrän i maj, men för flera arter hade vårflyttningen börjat när vi kunde inventera de nordligare skärgårdsområdena, varför inventeringen inte speglar vintersituationen för dessa arter i vissa områden.

I denna rapport kommer jag att presentera de viktigaste resultaten helt översiktligt för att ge ett första intryck av förhållandena för de övervintrande havsdykänderna i de svenska farvattnen. Jag kommer inte att gå in på några mer detaljerade analyser här eftersom de hittills genomförda studierna visar på en betydande variation i fåglarnas förekomst mellan olika tillfällen, vilken kräver betydligt mer material för att studera. Jag vill emellertid i denna rapport ge en presentation av de viktigaste resultaten och får senare återkomma mer detaljerade analyser.

I rapporten diskuteras följande arter: alfågel, svärta/sjöorre, ejder samt småskrake. Vid inventeringarna registrerades också betydande antal av andra arter såsom gräsand, bergand, vigg, knipa, storskrake, salskrake, knölsvan, storskarv, sothöna m. fl. vilka är mer eller mindre knutna till kusterna och skärgårdarna och som kom med i inventeringarna i varierande grad längs de inre delarna av inventeringslinjerna. Denna information kan ge värdefulla komplement till analyserna av de mer traditionella vinterinventeringarna av kustnära vatten.

Alfågel *Clangula hyemalis*

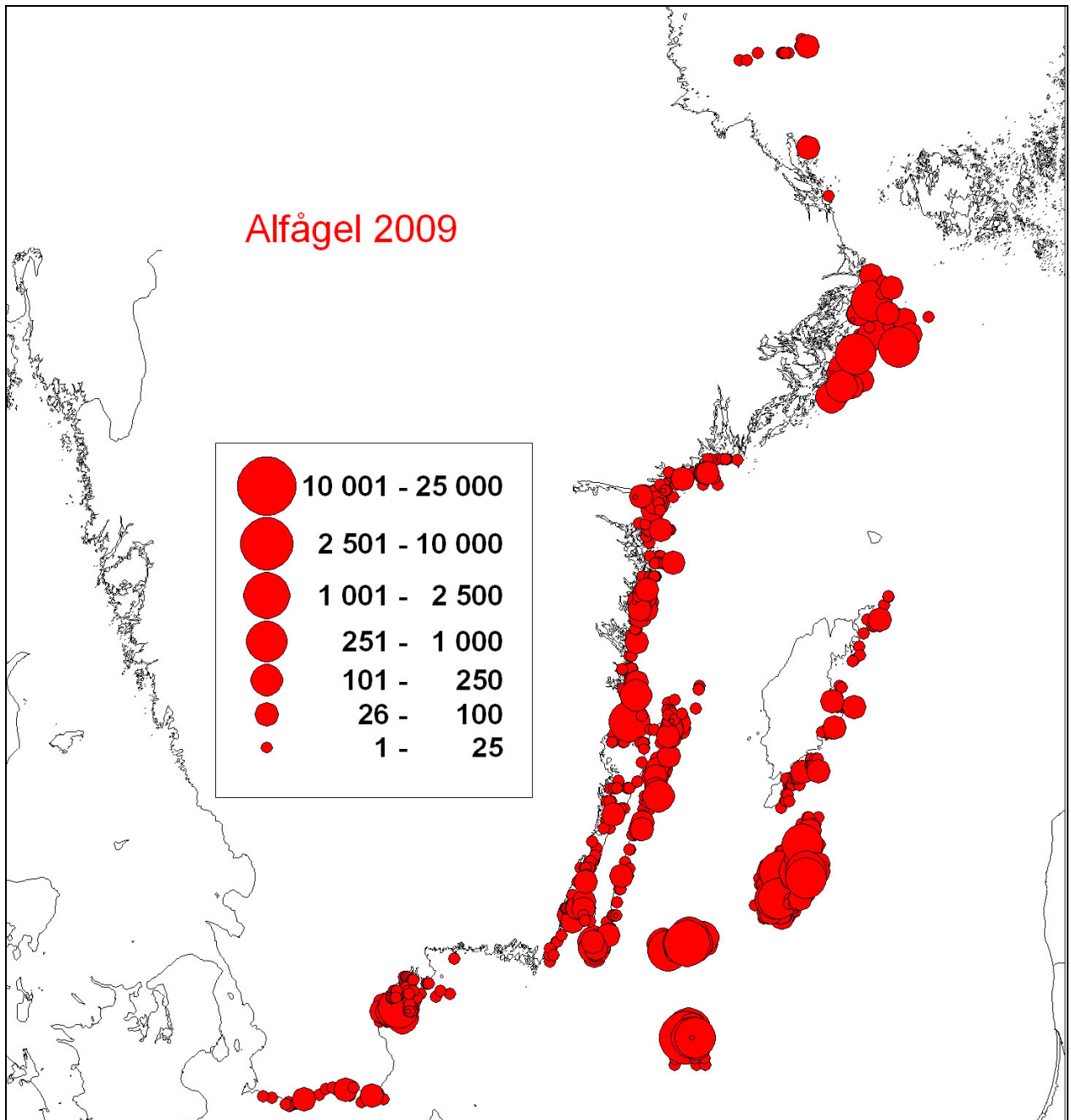

Fig. 27. Alfågels *Clangula hyemalis* utbredning i Sverige vintern 2009.
*The distribution of Long-tailed Ducks *Clangula hyemalis* in Sweden in the winter of 2009.*

Tabell 7. Beräknat antal alfåglar *Clangula hyemalis* inom olika delområden på den svenska kusten vid olika tillfällen.

Estimated totals of Long-tailed Ducks Clangula hyemalis in different areas along the Baltic coast of Sweden.

OMRÅDE	1970-74	1992-93	2007	2009
Falsterbohalvön		500		1600
Skåne sydkust	10000	800		1700
Skåne sydost		200		100
Hanöbukten	25000	17000	23000	17000
Blekinge ytterzon	1600	1100	300	100
Kalmarsund		12000	23000	11000
Öland ostkust	40000	10000	19000	26000
Ölands norra grund	60000	30000	11000	5000
Midsjöbankarna		81000		250000
Hoburgs Bank		925000		90000
Gotlands ostkust	400000	270000		110000
Gotska sandön mm		10000		
Gotlands Västkust (land)		23000		2000
Kalmar skärg	10000	12000		14000
Österg skärg	1000	3500		8800
Sörml. Skärg	4000	4000		4100
Stockholms skärg	24000	18000		26100
Upplands kust				3700
Gävlebukten				600
TOTALSUMMA		1418100		571800

Alfågeln förekommer i Sverige i huvudsak efter Östersjöskusten, där den finns i flockar från Falsterbohalvön i SV till Finngrundan utanför Gävle i norr (**Fig. 27, Tabell 7**). Den absolut största andelen av de inräknade alfågeln, 340 000 av totalt skattade 572 000 återfanns på de tre utsjöbankarna Norra och Södra Midsjöbankarna samt Hoburgs Bank söder om Gotland. Därutöver fanns ett beräknat antal av 110 000 alfåglar längs Gotlands ostkust.

På fastlandssidan fanns en kontinuerlig förekomst av alfågel i princip från Kalmarsund/Öland norrut till och med Stockholms skärgård. Kartan i **Fig. 27** antyder en lucka i förekomsten i Stockholms södra skärgård och längs Väddökusten i Uppland. I båda dessa områden fanns det betydande antal alfåglar vintern 2009, men den södra delen av Stockholms skärgård täcktes endast översiktligt vid flygningen, medan Väddöområdet var stängt på grund av militära övningar. Alfågeln vid Väddö räknas emellertid varje år vid de traditionella midvinterinventeringarna.

I södra Sverige förekommer fortfarande betydande antal alfåglar i Hanöbukten, medan arten numera endast förekommer i mindre antal längs kusterna av Skåne och Blekinge i övrigt. På skånska sydkusten kunde man under 1960-talet räkna in några tusen alfåglar, medan antalet nu sällan överskrider några få hundratal.

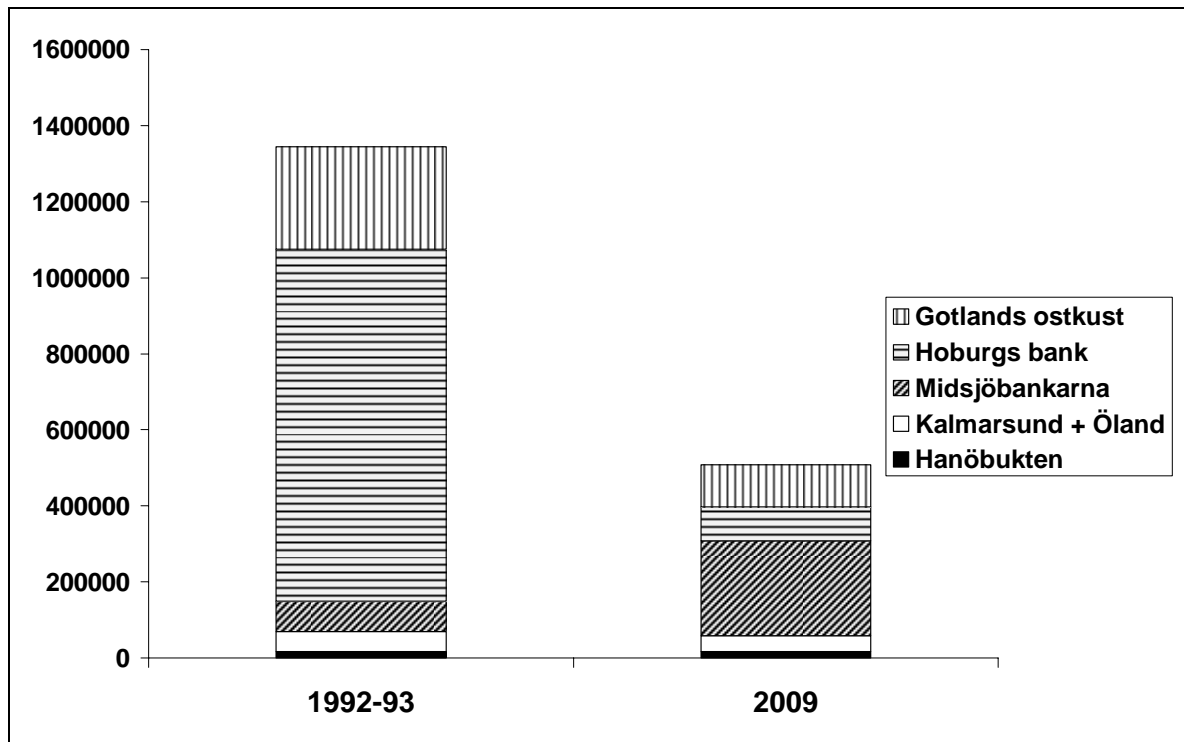

Fig. 28. Beräknat antal alfåglar *Clangula hyemalis* i de viktigaste alfågeldområdena efter den svenska kusten 1992/93 och 2009 enligt Durinck et al (1994) och den nu aktuella inventeringen. *Estimated totals of Long-tailed Ducks Clangula hyemalis in important winter areas in Swedish waters according to censuses 1992/93 (Durinck et al 1994) and the present survey.*

Även om ett stort antal flyginventeringar har genomförts i delar av de svenska kustfarvattnen sedan 1971 är årets inventering den första då hela det aktuella utbredningsområdet för alfågel kunnat inventeras från luften på ett standardiserat sätt under samma säsong. Tidigare finns en totalinventering av Östersjöns alfåglar i huvudsak baserad på båtinventeringar (Durinck et al 2004).

Jämfört med den tidigare Östersjöinventeringen har alfågelbeståndet minskat mycket markant. Från 1,41 till 0,57 miljoner (**Fig. 28, Tabell 7**). Nu är två inventeringar som bygger på ett stort antal antaganden kanske inte den säkraste grunden för att belägga populationsförändringar, men dessa är så stora att även om det kan föreligga betydande metodskillnader så är det helt klart att alfågelbeståndet i den svenska delen av Östersjön har minskat högst väsentligt. Det är naturligtvis möjligt att alfågeln till en del ändrat vanor, men det förefaller inte troligt att detta kan förklara hela skillnaden mellan de båda inventeringarna. Här kan vi för övrigt bara vänta och se eftersom även de övriga Östersjöländerna inventerat sina alfåglar 2007-2009.

Inom de olika delarna av utbredningsområdet föreligger det betydande skillnader. Huvudområdet vid Gotland har endast inventerats i sin helhet vid denna inventering samt inventeringen 1992/93. Här konstateras mycket stora skillnader mellan inventeringarna de båda åren, särskilt för Hoburgs Bank, där den senaste inventeringen gav 90000 alfåglar mot 925 000 vid den föregående inventeringen. På Gotlands ostkust beräknades det i år finnas 110 000 mot 270 000 1992/93. Från dessa kustområden finns en del inventeringar på 1970-talet, vilka rekognoseringar tyder på ännu högre antal alfåglar kanske 400 000 eller fler.

Inom övriga delar av alfågeln förekomstområde finns lite mer av äldre inventeringar. Både skärgårdarna på ostkusten (inkl. de yttre alfågeldområdena) och farvatten öster och norr om Öland inventerades både med båt och flyg. Den skånska sydkusten har också inventerats varje vinter i snart 45 år. Bilden från dessa inventeringar är varierande, men det finns inga områden där alfågeln ökat, medan den minskat markant i viktiga områden, medan ett antal områden håller beståndet.

Öster och särskilt norr om Öland har alfågeln minskat mycket markant (**Tabell 7**).

Totalinventeringar med flyg norr om Öland har gett färre inräknade (sedda) alfåglar än vad den markbundne observatören kunnat räkna vid den vanliga midvinterinventeringen för ett antal år sedan. Som redan nämnts är alfågeln numera endst sparsamt förekommande vid midvinterinventeringarna längs den skånska sydkusten.

Däremot har alfågeln hållit sin numerär sedan 1970-talet både i Hanöbukten och i ostkustens skärgårdar från norra Kalmar län till och med Stockholms skärgård. Hur situationen är i Kalmarsund är inte känt eftersom äldre täckande flyginventeringar saknas härifrån.

Sammantaget kan man konstatera att inventeringarna helt klart tyder på att alfågebeståndet minskat mycket markant i de svenska farvattnen under senare år. Minskningen har varit särskilt uttalad för de viktigaste områdena kring Gotland och Öland, medan antalet övervintrande alfåglar i Hanöbukten och skärgårdarna ligger på samma nivå som under 1970-talet. Det är emellertid ännu för tidigt att spekulera i orsakerna till dessa skillnader.

Sjöorre *Melanitta nigra*

Tabell 8. Skattat antal sjöorrar *Melanitta nigra* inom olika områden efter den svenska Östersjökusten 2007 och 2009.

*Estimated totals of Black Scoters *Melanitta nigra* in different areas along the Swedish Baltic coast in the winters 2007 and 2009.*

OMRÅDE	2007	2009
Falsterbohalvön	2100	470
Skåne sydkust	500	430
Hanöbukten	13500	290
Kalmarsund	20600	60
Öland ÖSTER + NORR	3200	560
Midsjöbankarna		0
Hoburgs Bank		40
Gotlands ostkust		0
SUMMA	39900	1850

Vid inventeringarna 2007 påträffades ovanligt många sjöorrar inom de inventerade områdena, totalt sett beräknades antalet till ca 40000. 2009 var situationen helt annan och endast mindre antal sjöorrar påträffades i Östersjöområdena.

Under tidigare år har antalet varit måttligt i dessa farvatten, men några systematiska uppgifter föreligger inte från andra år än 2007 och 2009. Vid de traditionella midvinterinventeringarna har endast få sjöorrar setts i Östersjön.

Någon förklaring till den betydande variationen i antalet sjöorrar har inte kunnat finnas.

Svärta *Melanitta fusca*

Tabell 9. Skattat antal svärta *Melanitta fusca* inom olika områden efter den svenska Östersjökusten 2007 och 2009.

*Estimated totals of Velvet Scoters *Melanitta fusca* in different areas along the Swedish Baltic coast in the winters 2007 and 2009.*

OMRÅDE	2007	2009
Falsterbohalvön	180	0
Skåne sydkust	10	0
Hanöbukten	3240	60
Kalmarsund	870	30
Öland ÖSTER + NORR	1850	0
Midsjöbankarna		0
Hoburgs Bank		0
Gotlands ostkust		0
SUMMA	6150	90

Även svärtan var vanligt förekommande i de inventerade Östersjöområdena vintern 2007 och förekom liksom sjöorren främst i Kalmarsund men även Hanöbukten. Vid inventeringarna 2009 sågs endast några få svärter. Arten ses också regelbundet vid de traditionella, landbaserade midvinterinventeringarna.

Ejder *Somateria mollissima*

Ejderen är huvudsakligen en västkustart under vintern, men förekommer regelbundet i mindre antal i Östersjöområdet särskilt längs de öppna kusterna av Skåne, Öland och Gotland men endast i mindre antal. Vid utsjöinventeringarna 2007 påträffades 1100 ejdrar i Hanöbukten och 5300 i farvattnen runt Öland och Kalmarsund. Mindre flockar var också regelbundet längs den gotländska kusten. Antalet ejdrar var klart lägre i dessa områden vid inventeringen 2009.

Den enda större vinterkoncentrationen av ejder i den svenska delen av Östersjön återfinns i farvattnen runt Falsterbo, där de båda vintrarna 2007 och 2009 hyste ett beräknat bestånd på ca 10500 resp. 12700 ejdrar.

Vid inventeringen av områdena öster om Gotland den 16 mars beräknades beståndet i området till ca 54000 ejdrar, men flyttningen torde ha startat. Alfågelinventeringarna i skärgårdsområdena i Östersjön gjordes för sent för att täcka in övervintrande ejdrar. Flyttningen var på full gång.

Tabell 10. Skattat antal ejdrar *Somateria mollissima* nom olika områden efter den svenska Östersjökusten 2007 och 2009.

Estimated totals of Eiders Somateria mollissima in different areas along the Swedish Baltic coast in the winters 2007 and 2009.

OMRÅDE	2007	2009
Falsterbohalvön	10500	12700
Skåne sydkust	300	90
Hanöbukten	1100	230
Kalmarsund	1500	780
Öland ÖSTER + NORR	3800	420
Midsjöbankarna		0
Hoburgs Bank		90
Gotlands ostkust		(54000)
SUMMA	17200	68310

Småskrake *Mergus serrator*

Tabell 11. Skattat antal småskrakar *Mergus serrator* inom olika områden efter den svenska Östersjökusten 2007 och 2009.

Estimated totals of Red-breasted Mergansers Mergus serrator in different areas along the Swedish Baltic coast in the winters 2007 and 2009.

OMRÅDE	2007	2009
Falsterbohalvön	2600	2000
Skåne sydkust	200	300
Hanöbukten	200	700
Kalmarsund	900	1200
Öland ÖSTER + NORR	300	500
Midsjöbankarna		0
Hoburgs Bank		0
Gotlands ostkust		8200
SUMMA	4200	12900

Småskranken är en regelmässig gäst i de sydsvenska kustfarvattnen . Som framgår av tabell 11 var antalet småskrakar likartat i de områden som inventerades båda åren. 2009 tillkom ett viktigt område öster om Gotland med ett skattat betsånd av över 8000 småskrakar.

Även för småskranken har upprepade inventeringar inom samma område avslöjat en betydande variation i antalet övervintrare. Farvattnen runt Falsterbohalvön och upp till Öresundsbron har inventerats vid åtskilliga tillfällen vintertid och beståndet har vid vissa tillfället skattats till mer än 10000 individ.

GÅSINVENTERINGARNA

Tabell 12 Antalet gäss av de olika arterna inräknade vid gåsinventeringarna i Sverige 2008-2009.

Total number of geese of the different species counted at the counts in Sweden in 2008 – 2009.

	Sept 08	Okt 08	Nov 08	Jan 09
Sädgås <i>Anser fabalis</i>	18761	65910	41513	32507
Spetsbergsgås <i>Anser brachyrhynchus</i>	17	753	254	101
Grågås <i>Anser anser</i>	225221	155990	35217	35631
Bläsgås <i>Anser albifrons</i>	16	430	10450	7574
Fjällgås <i>Anser erythropus</i>	94	5	0	0
Snögås <i>Anser caeruleus</i>	0	2	1	0
Kanadagås <i>Branta canadensis</i>	36984	25343	45826	70499
Vitkindad gås <i>Branta leucopsis</i>	32394	108015	25890	6796
Prutgås <i>Branta bernicla</i>	305	2280	76	2

Antalet gäss av de olika arterna som räknats in vid gåsinventeringarna 2007 – 2008 framgår av **tabell 12**. Totalsummor för hela inventeringsserien för de viktigaste arterna redovisas nedan när de olika arterna behandlas. Till skillnad från tidigare årsrapporter redovisas inte längre några tabeller med antalet gäss på de olika lokalerna under de senaste åren. Dessa tabeller finns fortfarande att tillgå på projektets hemsida: www.biol.lu.se/zoekologi/waterfowl/index.htm. Den som inte har tillgång till INTERNET, men som önskar få tabellerna kan kontakta mig så sänder jag en papperskopia av tabellerna. De vanligaste arterna diskuteras närmare nedan.

Grågås *Anser anser*

Septemberinventeringarna av grågås har nu genomförts under 25 säsonger sedan starten 1984. Under de år inventeringarna pågått ökade antalet inräknade grågäss i Sverige markant från ca 20000 1984 till 153000 i september 2004 och över 225000 vid den senaste septemberinventeringen 2008.

Även om inventeringen avser att vara fullständig så saknas de flesta år uppgifter från en del lokaler som tidigare hyst betydande höstflockar. I vissa fall kanske detta beror på att det saknats gäss på lokalen ett visst år och man inte har ansett det meningsfullt att rapportera ett helt negativt resultat, medan det andra år kanske finns gäss som inte rapporterats. Gässen sprider sig också till nya lokaler, vilket också medför att en del gäss inte kommer med vid inventeringen. Jag håller det därför inte för osannolikt att det kan ha funnits ytterligare 20 000 – 30 000 grågäss i landet, vid de senaste årens septemberräkningar.

I september 2005 - 2008 gjordes speciella insatser tillsammans med viltskadecentrum för att täcka in landets tranor och grågäss, varför inventeringarna var mer fullständig dessa år. Till en stor del beror alltså skillnaderna i antal mellan 2004 och 2005 på bättre täckning i inventeringen. Men trots detta kan det fortfarande finnas lokaler som vi missade 2005 -2008. Dessutom sprider grågässen sig fortfarande, varför det hela tiden kan förväntas dyka upp nya lokaler.

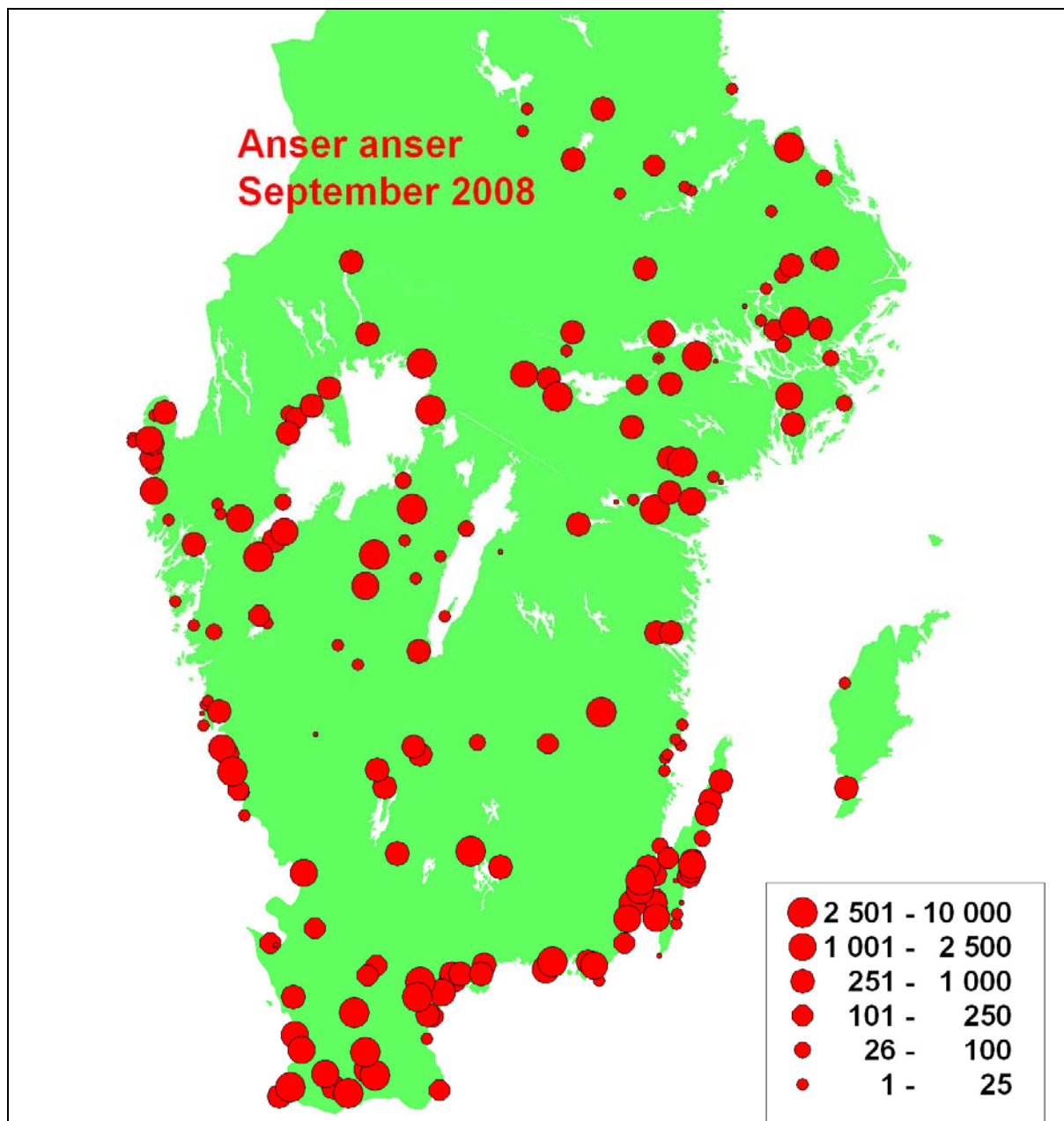

Fig. 29. Grågåsens *Anser anser* utbredning i södra Sverige vid septemberinventeringen 2009.
Distribution of Greylag Goose Anser anser in south Sweden at the September count 2008.

Som framgår av kartan i **Fig. 29** är grågåsen i september väl spridd över större delen av södra Sverige även om den är vanligast i slättbygderna och efter kusterna. Jämfört med de första åren har grågåsen spritt sig till ett betydande antal nya lokaler. De speciella insatserna vid den gemensamma tran/grågåsinventeringen 2005 och 2006 har lett till att många nya lokaler blivit kända, bl.a. i norra Sverige, men här är grågåsen i huvudsak koncentrerad till kusterna (**Fig. 30**).

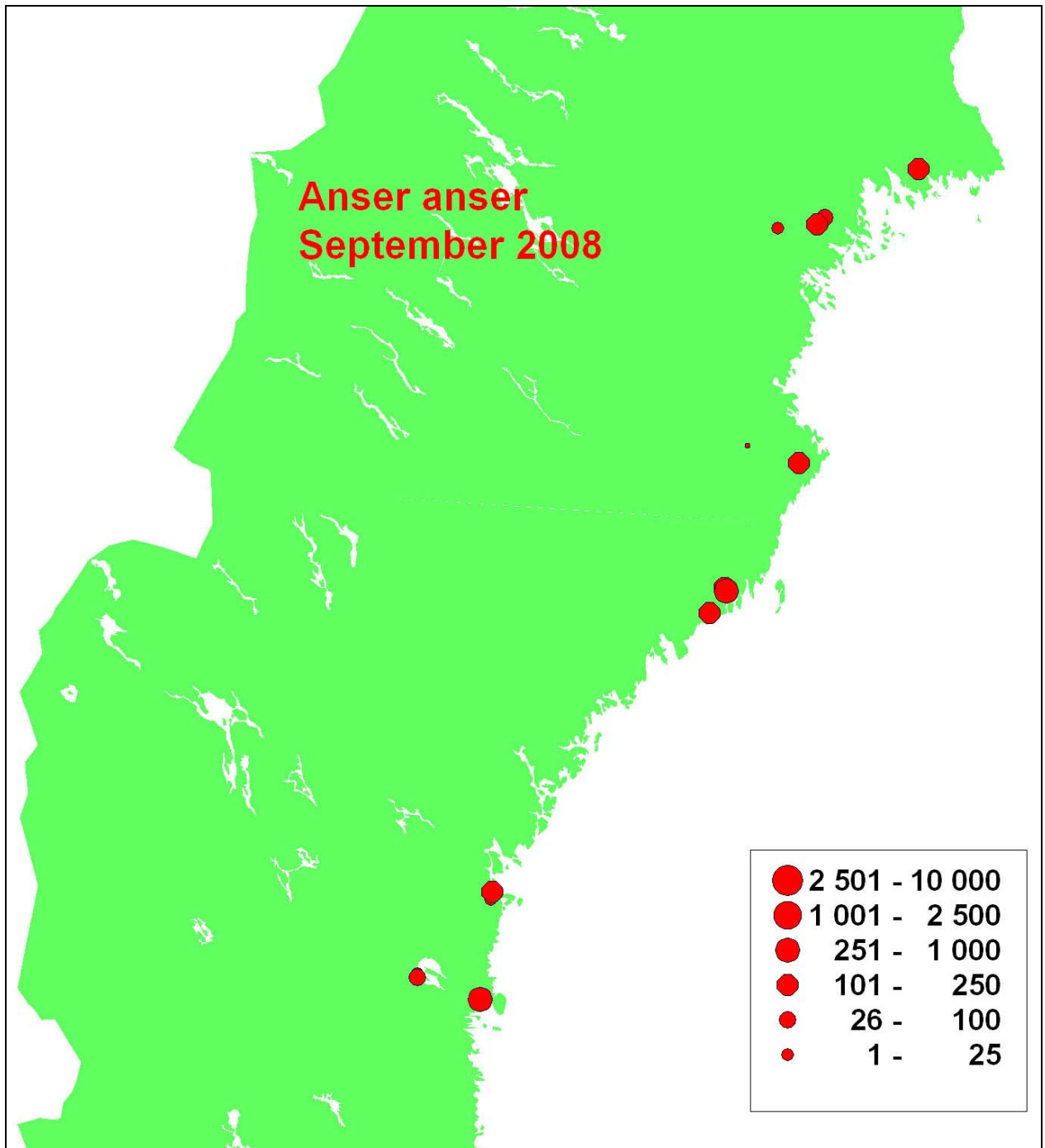

Fig. 30. Grågåsens *Anser anser* utbredning i norra Sverige vid septemberinventeringen 2008.
Distribution of Greylag Goose Anser anser in north Sweden at the September count 2008.

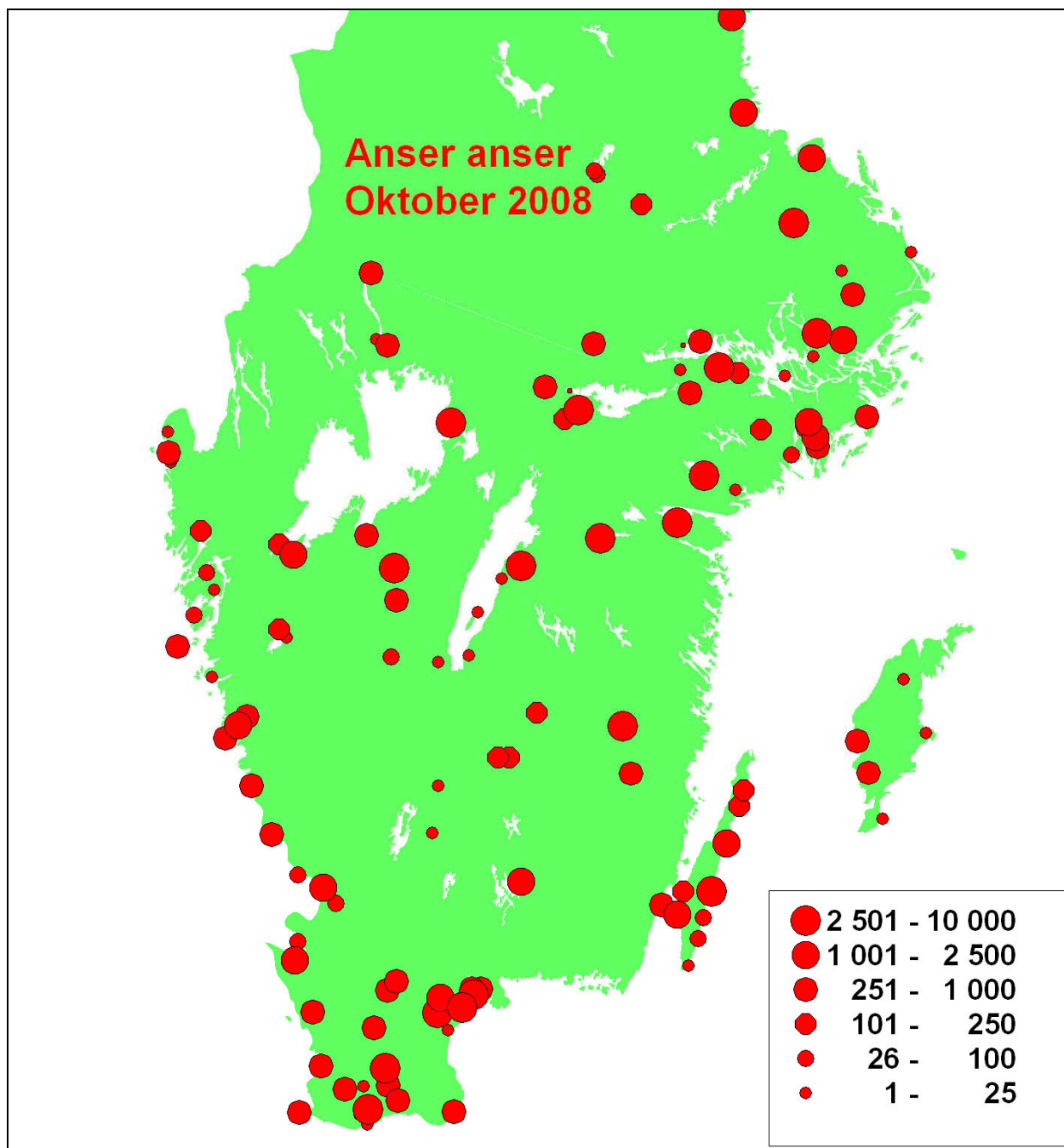

Fig. 31. Grågåsens *Anser anser* utbredning i södra Sverige vid oktoberinventeringen 2008.
Distribution of Greylag Goose Anser anser in south Sweden at the October count 2008.

I oktober har mer än hälften av de inräknade grågässen från septemberinventeringen lämnat landet (**Fig. 32**), men fortfarande finns stora flockar med grågäss spridda över hela södra Sverige (**Fig. 31**). Oktoberutbredningen är ungefär densamma som septemberutbredningen. De största skillnaderna finner man i sydost, där de stora flockarna i huvudsak har lämnat Kalmarsundsregionen. Grågässen har också i stort sett lämnat Norrland. I november (ej visat på karta) sker en fortlöpande koncentration av de kvarvarande grågässen till södra och sydvästra Sverige.

Ökningen har emellertid inte varit kontinuerlig hela tiden (**Fig. 32**). De första åren var den jämn, men efter 1991 tycktes antalet plana ut kring något över 50 000. En rejäl ökning i antalet inräknade gäss följde sedan och mellan september 1995 och september 2000 fördubblades antalet inräknade grågäss i landet. En del av ojämnheter i kurvan kan säkert återföras till olika väderleksförhållanden. Vissa år har fler grågäss lämnat Sverige före inventeringen jämfört med andra år.

Antalet inräknade grågäss vid inventeringarna i oktober och november har också visat en stadig ökning genom åren, vilket framgår av diagrammet. 2006 och 2007 var inga undantag. 2006 räknades rekordmånga: 126000 i oktober och 54 000 i november, men 2007 var totalsummorna för oktober och november något lägre. I oktober 2008 sågs inte mindre än 155000 grågäss, medan antalet i november var lägre (**Fig.32**).

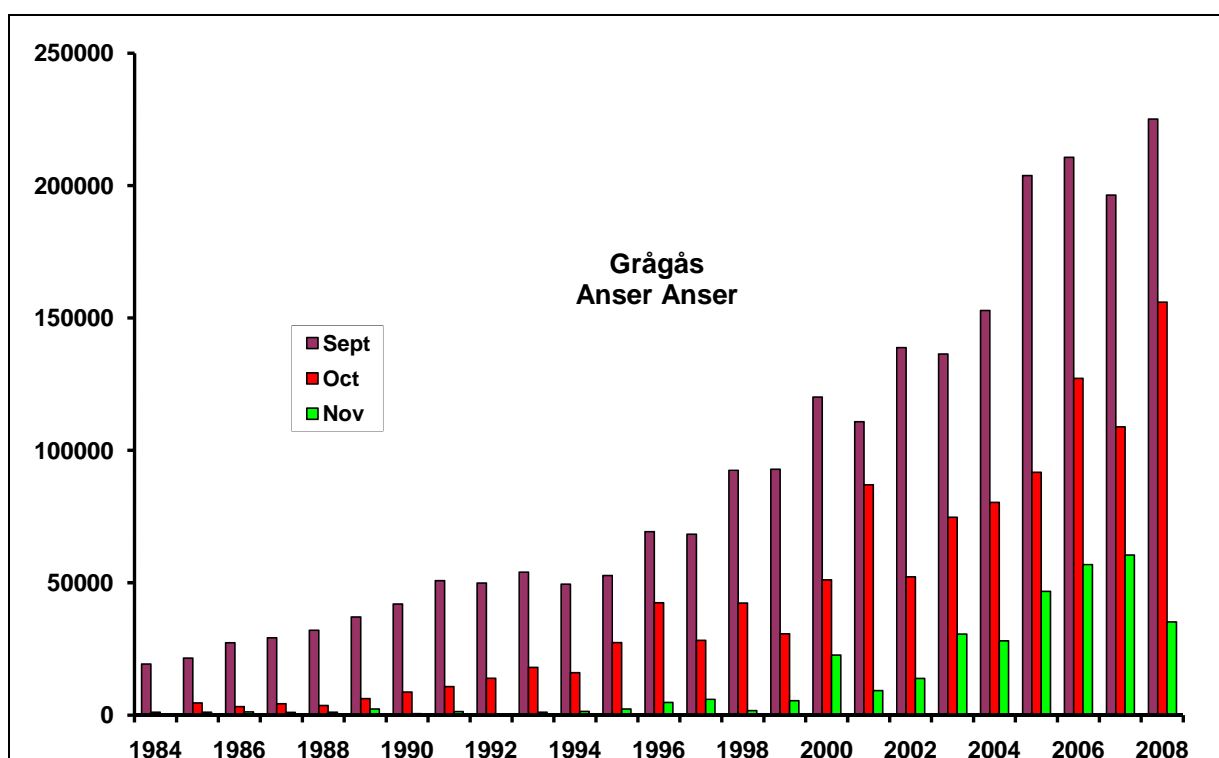

Fig. 32. Antalet inräknade grågäss *Anser anser* i Sverige vid höstinventeringarna i Sverige 1984 - 2008.

Number of Greylag Geese Anser anser counted in Sweden during autumn counts in 1984 – 2008.

Antalet grågäss i januari har varierat en del beroende på vinterns hårdhet (**Fig. 33, 34**). Före år 2000 var antalet grågäss i Sverige i januari lågt även om flockar om några få hundra kunde ses i sydvästra Skåne. Antalet ökade sedan raskt och i januari 2004 sågs 6885 grågäss, men det överträffades 2005 med 20000 inräknade, januari 2006 var en relativt kall månad med en del snö. Totalt sågs 5847 grågäss på de inventerade lokalerna. Den milda vintern 2007 fanns det inte oväntat väsentligt fler grågäss i Sverige än föregående vintrar. Nästan 50000 räknades in och man kan utgå ifrån att det nog fanns ännu fler på icke besökta lokaler. Januari 2008 var också mild och mer än 50000 grågäss räknades in i Sverige. Januari 2009 var däremot något kallare igen och antalet grågäss minskade till något över 35000. Grågässen förekom också spridda över en stor del av södra Sverige (**Fig. 33**). Många grågäss som lämnat landet under hösten hade också hunnit återvända till Sverige på en tidig vårflyttning, vilket visats i märkningsprojektet.

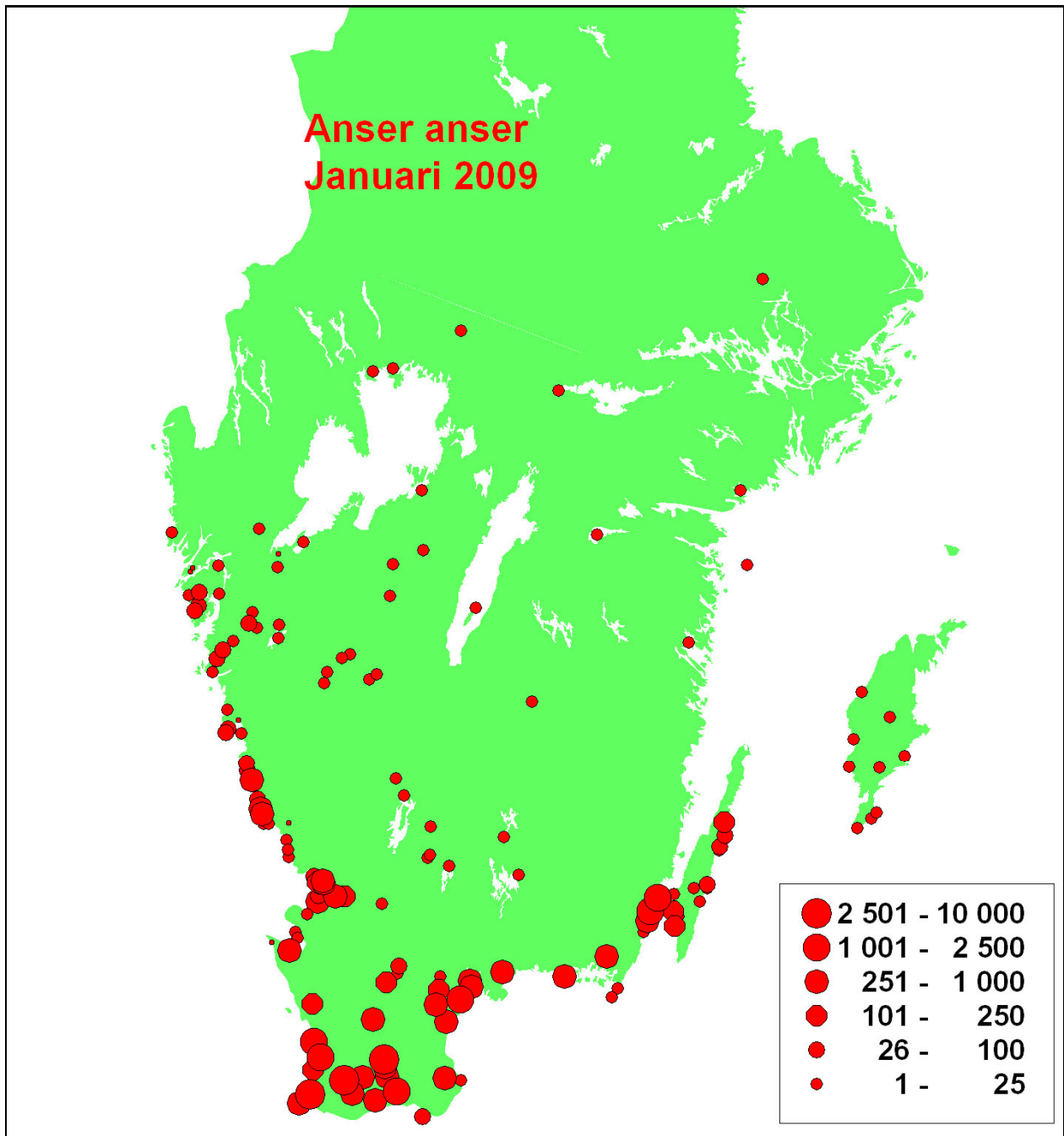

Fig. 33. Grågåsens *Anser anser* utbredning i södra Sverige vid januariinventeringen 2009.
Distribution of Greylag Goose Anser anser in south Sweden at the January count in 2009.

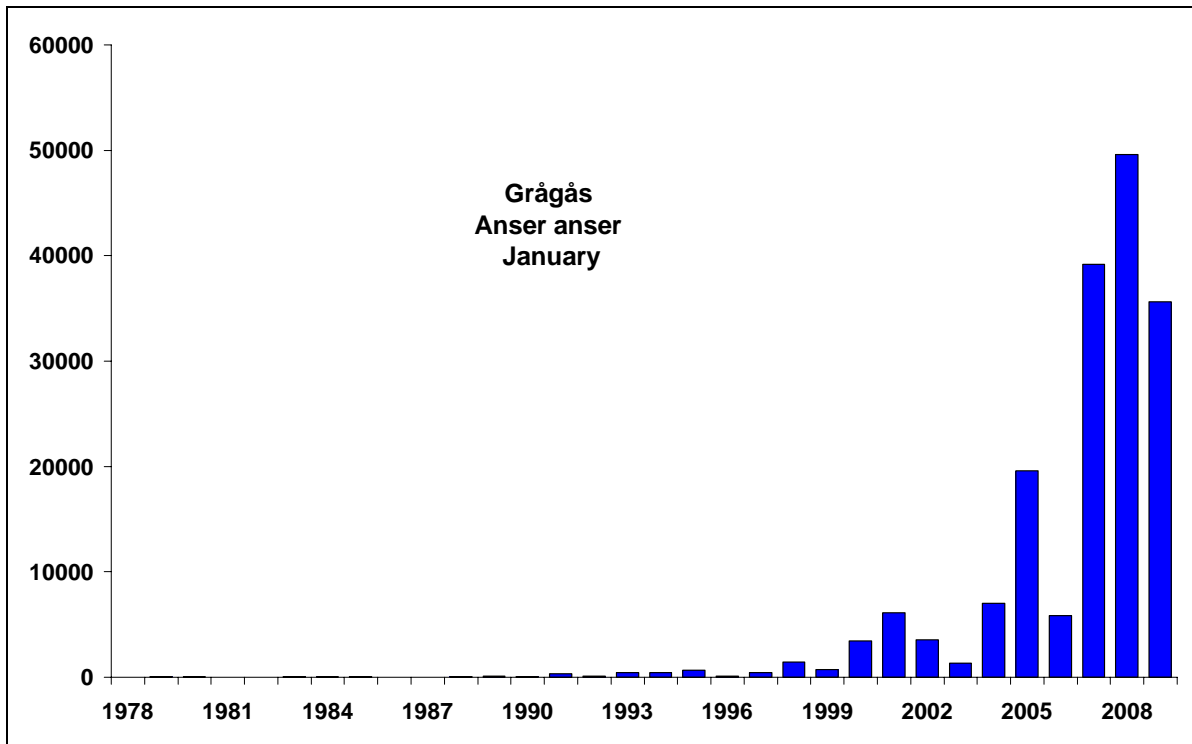

Fig. 34. Antalet grågäss *Anser anser* vid januariinventeringarna i Sverige 1978 – 2009.
Number of Greylag Geese Anser anser at the January counts in Sweden 1978 – 2009.

Sädgås *Anser fabalis*

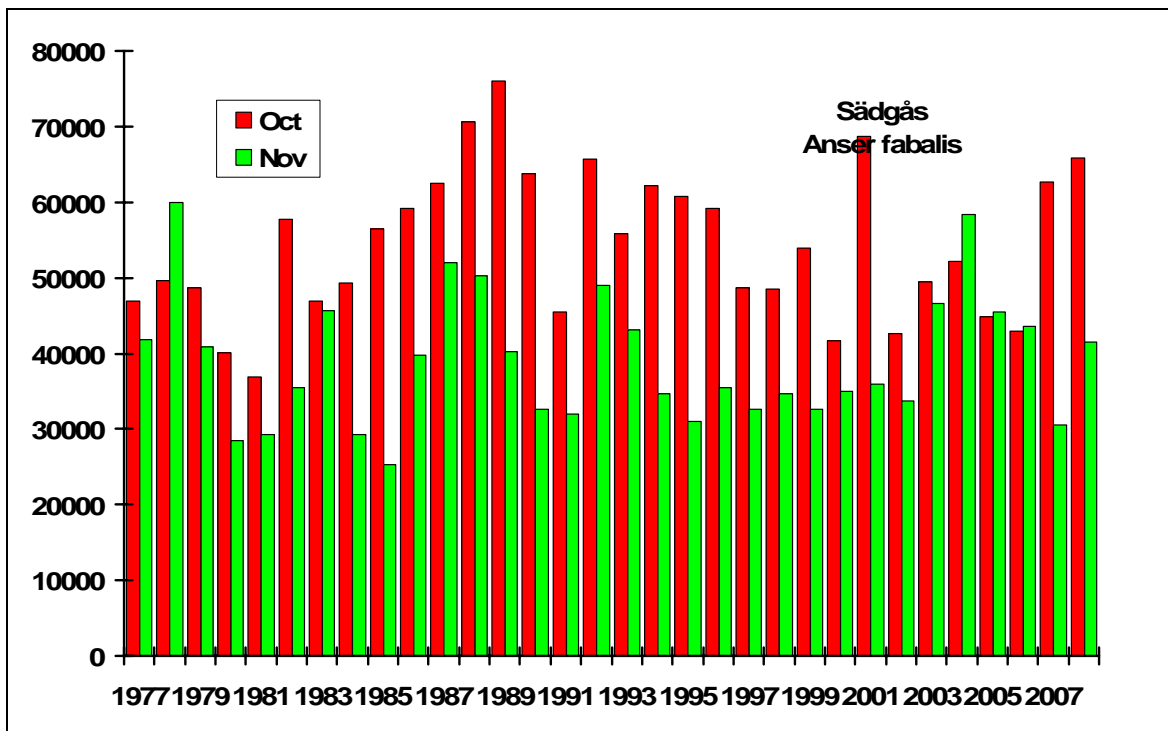

Fig. 35. Antalet sädgäss *Anser fabalis* vid höstinventeringarna i Sverige 1977 – 2008
Number of Bean Geese Anser fabalis at the autumn counts in Sweden 1977 – 2008.

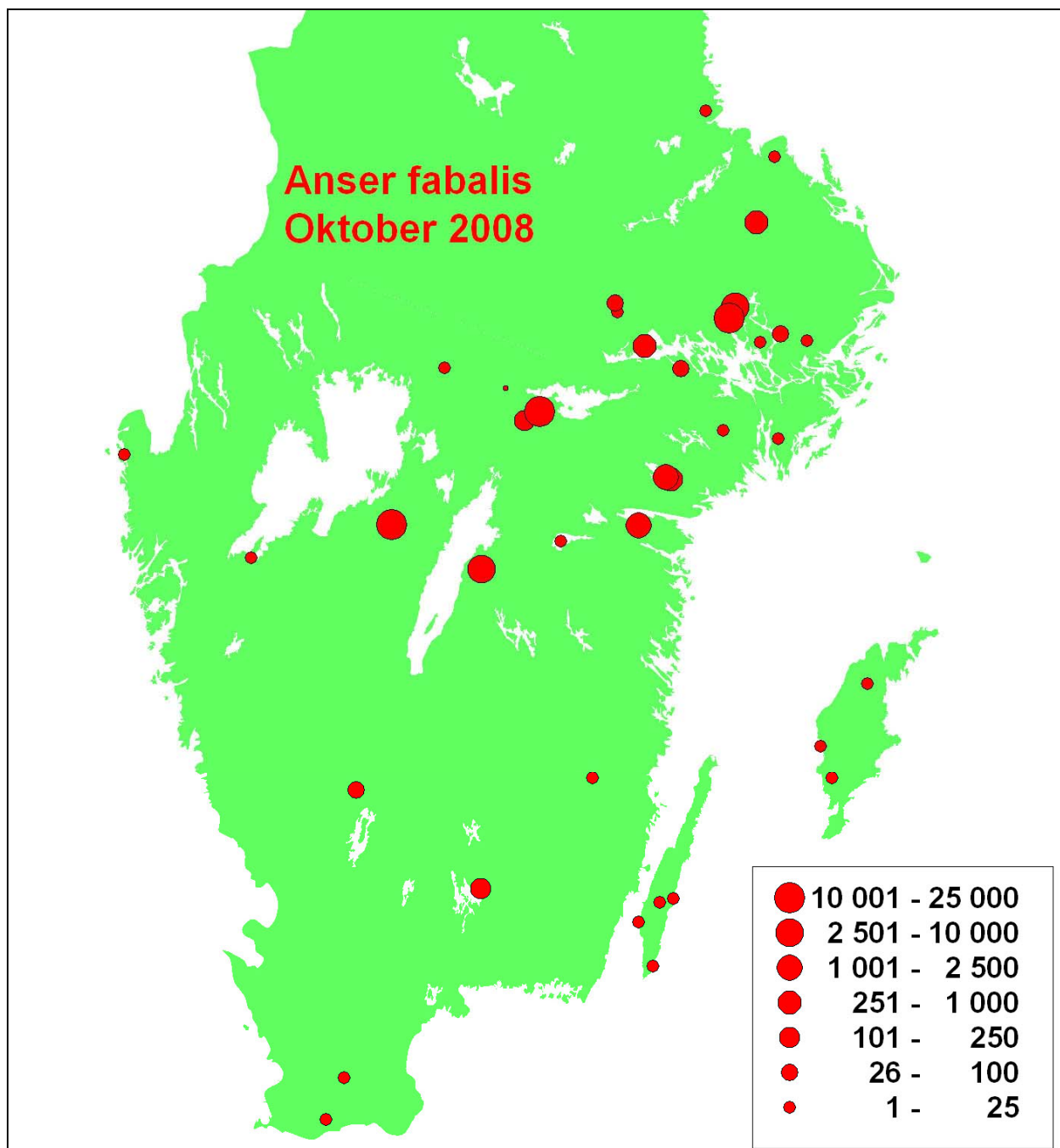

Fig. 36. Sädgåsens *Anser fabalis* utbredning i Sverige vid oktoberinventeringen 2008.
The distribution of Bean Goose Anser fabalis in Sweden at the October count in 2008.

För sädgåsen är oktoberinventeringen den viktigaste eftersom vi då har beståndet väl samlat på ett måttligt antal lokaler (**Fig. 36**) och frostperioder ännu inte hunnit påverka sädgåssens utbredning. I oktober finns också en mycket stor del av världsbeståndet av skogssädgäss inom landets gränser. I november (vissa år) och särskilt i januari har en betydande del av sädgåsen flyttat ut ur landet och den andel av beståndet vi har kvar är starkt beroende av väderleksförhållandena.

Vid årets oktoberinventering inräknades inte mindre än 65000 sädgäss, medan 62000 räknades i oktober 2007, vilket är väsentligt mer än de närmast föregående höstarna då antalet sädgäss legat kring 50000 (**Fig. 35**). Ungefär lika höga antal räknades senast i oktober 2001.

Till skillnad från oktoberinventeringarna har antalet sädgäss i landet i november varit betydligt mer stabilt om man undantar ett par av de första åren. Antalet sädgäss i november har de flesta år legat mellan 30 000 och 40 000 med ganska måttliga fluktuationer. Åren 2003 -2006 var novembersummorna något högre med mer än 45000 sädgäss i landet, men 2007 var antalet åter lägre, kring 30000, men 2008 sågs åter kring 41000 sädgäss i landet. Detta låga antal torde betingas av relativt kallt väder i landet norr om Skåne före inventeringen.

Som påpekats i tidigare rapporter visar de svenska inventeringsresultaten för oktober en neråtgående trend för sädgåsen i landet från toppnoteringen med 80 000 1989 till ca 50 000, även om högre oktobersiffror för 2001 och 2007 - 2008 sticker av från denna bild.

Under hösten 2003 startade åter intensiva studier av sädgåsen i norra Tyskland och Polen, där resterande taiga-sädgäss brukar finnas om höstarna. Preliminära resultat från dessa inventeringar tyder på en reell minskning av sädgåsbeståndet. Totalt torde det europeiska beståndet av taigasädgås nu vara ca 70000 – 90000 eller lägre och inte över 100000, som antagits tidigare. Enstaka år med högre oktobersiffror i Sverige kan ev. förklaras av ändrade flyttningvägar vissa år med en högre andel av beståndet flyttande genom Sverige. Hur det förhåller sig i verkligheten får en gemensam analys av de svenska och tysk/polska räkningarna utvisa.

Januari 2007 och 2008 var mycket milda före inventeringen, vilket medförde att 39270 resp. 40130 sädgäss kunde registreras. Januari 2009 var kallare, men med måttligt snötäcke. Antalet sädgäss var också lägre, ca 32500 (**Fig. 37**). Generellt har januari antalet visat en betydande variation mellan åren beroende på väderförhållandena, vilket gör att januariinventeringen knappast kan ge ett säkert underlag för att bedöma populationsutvecklingen. Tidigare var januari-sädgåsen i huvudsak koncentrerade till Skåne, men under de båda senaste vintrarna har fler och fler sädgäss setts i Sverige norr om Skåne vid januariinventeringen (**Fig. 38**).

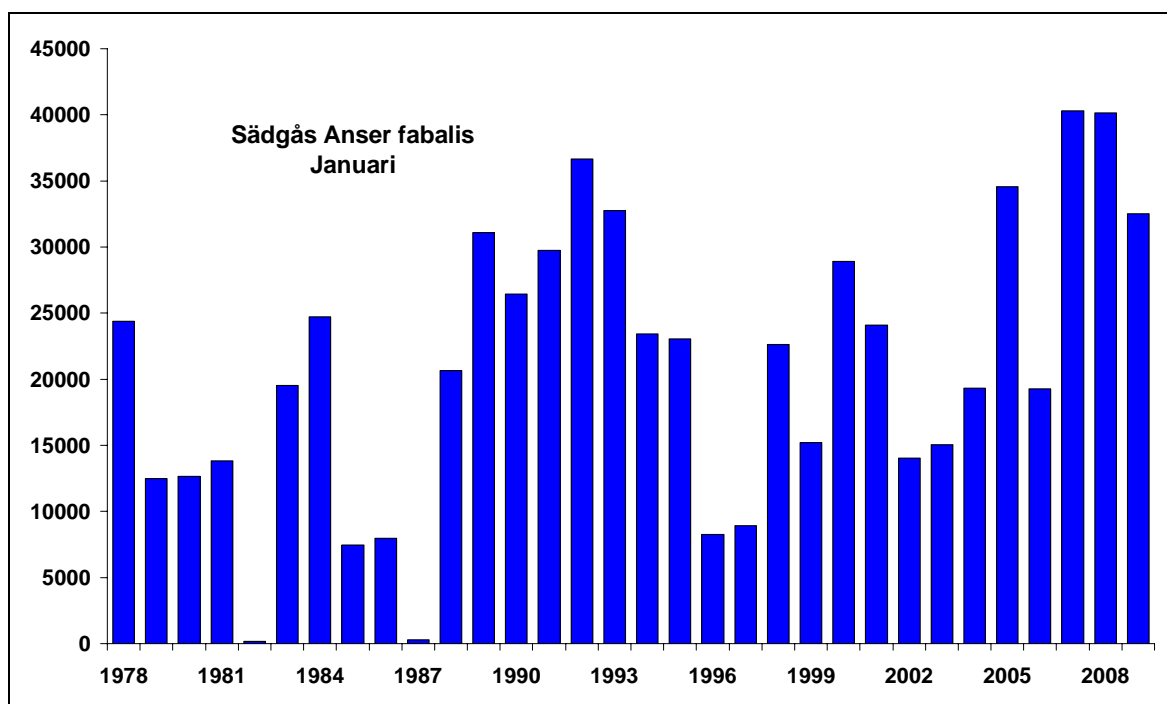

Fig. 37. Antalet sädgäss *Anser fabalis* vid januariinventeringarna i Sverige 1978 – 2009. *Number of Bean Geese Anser fabalis at the January counts in Sweden 1978 – 2009.*

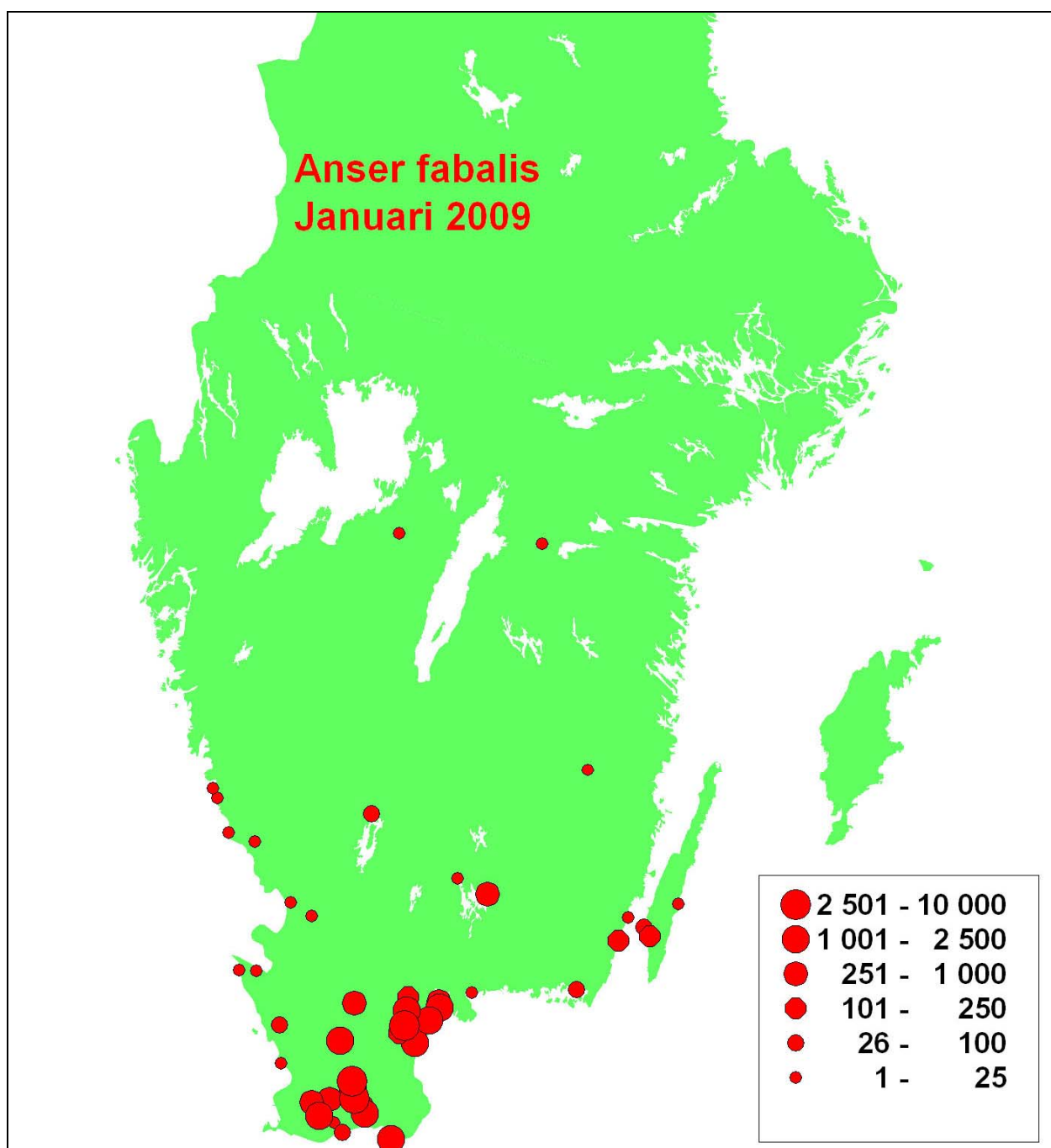

Fig.38. Sädgåsens *Anser fabalis* utbredning i Sverige vid januariinventeringen 2009.
The distribution of Bean Goose Anser fabalis in Sweden at the January count in 2009.

Spetsbergsgås *Anser brachyrhynchus*

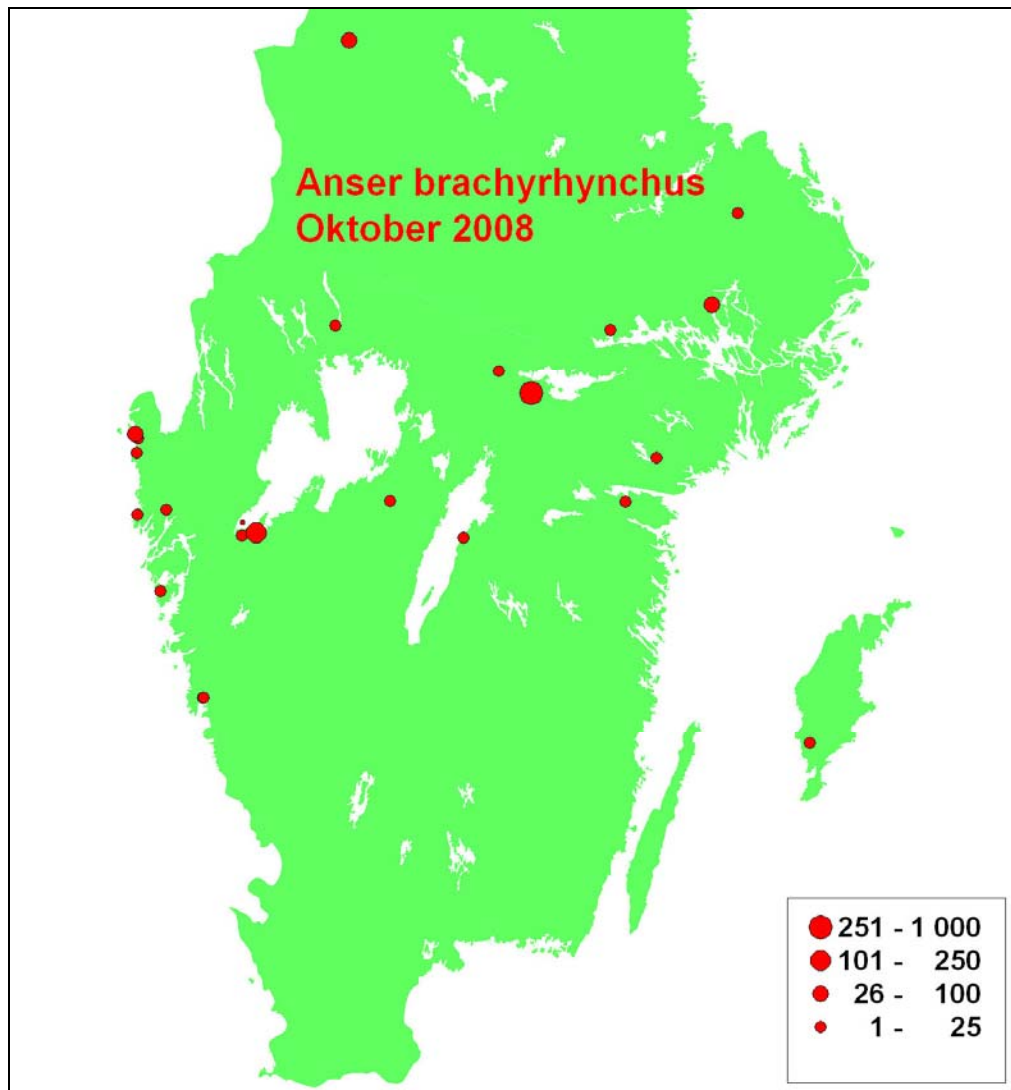

Fig. 39. Spetsbergsgåsen *Anser brachyrhynchus* utbredning i Sverige vid oktoberinventeringen 2008.

*The distribution of Pinkfeet *Anser brachyrhynchus* in Sweden at the October count in 2008.*

Under hösten har spetsbergsgåsen varit väl spridd på de olika gåslokalerna i södra Sverige utan någon klar tendens i utbredningen (**Fig. 39**). De flesta spetsbergsgäss har förekommit insprängda i de större flockarna av sädgäss.

Spetsbergsgåsen har regelbundet observerats i mindre antal främst i sädgåsflockarna på olika lokaler i södra Sverige. Fram till år 2000 låg totalsumman under 100 individ vid de flesta inventeringarna, men de senaste åren har alltfler spetsbergsgäss rapporterats med totalsummor på upp till 250 under hösten utom 2008, då inte mindre än 753 rapporterades (**Fig. 40**). I januari har antalet vanligen varit lägre.

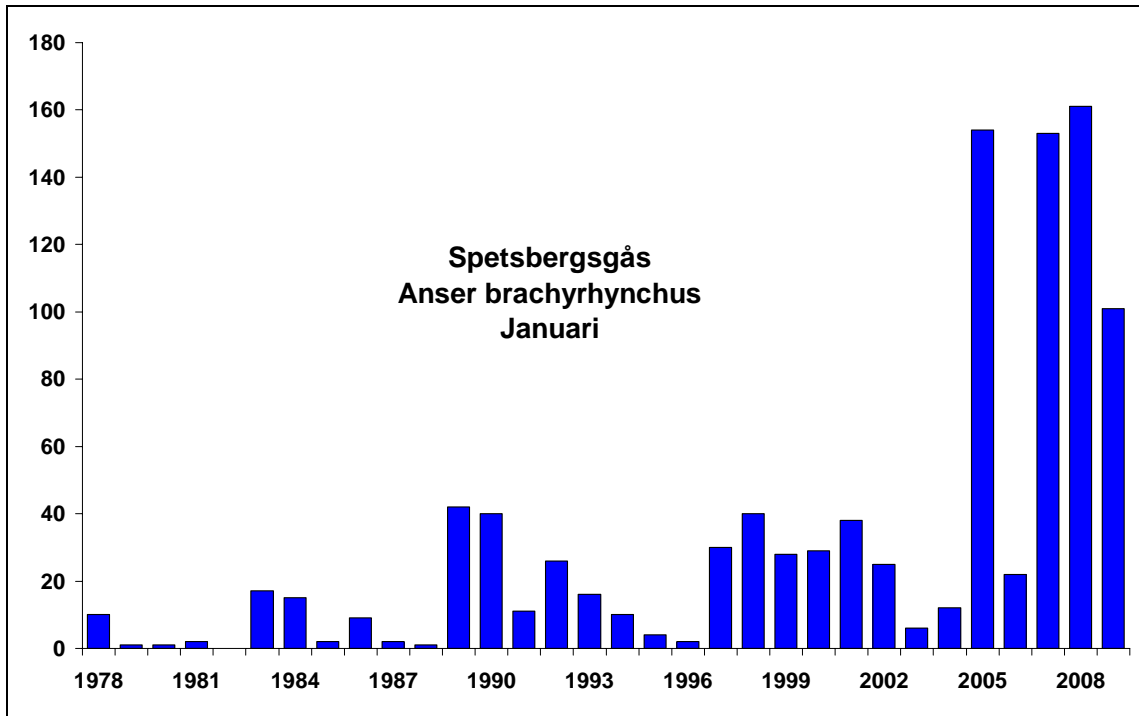

Fig. 40. Antalet spetsbergsgäss *Anser brachyrhynchus* vid höstinventeringarna i Sverige 1977 – 2008
Number of Pinkfeet Anser brachyrhynchus at the autumn counts in Sweden 1977 – 2008.

Bläsgås *Anser albifrons*

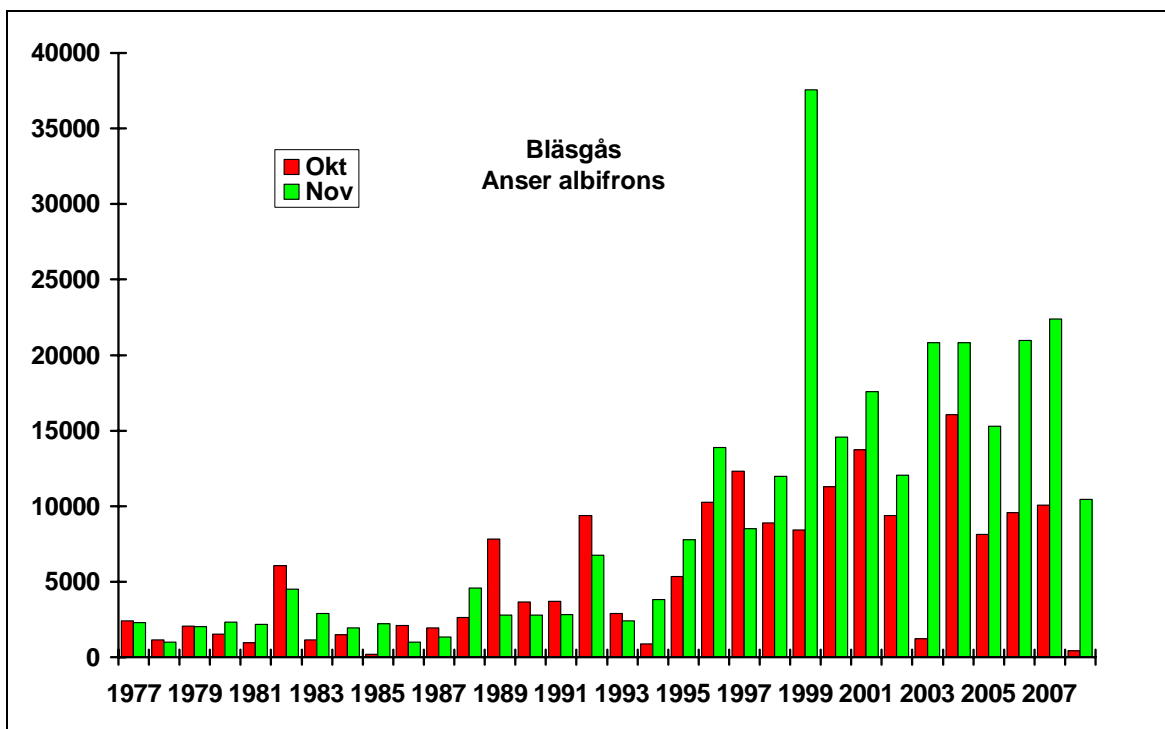

Fig. 41 Antalet bläsgäss *Anser albifrons* vid höstinventeringarna i Sverige 1977 – 2008.
Number of White fronted Geese Anser albifrons at the autumn counts in Sweden 1977 – 2008.

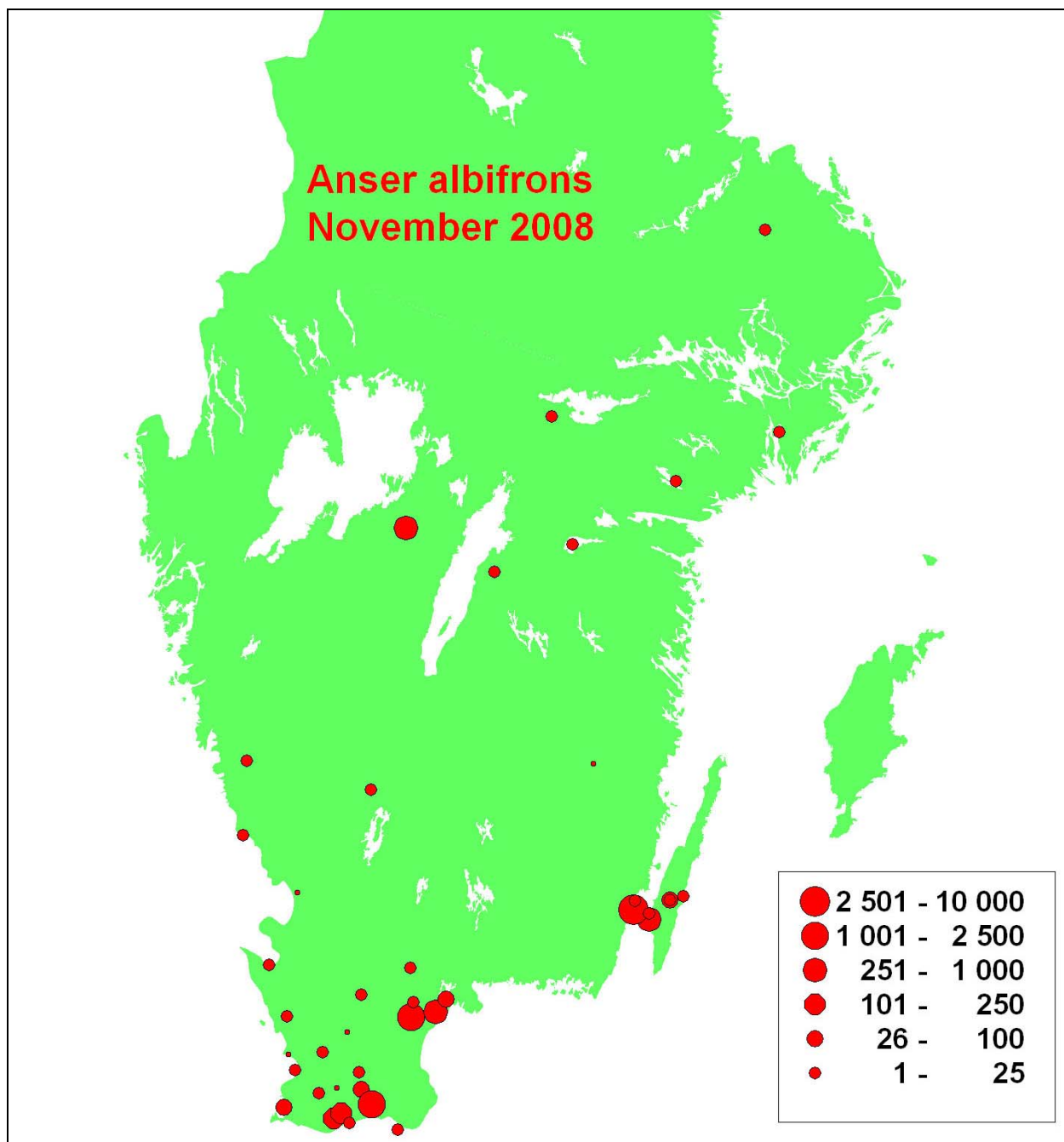

Fig. 42. Bläsgåsens *Anser albifrons* utbredning i Sverige vid novemberinventeringen 2008.
*The distribution of White-fronted Goose *Anser albifrons* in Sweden at the November count in 2008.*

De senaste åren har antalet bläsgäss i oktober vanligen varierat mellan 8000 och 12000 individ (Fig. 41), medan antalet före 1995 vanligen var väsentligt lägre. 2006 och 2007 avvek inte från denna bild. I oktober 2009 hade emellertid endast ca 400 bläsgäss anlänt till lokalerna i södra Sverige. I november har bläsgässen normalt varit fler och i november 2006 och 2007 räknades mer än 20000 på de olika lokalerna. Merparten av alla bläsgäss har setts i Skåne (Fig. 42).

Bläsgåsen är ganska känslig för frost och under kalla vintrar saknas den nästan helt i landet. Den extremt milda vintern 2007 var antalet bläsgäss över 20000 att jämföra med den tidigare högsta januarisumman på 7000 2001. I januari 2008 räknades 11000, medan 7500 räknades in i januari 2009.

Kanadagås *Branta canadensis*

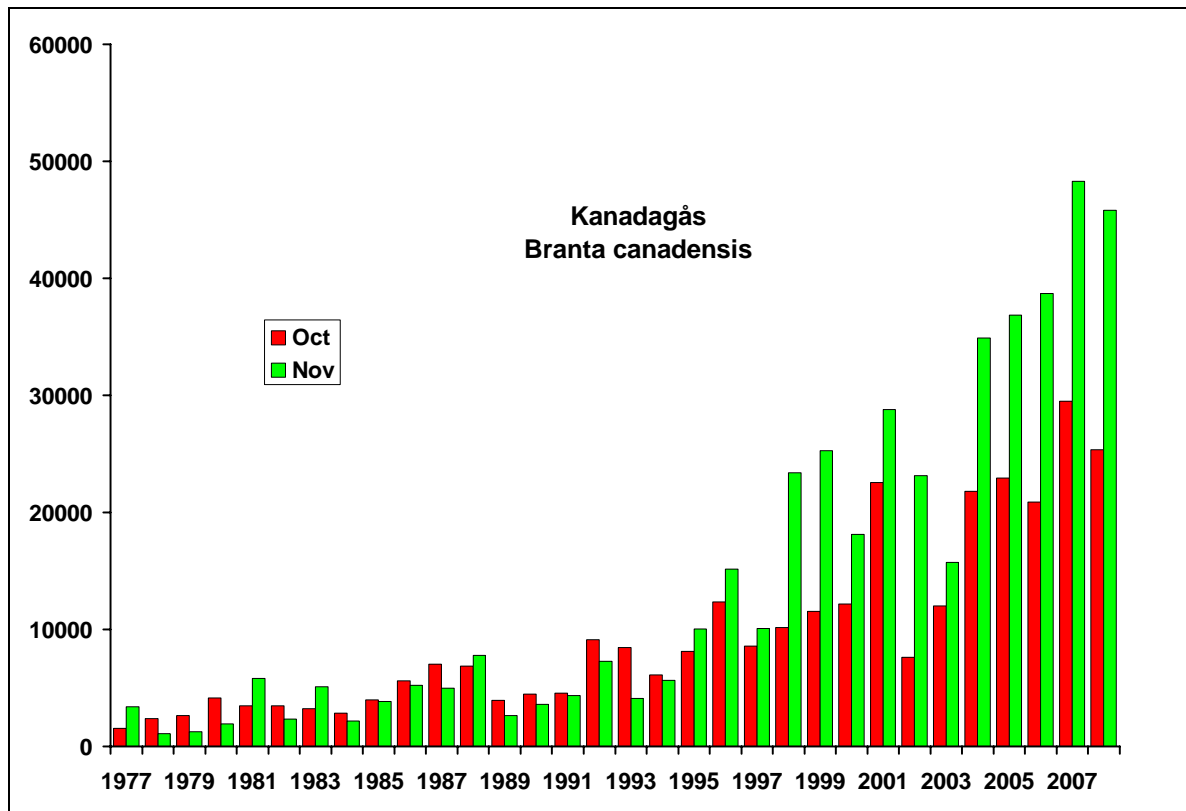

Fig. 43. Antalet kanadagäss *Branta canadensis* vid höstinventeringarna i Sverige 1977 – 2008. *Number of Canada Geese *Branta canadensis* at the autumn counts in Sweden 1977 – 2008.*

Kanadagåsen förekommer mer spridd än sädgåsen och omfattas därför inte lika effektivt av inventeringarna som denna. Under höstarna ses sålunda endast en mindre del av landets kanadagäss på de inventerade lokalerna. Det är svårt att skatta hur stor del av beståndet som täcks in under hösten eftersom arten är mycket spridd vid denna tid på året. Siffrorna från de lokaler som inventeras redovisas i tabellerna, men det går inte att få en klar uppfattning av beståndets storlek genom att titta på totalsummorna.

Höstinventeringarna visar däremot mycket tydligt kanadagåsens markanta ökning genom åren (**Fig. 43**). Skillnaderna mellan de tre senaste åren var dock inte särskilt markanta även om 2007 låg högre än föregående år och visade de högsta siffrorna för resp. månad. I sammanhanget måste man emellertid tänka på att en hel del lokaler som inventerats de senaste åren kanske inte täcktes lika bra i början. Generellt har antalet kanadagäss vid inventeringarna i oktober och november legat väsentligt lägre än januarisummorna.

I samband med den stora satsningen på gås/traninventering i september 2005 kom en betydligt större andel av kanadagåslokalerna att täckas tidigt på hösten. Vid denna inventering räknades också inte mindre än 43500 kanadagäss, men man måste nog räkna med att en hel del kanadagäss har förbisetts trots den ökade täckningsgraden. Vid de tre följande septemberinventeringarna har antalet kanadagäss legat kring 37000 (**Fig. 44**). Gås/traninventeringarna i september 2005 - 2007 har också visat att det finns en hel del kanadagäss i norra Sverige på hösten (**Fig. 45**). Täckningen var sämre här under tidigare år.

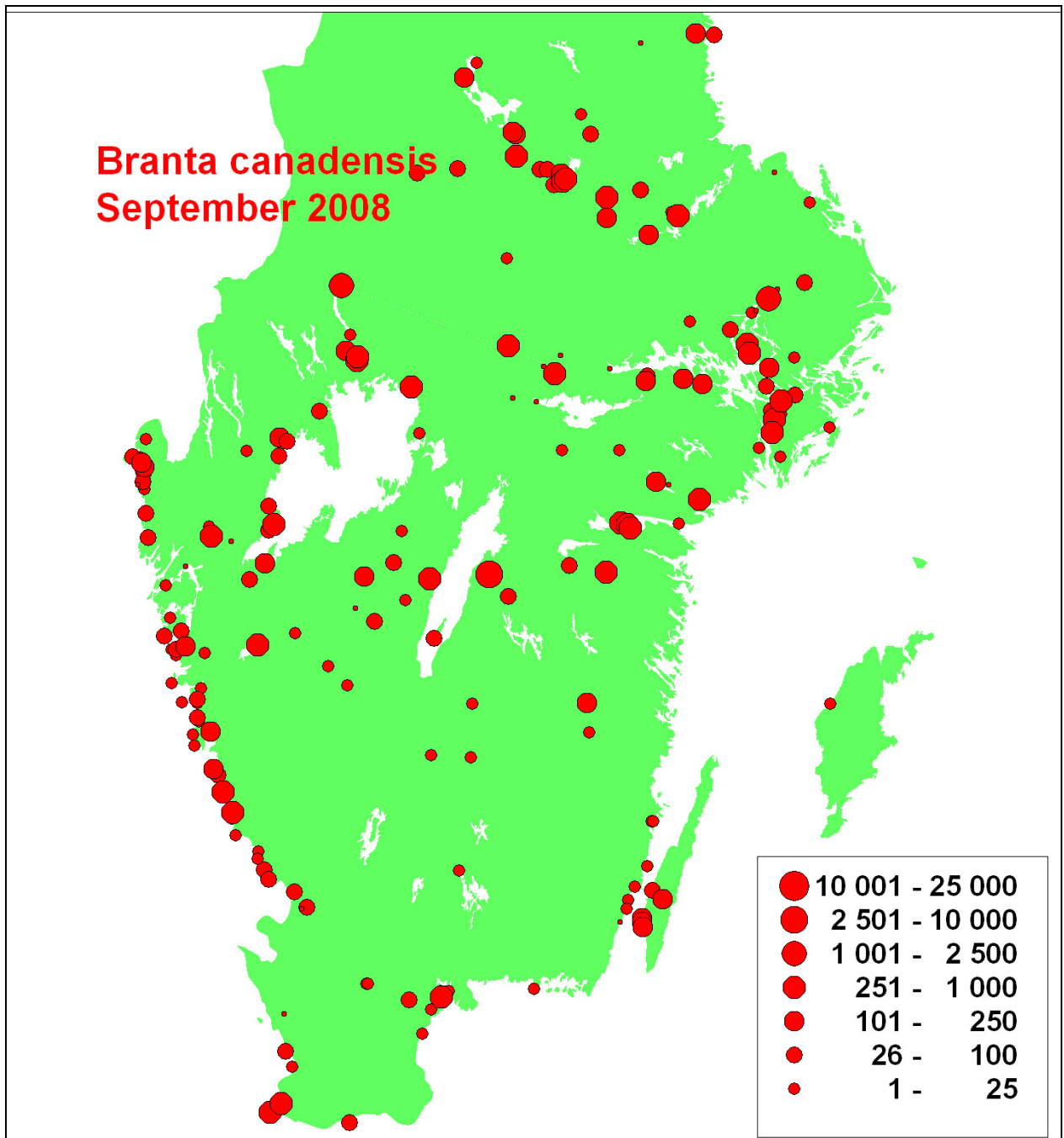

Fig. 44. Kanadagåsens *Branta canadensis* utbredning vid septemberinventeringen 2008.
The distribution of Canada Geese Branta Canadensis in south Sweden at the September count in 2008.

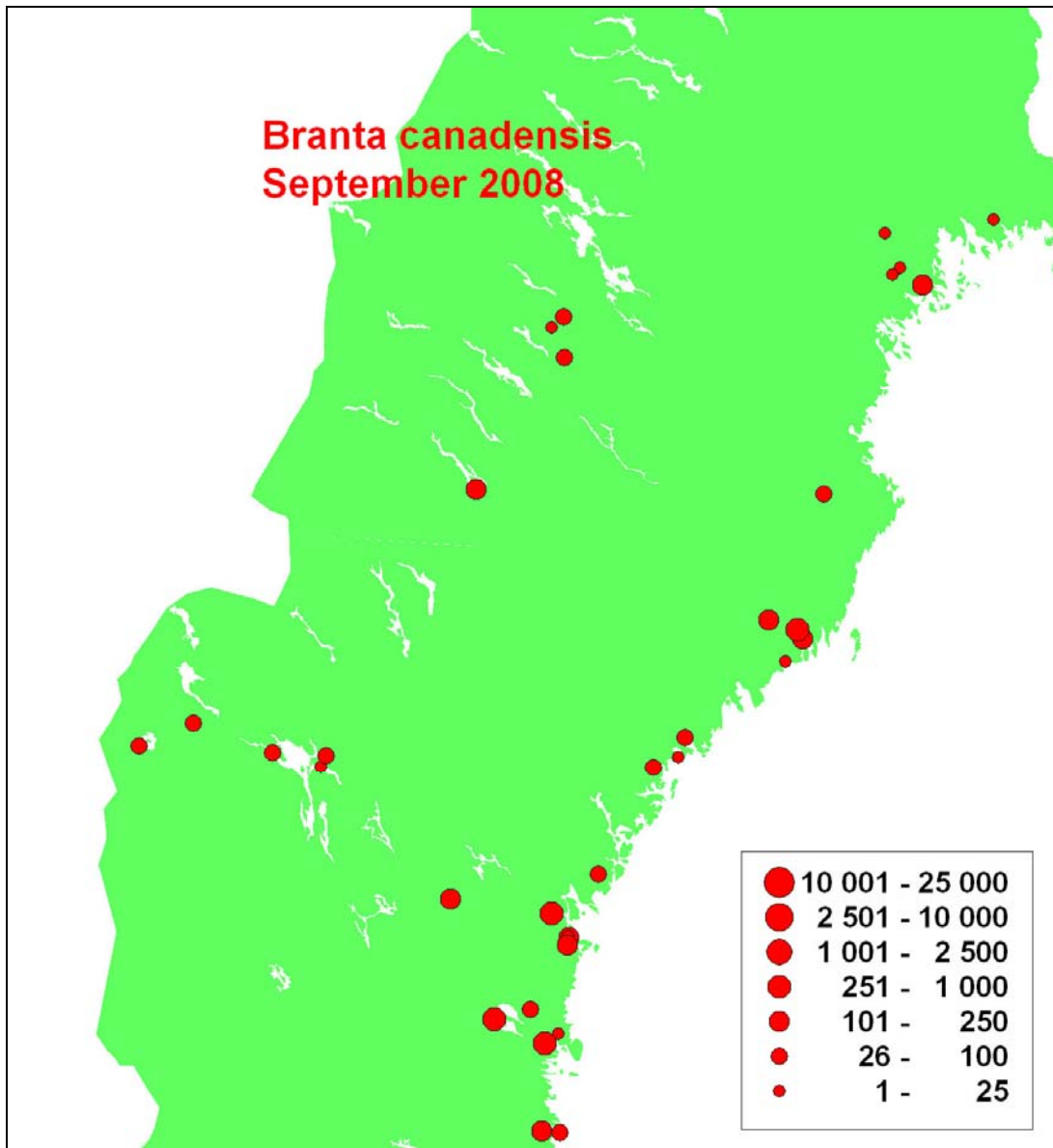

Fig. 45. Kanadagåsens *Branta canadensis* utbredning i norra Sverige vid septemberinventeringen 2008.

The distribution of Canada Geese Branta Canadensis in north Sweden at the September count in 2008.

I januari har merparten av kanadagässen de flesta år lämnat landet norr om Skåne (**Fig. 46**). De är mer koncentrerade och räkningarna motsvarar bättre det antal kanadagäss som finns i landet, även om det fortfarande kan finnas en del oräknade flockar i områden som inte besökts. Trots att januari 2007 före inventeringen var osedvanligt mild och många kanadagäss fanns kvar i områdena norr om Skåne, så räknades inte mindre än 49900 kanadagäss. De båda kommande vintrarna hade antalet kanadagäss åter ökat och i januari 2009 var antalet inräknade gäss över 70000 (**Fig. 47**).

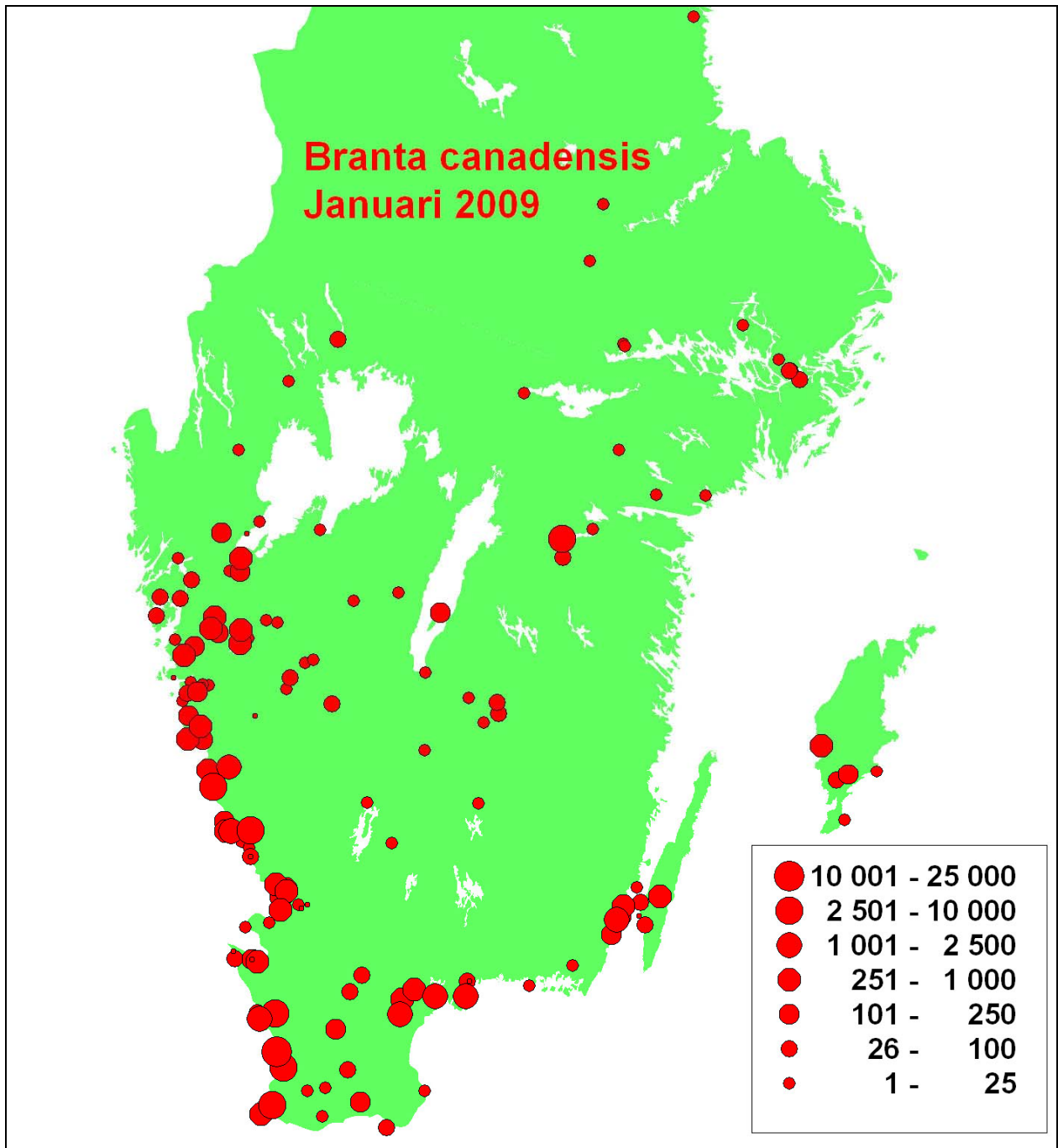

Fig. 46. Kanadagåsens *Branta canadensis* utbredning vid januariinventeringen 2009.
The distribution of Canada Geese Branta canadensis in south Sweden at the January count in 2009.

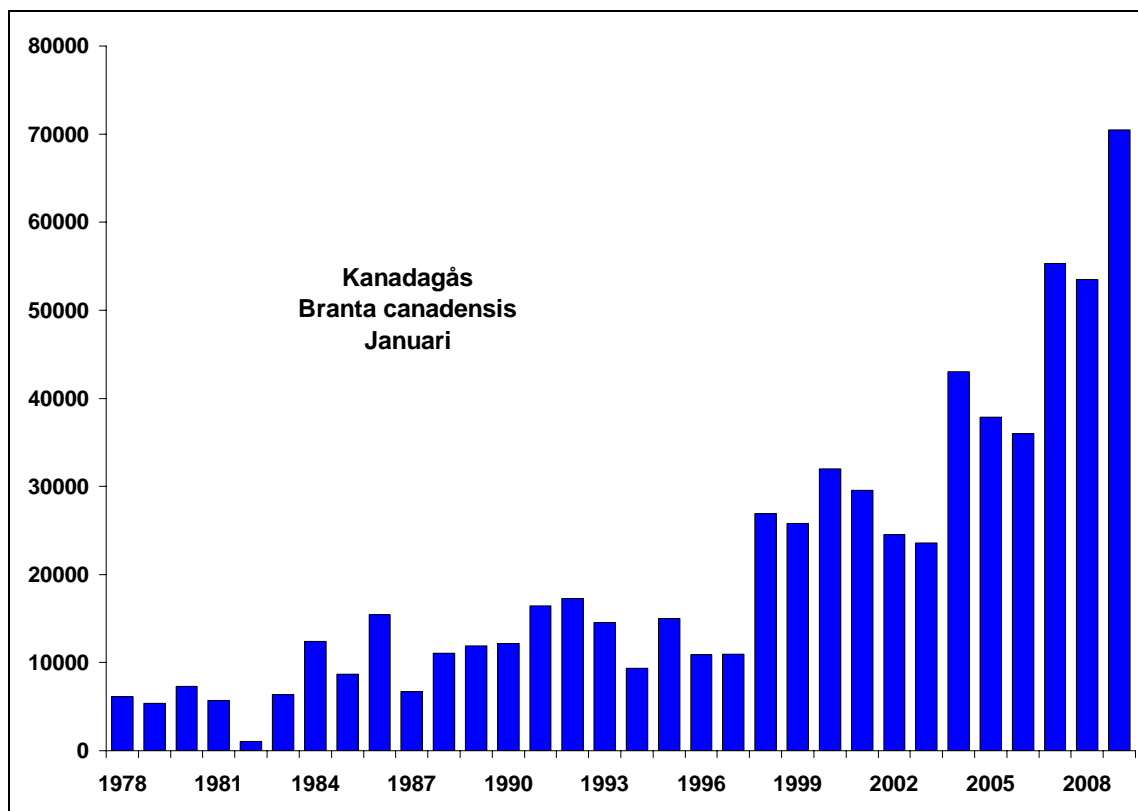

Fig. 47. Antalet kanadagäss *Branta canadensis* vid januariinventeringarna i Sverige 1978 – 2009. *Number of Canada Geese *Branta canadensis* at the January counts in Sweden 1978 – 2009.*

Vitkindad gås *Branta leucopsis*

Den vitkindade gåsen tillhör de arter som mest markant ändrat sina rastvanor under de senaste åren. Under de första årens inventeringar förekom endast små grupper och flockar blandade med de andra arterna. Under 1990-talet började emellertid större antal dyka upp och mer än tusentalet gäss kunde ses.

Hösten 2000 inträffade en formlig invasion av vitkindade gäss i sydligaste Sverige med rekordmånga 55000 i södra Sverige vid novemberinventeringen (**Fig. 48**).

Även de kommande höstarna sågs många vitkindade gäss. Hösten 2006 var det dags för en ny rekordnotering, inte mindre än 78 000 räknades in i oktober och 36500 i november men redan 2007 var det åter dags för en ny rekordnotering med inte mindre än 151000 registrerade vitkindade gäss i oktober. 2008 var antalet vid inventeringen lägre med 108 888 inräknade.

2006 sågs merparten av de vitkindade gässen har setts i sydvästra Skåne och särskilt då i sydvästhörnet med Foteviken som centrum. Oktober och novembersiffrorna för området var 38 000 resp. 22 000. I oktober 2007 och 2008 var de vitkindade gässen också vanliga på Öland och Gotland (**Fig. 50**).

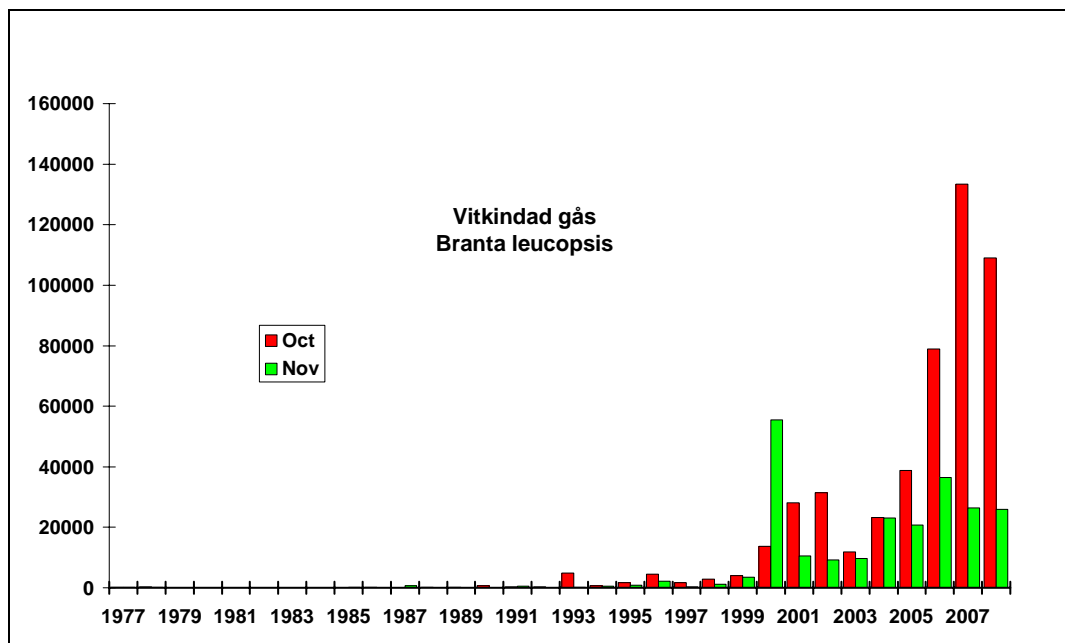

Fig.48. Antalet vitkindade gäss *Branta leucopsis* vid höstinventeringarna i Sverige 1977 – 2008.

Number of Barnacle Geese Branta leucopsis at the autumn counts in Sweden 1977 – 2008.

I januari sågs tidigare normalt endast mindre flockar och enstaka individer även om vissa årssummor kommit över 100 observerade. Januari 2007 var osedvanligt mild fram till och med midvinterinventeringen och inte mindre än 4305 vitkindade gäss registrerades mot den tidigare högsta noteringen på 1042 i januari 2006. I januari 2008 sågs 3600 individ, medan antalet i januari var 6800 (**Fig. 49**). En övervintringstradition tycks vara på väg att etableras i Skåne.

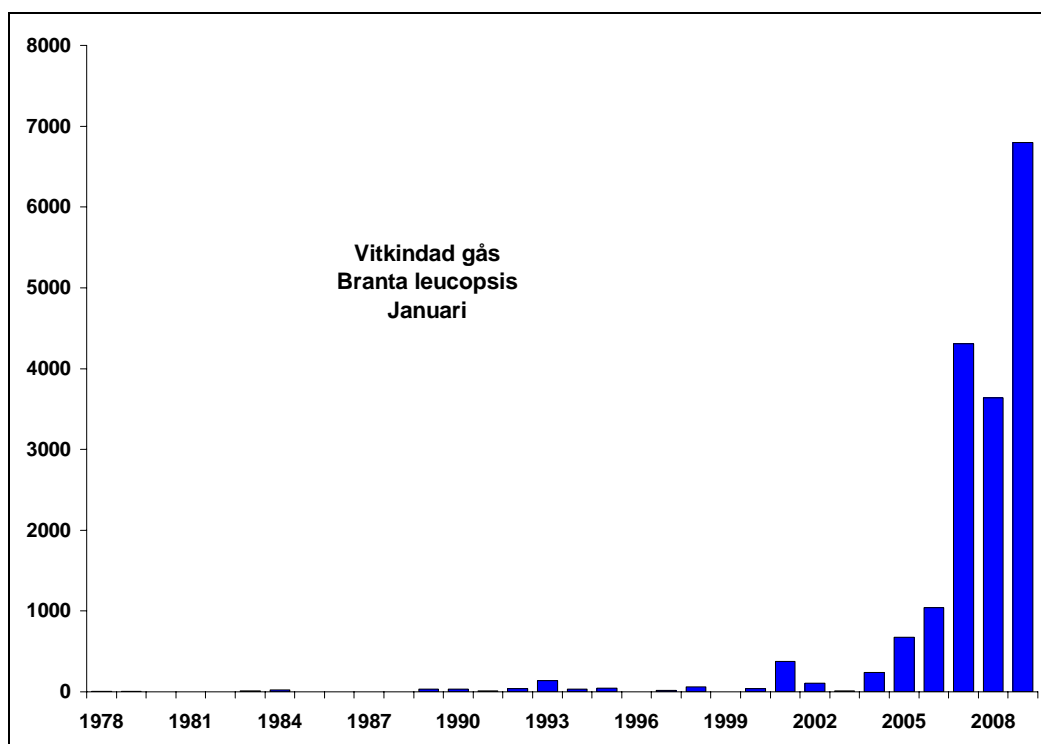

Fig.49. Antalet vitkindade gäss *Branta leucopsis* vid januariinventeringarna i Sverige 1978 – 2009.

Number of Barnacle Geese Branta leucopsis at the January counts in Sweden 1978 – 2009.

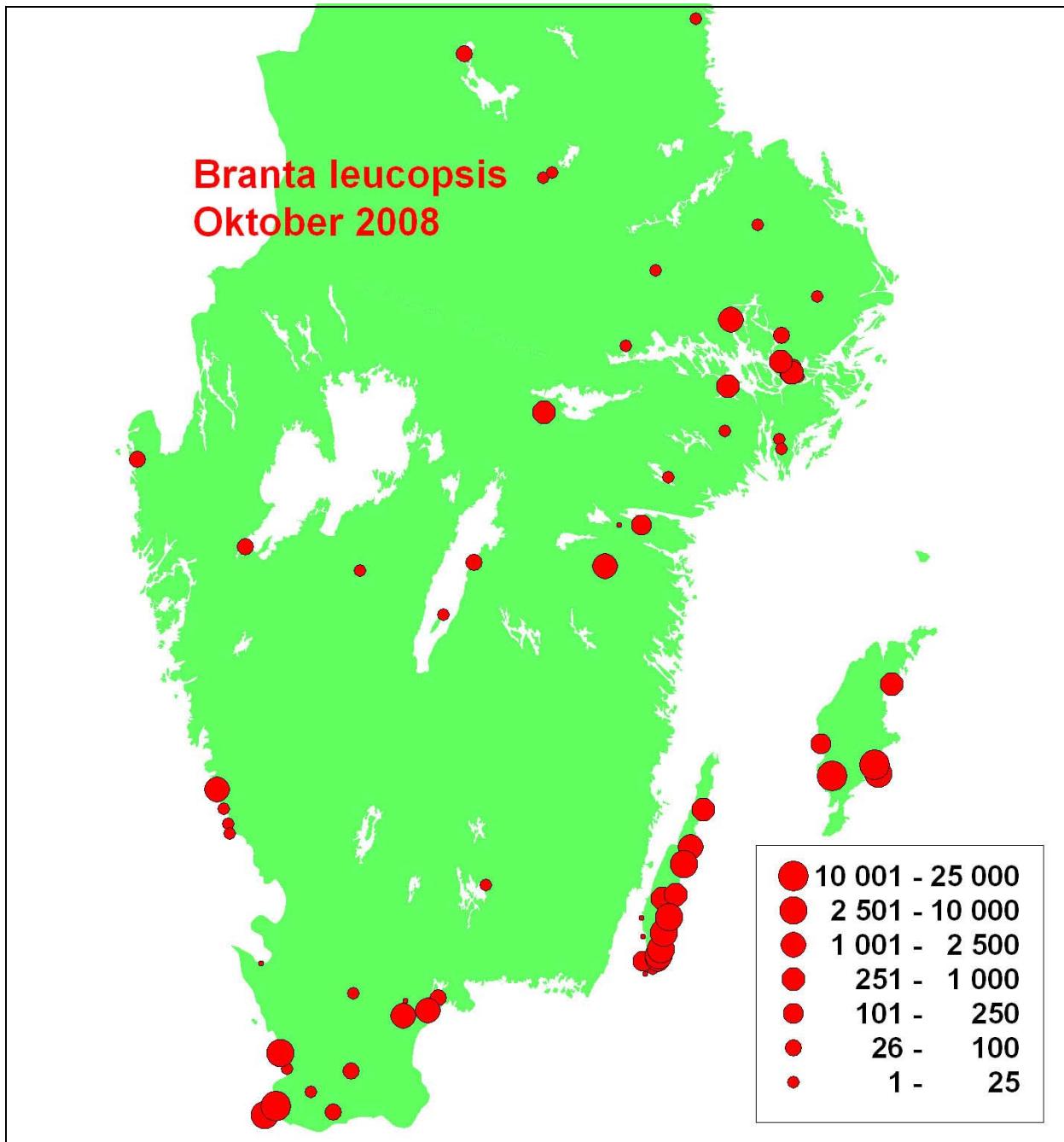

Fig. 50. Vitkindade gåsens *Branta leucopsis* utbredning i Sverige vid oktoberinventeringen 2008.
*The distribution of Barnacle Geese *Branta leucopsis* in Sweden at the October count 2008.*

TACK

De internationella sjöfågelinventeringarna och gåsinventeringarna hade inte kunnat genomföras utan de stora insatser som gjorts av alla de fågelräknare som utan ersättning år ut och år in spanat av våra kuster, inlandsvatten och gåslokaler. Ca 300 observatörer medverkade i andfågelinventeringarna. Däremot är det svårt att beräkna antalet deltagare i gås/traninventeringen, då många rapporterade via SVALAN. Samtliga inventerare tackas å det varmaste för sin medverkan i projektet.

De internationella sjöfågelinventeringarna finansieras genom Naturvårdsverkets miljöövervakning, tema landskap. Flyginventeringarna av främst havslevande dykänder i de svenska farvattnen har bekostats med speciella anslag från Naturvårdsverket. Gåsinventeringarna stöds med anslag från Svenska Jägarförbundet (Forskningstjugan) samt de sista tre årens gås/traninventering i september (Viltskadecentrum).

Kontakt address:

Contact address:

Leif Nilsson, Ekologihuset, S- 223 62 Lund, Sweden

Tel: 046-222 37 09
070-52 55 709

Leif.nilsson@zoekol.lu.se